

प्रादेशिक कृषि डायरी

२०८१

गण्डकी प्रदेश सरकार

कृषि तथा भूमि व्यवस्था मन्त्रालय

कृषि विकास निर्देशनालय

मालेपाटन, पोखरा

व्यक्तिगत विवरण

नाम: .....

पद: .....

कार्यालयको नाम: .....

ठेगाना :

फोन: .....

इमेल: .....

वेभ साइट: .....

मोबाइल नं.: .....

स्थायी ठेगाना :

फोन नं.: .....

कर्मचारी संचय कोष नं. :

नागरिक लगानी कोष नं. :

चालक अनमुति पत्र नं. . :

नागरिकता नं. :

राहदानी नं.: .....

सावधिक जीवन वीमा कोष नं.:

जीवन वीमा नं.:

रक्त समुह: .....

कुनै दुर्घटना भए खबर गरिदिनुहोस्: .....

२०८१ सालको पात्रो

वैशाख २०८१							ज्येष्ठ २०८१						
नेपाल संवत् १९८४							नेपाल संवत् १९८४						
APR-MAY 2024							MAY-JUN 2024						
आइतबार SUNDAY	सोमबार MONDAY	मंगलबार TUESDAY	बुधबार WEDNESDAY	बिहीबार THURSDAY	शुक्रबार FRIDAY	शनिबार SATURDAY	आइतबार SUNDAY	सोमबार MONDAY	मंगलबार TUESDAY	बुधबार WEDNESDAY	बिहीबार THURSDAY	शुक्रबार FRIDAY	शनिबार SATURDAY
रविवे	रविवे	मिठौं शुक्र १५ १५ १५ असमत्पन्न कारो १,५,१५ १५ १५	विजय १५ १५ १५ असमत्पन्न कारो १,५,१५ १५ १५	१५ १५ १५	१५ १५ १५	१५ १५ १५	१५ १५ १५	१५ १५ १५	१५ १५ १५	१५ १५ १५	१५ १५ १५	१५ १५ १५	१५ १५ १५
३०	३१	१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२
१२	१३	१४	१५	१६	१७	१८	१९	२०	२१	२२	२३	२४	२५
२६	२७	२८	२९	३०	३१	१	२	३	४	५	६	७	८
२३	२४	२५	२६	२७	२८	२९	३०	३१	१	२	३	४	५

आषाढ २०८१							श्रावण २०८१						
नेपाल संवत् १९८४							नेपाल संवत् १९८४						
JUN-JUL 2024							JUL-AUG 2024						
आइतबार SUNDAY	सोमबार MONDAY	मंगलबार TUESDAY	बुधबार WEDNESDAY	बिहीबार THURSDAY	शुक्रबार FRIDAY	शनिबार SATURDAY	आइतबार SUNDAY	सोमबार MONDAY	मंगलबार TUESDAY	बुधबार WEDNESDAY	बिहीबार THURSDAY	शुक्रबार FRIDAY	शनिबार SATURDAY
३०	३१	१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२
१४	१५	१६	१७	१८	१९	२०	२१	२२	२३	२४	२५	२६	२७
२३	२४	२५	२६	२७	२८	२९	३०	३१	१	२	३	४	५
३०	३१	१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२

माघ २०८१							आश्विन २०८१						
नेपाल संवत् १९८४							नेपाल संवत् १९८४						
AUG-SEP 2024							SEP-OCT 2024						
आइतबार SUNDAY	सोमबार MONDAY	मंगलबार TUESDAY	बुधबार WEDNESDAY	बिहीबार THURSDAY	शुक्रबार FRIDAY	शनिबार SATURDAY	आइतबार SUNDAY	सोमबार MONDAY	मंगलबार TUESDAY	बुधबार WEDNESDAY	बिहीबार THURSDAY	शुक्रबार FRIDAY	शनिबार SATURDAY
३०	३१	१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२
१५	१६	१७	१८	१९	२०	२१	२२	२३	२४	२५	२६	२७	२८
२५	२६	२७	२८	२९	३०	३१	१	२	३	४	५	६	७
३०	३१	१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२

विषयसूची

क्र.सं.	शीर्षक	पेज नं.
१	कृषि विकास निर्देशनालय	१
२	कृषि विकास निर्देशनालय र मातहत निकायको नाम, ठेगाना र अन्य विवरण	१०
३	गण्डकी प्रदेशका पशुपंक्षी तथा मत्स्य विकास निर्देशनालय र भेटेरेनरी अस्पताल तथा पशुसेवा विज्ञ केन्द्रहरूको विवरण	१२
४	गण्डकी प्रदेशका नर्सरी निरीक्षकहरूको विवरण	१३
५	नेपाल र गण्डकी प्रदेशको कृषि तथ्याङ्क	१४
६	गण्डकी प्रदेशका प्रमुख कृषिजन्य वालीहरूको तुलनात्मक क्षेत्रफल तथा उत्पादनको स्थिति	१६
७	गण्डकी प्रदेशको खाद्यान्न वासलात (आ.व.२०७९/०८०)	४४
८	गण्डकी प्रदेशमा रासायनिक मल विक्री वितरणको स्थिति	४५
९	विभिन्न कार्यालयको फोन, फ्याक्स, इमेल र वेबसाइट	४९
१०	गण्डकी प्रदेश अन्तर्गतका कार्यालयहरूको विवरण	८९
११	कृषिसँग सम्बन्धित मन्त्रालयहरू (सातै प्रदेश)	९१
१२	प्रमुख टेलिभिजन प्रसारण संस्थाहरू	९३
१३	राष्ट्रिय दैनिक पत्रिकाहरूको विवरण	९५
१४	National/International Organizations	९९
१५	गण्डकी प्रदेशको स्थानीय तहको विवरण	१०१
१६	कृषि तथा सम्बन्धित नीति तथा ऐन नियमहरू	१०६
१७	कृषि पशुपंक्षी तथा जडिबुटी विमा	१०८

क्र.सं.	शीर्षक	पेज नं.
१८	पन्ध्रौ योजनाको आधारपत्रमा उल्लेखित कृषि क्षेत्रका नीतिहरू	११५
१९	पन्ध्रौं योजनाको हालसम्मको प्रगति	१२२
२०	गण्डकी प्रदेशको प्रथम पन्चवर्षिय योजना	१२३
२१	कृषि विकास रणनीति (ADS)	१२४
२२	राष्ट्रिय किसान आयोग	१२७
२३	प्रधानमन्त्री कृषि आधुनिकीकरण परियोजना	१२९
२४	गण्डकी प्रदेश फलफूल नर्सरी निर्देशिका अनुसार नर्सरी बिस्वाको गुणस्तर मापदण्ड	१३२
२५	गण्डकी प्रदेशमा बिभिन्न बालीवस्तुका लागि निर्धारण गरिएको सेवा शुल्क तथा दस्तुर	१३५
२६	नेपालमा पञ्जीकृत र प्रतिवन्धित विषादीहरू	१४१
२७	विषादी प्रयोग पश्चात् पर्खिनु पर्ने प्रतिकक्षा अवधि	१४२
२८	एकीकृत बाली शत्रुजीव व्यवस्थापन कार्यक्रम (आई.पि.एम.)	१४५
२९	जीवानाशक विषादीको सुरक्षित प्रयोग तथा व्यवस्थापन	१४७
३०	पहाडी क्षेत्र काष्ठफल तथा फलफूल विकास आयोजना (Nuts and Fruits in Hilly Areas Project-NAFHA) सम्बन्धी संक्षिप्त जानकारी	१४९
३०	स्त्रान्तरण तालिका	१५१
३१	टिपोटहरू	१५३

कृषि विकास निर्देशनालय

परिचय

प्रदेशको आर्थिक, सामाजिक तथा कृषि क्षेत्रको विकासमा कृषक, कृषि फर्म, कुषक समूह, र सहकारी क्षेत्रलाई परिचालन गरी भूमिको प्राकृतिक आधारमा उपयोग गर्ने नीति लिई कृषि एवम् पशुपंक्षीजन्य उत्पादन एवम् व्यापारमा यान्त्रिकीकरण, व्यवसायीकरण, बजारीकरण र आधुनिकीकरण माध्यमबाट प्रतिस्पर्धात्मक अवस्थाको सृजना गरी यस क्षेत्रको रुपान्तरण गर्दै रोजगारीको अवसर सृजना गर्ने लक्ष्यका साथ गण्डकी प्रदेशमा मिति २०७४/१०/२२ गते तत्कालिन भूमि, व्यवस्था, कृषि तथा सहकारी मन्त्रालयको स्थापना भएसँगै कृषि विकास निर्देशनालयको समेत स्थापना भयो ।

कृषि विकास निर्देशनालयको कार्य विवरण:

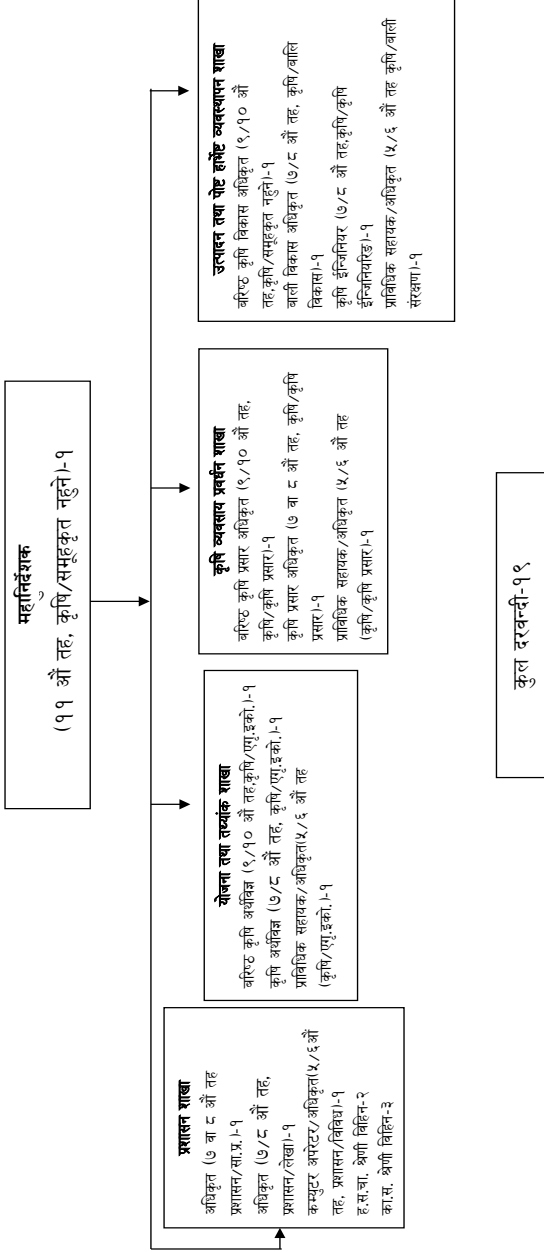
- » प्रदेश सरकारको सोच, नीति तथा कार्यक्रम, आवश्यकता तथा औचित्यताका आधारमा कृषि विकास निर्देशनालयको कार्य विवरण देहाय बमोजिम तोकिएको छ ।
- » प्रादेशिक कृषि सम्बन्धी नीति नियम तथा व्यवसायिक योजना तर्जुमा, कार्यान्वयन गर्ने तथा सो मा आवश्यक सहयोग गर्ने ।
- » मातहत कार्यालयहरूको प्रभावकारी सञ्चालनका लागि प्रशासनिक र प्राविधिक निर्देशन, अनुगमन, निरीक्षण प्राविधिक निर्देशन, अनुगमन, निरीक्षण प्राविधिक पृष्ठपोषण गर्ने ।
- » खाद्य सुरक्षाको अवस्थाको अनुगमन तथा विश्लेषण गरी प्रदेश सरकारलाई पृष्ठपोषण गर्ने ।
- » खाद्य सुरक्षाको दृष्टिकोणले महत्वपूर्ण बालीको पहिचान गरी विकास एवम् प्रवर्द्धन गर्ने ।
- » पोष्टहार्भेट व्यवस्थापन वाली संरक्षण तथा व्यवसायिक किट विकास वजार तथा अन्य कृषि पुर्वाधार विकास कृषि यान्त्रिकरण नीति तर्जुमा तथा कार्यान्वयन गर्ने ।
- » प्रदेश स्तरको कृषि सम्बन्धी तथ्याङ्क संकलन एवम् अद्यावधिक गर्ने ।
- » कृषि उत्पादन सामग्रीको आपूर्ति स्थितिको नियमित अनुगमन गर्ने तथा गुणस्तर नियन्त्रण गर्ने कार्यमा आवश्यक सहयोग गर्ने ।
- » कृषि प्रसार कार्यमा सूचना तथा सञ्चार प्रविधिको प्रयोग प्रवर्द्धन सम्बन्धी कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्ने ।
- » प्रदेश स्तरमा माटोको उर्वराशक्ति तयार गरी सोको आधारमा माटो सुधार सम्बन्धी नीति योजना तर्जुमा गर्ने ।
- » प्रदेशमा सञ्चालन हुने संघीय कृषि विकास कार्यक्रमको संयोजन र समन्वयन गर्ने ।
- » प्रदेश कृषि विकासमा संलग्न निकायहरूबिच समन्वय तथा सहकार्य गर्ने ।

प्रादेशिक कृषि डायरी-२०८१

- » प्रदेश स्तरमा कृषि प्रविधि विस्तार कार्यको समन्वय गर्ने ।
- » प्रदेश स्तरमा कृषि प्रसार, कृषि शिक्षा र कृषि अनुसन्धान सम्बन्धित निकायहरुबिच कार्यमूलक सम्बन्ध स्थापित गराउने ।
- » प्रदेश स्तरमा गणुस्तरीय श्रोत बीउ उत्पादन तथा व्यवस्थापनमा आवश्यक सहयोग गर्ने ।
- » कृषि क्षेत्रसँग सम्बन्धित ऐन, कानून, नीति तथा नियमले सृजना गरेका कानूनी दायित्वहरु निर्वाह गर्ने तथा सहयोग गर्ने ।
- » प्रदेशस्तरमा कार्यरत कृषि जनशक्तिको क्षमता विकासका लागि नीति तथा योजना तर्जुमा गर्ने ।
- » कृषि क्षेत्रको संघीय तथा प्रादेशिक नीति, मापदण्ड कार्यान्वयन तथा पृष्ठपोषण गर्ने ।

कृषि विकास निर्देशनालयको संगठनात्मक स्वरूप

संगठन संरचना

जनशक्तिको विवरण

कार्यालयको दरबन्दी विवरण									
सि. नं.	पद	तह/श्रेणी	सेवा	समूह	कर्मचारीको नाम थर	कर्मचारीको पद	कर्मचारीको तह/श्रेणी	पदपूर्तिको अवस्था	
१	प्रमुख	११ औं	कृषि	समूहकृत नहुने	श्री बासुदेव रेग्मी	सहसचिव (प्रा.)	रा.प.प्रथम	पदपूर्ति	
२	वरिष्ठ कृषि विकास अधिकृत	९/१० औं	कृषि	समूहकृत नहुने	श्री बालकृष्ण अधिकारी	वरिष्ठ बागवानी विकास अधिकृत	अधिकृतस्तर दर्शौं	पदपूर्ति	
३	वरिष्ठ कृषि प्रसार अधिकृत	९/१० औं	कृषि	कृषि प्रसार	श्री राजेश गुरुङ्ग	वरिष्ठ कृषि प्रसार अधिकृत	अधिकृतस्तर दर्शौं	पदपूर्ति	
४	वरिष्ठ कृषि अर्थ विज्ञ	९/१० औं	कृषि	एगु. इको एण्ड मार्केटिङ्ग	श्री शशि अधिकारी	ब.कृषि अर्थ विज्ञ	अधिकृतस्तर नवौं	पदपूर्ति	
५	कृषि इन्जिनियर	८ औं	कृषि	इन्जिनियर	श्री विश्वनाथ पौडेल	कृषि इन्जिनियर	अधिकृतस्तर आठौं	पदपूर्ति	
६	अधिकृत	८ औं	प्रशासन	लेखा	श्री तोयानारायण सुवेदी	लेखा अधिकृत	अधिकृतस्तर आठौं	पदपूर्ति	
७	कृषि प्रसार अधिकृत	८ औं	कृषि	कृषि प्रसार	श्री विनोद शर्मा	कृषि प्रसार अधिकृत	अधिकृतस्तर आठौं	पदपूर्ति	
८	बाली विकास अधिकृत	७/८ औं	कृषि	बाली विकास	श्री मिलन आचार्य	बाली विकास अधिकृत	अधिकृतस्तर आठौं	पदपूर्ति	

९	शाखा अधिकृत	७/८ औं	प्रशासन	सामान्य प्रशासन	श्री डोलराज पराजुली	शाखा अधिकृत	अधिकृतस्तर सातौं	पदपूर्ति
१०	कृषि अर्थ विश्	७/८ औं	कृषि	एगु. इको एण्ड मार्केटिङ्ग	श्री मनोज पौडेल	कृषि अर्थ विश्	अधिकृतस्तर सातौं	पदपूर्ति
११	अधिकृत	६ औं	कृषि	एगु. इको एण्ड मार्केटिङ्ग	श्री रञ्जना पोखरेल	अधिकृत	अधिकृतस्तर छैटौं	पदपूर्ति
१२	अधिकृत	६ औं	कृषि	कृषि प्रसार	श्री केशवराज बवाल	अधिकृत	अधिकृतस्तर छैटौं	पदपूर्ति
१३	कम्प्युटर अधिकृत	६ औं	विविध		श्री हरी प्रसाद रिजाल	कम्प्युटर अधिकृत	अधिकृतस्तर छैटौं	पदपूर्ति
१४	प्राविधिक सहायक	५ औं	कृषि	बाली संरक्षण	सविक्षा न्यौपाने	प्रा. स.	सहायक पाँचौ	पदपूर्ति
१५	हलुका सवारी चालक	श्रेणीविहिन	इन्जिनियरिङ्ग	मेकानिकल	श्री प्रकाश वहादुर खडका	हलुका सवारी चालक	रा.प.अनं. पाँचौ	पदपूर्ति
१६	हलुका सवारी चालक	श्रेणीविहिन	इन्जिनियरिङ्ग	मेकानिकल	केशव बहादुर पौडेल	हलुका सवारी चालक	श्रेणी बिहिन	पदपूर्ति
१७	कार्यालय सहयोगी	श्रेणीविहिन	प्रशासन	सामान्य प्रशासन	श्री विष्णु प्रसाद काइराला	कार्यालय सहयोगी	रा.प.अनं पाँचौ	पदपूर्ति
१८	कार्यालय सहयोगी	श्रेणीविहिन	प्रशासन	सामान्य प्रशासन	श्री दुर्गा पौडेल	कार्यालय सहयोगी	श्रेणी बिहिन	पदपूर्ति
१९	कार्यालय सहयोगी	श्रेणीविहिन	प्रशासन	सामान्य प्रशासन	श्री रामु क्षेत्री	कार्यालय सहयोगी	श्रेणी बिहिन	पदपूर्ति

क्षेत्रीय र कृषि विकास निर्देशनालयका हालसम्म कार्यरत कार्यालय प्रमुखहरूको विवरण

क्र.सं.	नाम थर	पद	अवधि
१	श्री विन्देशवरी प्रसाद सिन्हा	क्षेत्रीय कृषि निर्देशक	२०३०-२०३५
२	श्री माणिकलाल प्रधान	क्षेत्रीय कृषि निर्देशक	२०३५-२०४१
३	श्री रामहरी शर्मा	क्षेत्रीय कृषि निर्देशक	२०४१-२०४४
४	श्री शंकरप्रसाद अधिकारी	का.मु.क्षेत्रीय कृषि निर्देशक	२०४४-२०४५
५	श्री काली बहादुर श्रेष्ठ	का.मु.क्षेत्रीय कृषि निर्देशक	२०४५-२०४७
६	श्री पूर्ण बज्राचार्य	का.मु.क्षेत्रीय कृषि निर्देशक	२०४८-२०४९
७	श्री रामलखन प्रसाद धामी	क्षेत्रीय कृषि निर्देशक	२०४९-२०५०
८	श्री बलराम सिंह	क्षेत्रीय कृषि निर्देशक	२०५१-२०५३
९	डा.कौशल किशोरलाल कर्ण	क्षेत्रीय कृषि निर्देशक	२०५३-२०५६
१०	श्री चन्द्रमान पालिखे	क्षेत्रीय कृषि निर्देशक	२०५६-२०५९
११	श्री ठाकुर प्रसाद प्रधान	क्षेत्रीय कृषि निर्देशक	२०५९-२०६०
१२	श्री भरत प्रसाद उपाध्याय	क्षेत्रीय कृषि निर्देशक	२०६०-२०६२
१३	श्री बेनी बहादुर बस्नेत	नि.क्षेत्रीय कृषि निर्देशक	२०६२-२०६३
१४	श्री आनन्दरत्न बज्राचार्य	क्षेत्रीय कृषि निर्देशक	२०६३-२०६४
१५	श्री जनार्दन अधिकारी	क्षेत्रीय कृषि निर्देशक	२०६४-२०६६
१६	श्री खेमनारायण चापागाईं	नि.क्षेत्रीय कृषि निर्देशक	२०६६-२०६६
१७	श्री बिरेन्द्र बहादुर हमाल	क्षेत्रीय कृषि निर्देशक	२०६६-२०६९
१८	श्री धर्मदत्त बराल	क्षेत्रीय कृषि निर्देशक	२०६९-२०७१
१९	श्री लेखनाथ आचार्य	क्षेत्रीय कृषि निर्देशक	२०७१-२०७२
२०	श्री बेनी बहादुर बस्नेत	क्षेत्रीय कृषि निर्देशक	२०७२-२०७३
२१	श्री हृदयनाथ घिमिरे	नि.क्षेत्रीय कृषि निर्देशक	२०७३/०३/०१
२२	श्री शरद चन्द्र श्रेष्ठ	क्षेत्रीय कृषि निर्देशक	२०७३/०८/०९

क्र.सं.	नाम थर	पद	अवधि
कृषि विकास निर्देशनालय स्थापना भएपश्चातका प्रमुखहरु / महानिर्देशकहरु			
१	श्री विमल थापा क्षेत्री	प्रमुख	२०७५/६/१-२०७६/१/२४
२	डा.शान्ता कार्की	प्रमुख	२०७६/२/१५-२०७६/८/१५
३	श्री निलकण्ठ पोखरेल	नि.प्रमुख	२०७६/८/१६-२०७७/९/१५
४	श्री बासुदेव रेग्मी	नि.प्रमुख	२०७७/९/१६-२०७८/१०/११
५	श्री बासुदेव रेग्मी	प्रमुख	२०७८/११/०५-२०७९/१२/१३
६	श्री बासुदेव रेग्मी	महानिर्देशक	२०७९/१२/२४

आर्थिक वर्ष २०७५/७६ देखि आ.व. २०७९/८० को अवधिमा कार्यालयले सम्पादन गरेका प्रमुख कार्यहरु

आर्थिक वर्ष	क्र.सं.	कार्य
२०७५/७६	१	निर्देशनालय अन्तर्गत सञ्चालनहुने कार्यक्रमहरुको कार्यविधि तयारी
	२	साप्ताहिक रेडियो कृषि कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने
	३	स्थानीय तहको सहकार्यमा कृषि उपज बिक्री केन्द्र निर्माण
	४	गण्डकी प्रदेशस्तरीय कृषि तथ्याङ्क तथा कार्यक्रम प्रगती पुस्तिका प्रकाशन
	५	मूल्य श्रृङ्खलामा आधारित परियोजना सञ्चालन
	६	प्रशोधन केन्द्र स्थापना सहयोग कार्यक्रम
	७	कृषि वन प्रणाली जडीबुटी प्रवर्धन अनुसन्धान कार्यक्रम
	८	मुख्य बालीहरुको लाभ लागत अध्ययन
	९	पुष्प भण्डारणका लागि पोर्टेबल कोल्डस्टोर निर्माण
	१०	प्रादेशिक खाद्यान्न वासलात पुस्तिका प्रकाशन

प्रादेशिक कृषि डायरी-२०८१

२०७६/७७	१	उन्नत जातका फलफूलका बिरुवा उत्पादन स्क्रिनिङ हाउस निर्माण (भिमाद तनहुँ)
	२	स्थानीय तहको साभेदारीमा कोल्डरुम स्थापना तथा सञ्चालनका लागि अनुदान सहयोग
	३	बड-उड सर्टिफिकेशन प्रविधि मार्फत अमिलो फलफूलका बिरुवा उत्पादन कार्यक्रम
	४	स्थानीय तहको साभेदारीमा कृषि बजार केन्द्र स्थापना
	५	मनाङ जिल्लाको स्याउ बगैँचा सुधार तथा व्यवस्थापन
	६	लमजुङ जिल्लामा बीउ आलु भण्डारणमा सहयोग
	७	कृषि मेला महोत्सव सहयोग अनुदान
	८	प्रदेशस्तरीय वार्षिक प्रगती तथा कृषि तथ्याङ्क अध्यावधिक प्रकाशन
	९	रेडियो एफ.एम.बाट कृषि कार्यक्रम प्रसारण
	१०	प्रदेशस्तरीय कृषि प्राविधिक कार्यदल समूहको गोष्ठी
२०७७/७८	१	कृषि उपजको प्रशोधन एवम् उद्योग स्थापना
	२	कोल्ड स्टोर तथा कोल्ड रुम निर्माण कार्यक्रम
	३	तन्तु प्रजनन प्रयोगशाला
	४	समुदायस्तरमा कृषि उपज उत्पादन कार्यक्रम
	५	वीउ प्रशोधन केन्द्र स्थापना
	६	ग्रामीण साना कृषि उद्यम विकास कार्यक्रम
	७	वायोचार उत्पादन कारखाना स्थापना तथा भवन निर्माण कार्यक्रम
	८	प्राङ्गारिक मल उत्पादन कारखाना स्थापना तथा भवन निर्माण
	९	अलैंची भण्डारण भवन निर्माण
	१०	प्राकृतिक प्रकोप पुर्नस्थापना सहयोग कार्यक्रम

२०७८/७९	१	कोल्डरुम निर्माण कार्यक्रम
	२	प्रोतकेन्द्रहरूको टेक्निकल मोनिटरिङ (कृषि विकास कार्यक्रम)
	३	विगतमा स्थापित अदुवा प्रशोधन केन्द्रको सुदृढीकरण (अन्य)
	४	स्याउ विशेष कार्यक्रम
	५	शितोष्ण फलफूल विकास आयोजना
	६	बिउ प्रशोधन केन्द्र सहयोग कार्यक्रम
	७	ग्रामीण साना कृषि उद्यम विकास कार्यक्रम (कृषि विकास कार्यक्रम)
	८	प्रादेशिक कृषि तथ्याङ्क Traingulation and Validation Workshop
	९	रेडियो एफ.एम बाट कृषि कार्यक्रम प्रशारण (कृषि विकास कार्यक्रम)
	१०	निजी सरकारी साभेदारीमा कृषि उपजको प्रशोधन एवम् उद्योग स्थापना कार्यक्रम (कृषि विकास कार्यक्रम)
२०७९/८०	१	ग्रामिण साना कृषि उद्यम विकास कार्यक्रम
	२	कोल्ड रुम निर्माण कार्यक्रम
	३	कोल्डस्टोर निर्माण कार्यक्रम
	४	कृषि उपज प्रशोधन केन्द्र स्थापना सहयोग कार्यक्रम
	५	समुदायस्तरमा कृषि उपज संकलन केन्द्र निर्माण कार्यक्रम
	६	उच्च घनत्व प्रविधिमा आधारित स्याउको बिरुवा खरिद, दुवानी तथा वितरण
	७	उच्च घनत्व प्रविधिमा आधारित ओखरको बिरुवा खरिद, दुवानी तथा वितरण
	८	स्याउ भण्डारको लागि कोल्ड रुम निर्माण कार्यक्रम
	९	कृषि मेला महोत्सवमा सहयोग कार्यक्रम
	१०	प्रादेशिक कृषि तथ्याङ्क Traingulation and Validation गोष्ठी

कृषि विकास निर्देशनालय र मातहत निकायको नाम, ठेगाना र अन्य विवरण

क्र. स	कार्यालयको नाम	कार्यालय प्रमुखको नाम	प्रमुखको सम्पर्क नं	कार्यालयको सम्पर्क नं	कार्यालयको ईमेल	सुचना अधिकारीको नाम	सम्पर्क नं
१	कृषि विकास निर्देशनालय	बासुदेव रेग्मी	९८५६०११४६५	०६१-४२२०७३	addgandakipradesh@gmail.com	विनोद शर्मा	९८५६०८८२५३
२	कृषि व्यवसाय प्रवर्धन सहयोग तथा तालिम केन्द्र, पोखरा	अर्जुनदेव ज्ञवाली	९८५६०१५४४८	०६१-४२४४४८	abpstpokhara@gmail.com	राममाया कडरिया	९८५६०७०६९६
३	बाली संरक्षण प्रयोगशाला, पोखरा	शालिकराम अधिकारी	९८५६०३१५४५	०६१-४४१४४५	ppl.gandaki@gmail.com	शुष्मा मरहटा	९८४५१५७३३६
४	माटो तथा मल परिक्षण प्रयोगशाला, पोखरा	सुनिल पाण्डे	९८५६०३५१८७	०६१-४४०९८७	safitgandaki@gmail.com	उमेश सापकोटा	९८५६०५६१८७
५	प्रदेश बीउ विजन गुणस्तर नियन्त्रण केन्द्र, पोखरा	अमृत रेग्मी	९८५६०१३१०१	०६१-४४८९०१	seedlabgandaki@gmail.com	कमलादेवी श्रेष्ठ	९८५६०५६१८७
६	बागवानी विकास श्रोत केन्द्र, पोखरा	गोबिन्द कोईराला	९८५६०३४५२९	०६१-४२२०२९	hdrpokhara2021@gmail.com	गोबिन्द पाण्डे	९८५६०१३१०५
७	व्यवसायिक किट विकास केन्द्र, तनहुँ	भवनाथ देवकोटा	९८५६०७८६८४	०६४-४२०१०४	cie.gandaki77@gmail.com	गोविन्दराज गौली	९८५१२२१३६४
८	कृषि विकास श्रोत केन्द्र, वालिङ, स्याङ्जा	सुदिप रेग्मी	९८५६०८०१०३	०६३-४४०१०३	adrcsyangja@gmail.com	पुस्कर सिंह ठगुना	९८५६०८०१०९
९	कृषि ज्ञान केन्द्र, स्याङ्जा	बिनोद हमाल	९८५६०५५२७६	०६३-४२०१३०	akcsyangja@gmail.com	ईश्वरी प्रसाद अर्याल	९८५६०६३१०५

१०	कृषि ज्ञान केन्द्र, तमहुँ	गोपाल लामिछाने	१८५६०६४१३०	०६५-५६०१३०, ५६२४६७	Akctanahun@gmail.com	किरण परियार	१८५६०८०१०९
११	कृषि ज्ञान केन्द्र, म्याग्दी	सजिब वास्तोला	१८५७६२२१४४	०६९-४२०१३०	akcmyagdi@gmail.com	सम्भना शर्मा	१८५६०५४०८५
१२	कृषि ज्ञान केन्द्र, लमजुङ्ग	सुदिप खतिवडा	१८५६०४५२३०	०६६-४२०१३०	akcdamjung@gmail.com	विजय राज पौडेल	१८५६०७२२८६
१३	कृषि ज्ञान केन्द्र, गोरखा	मिरा चौधरी	१८५६०३०६४९	०६४-४२०१३३	akcgorkha@gmail.com	हरि प्रसाद न्यौपाने	१८५७६२१६३०
१४	कृषि ज्ञान केन्द्र, पर्वत	परशुराम आधिकारी	१८५७६३००२३	०६७-४२०१३०	akcparbat@gmail.com	शंकर पौडेल	१८५७६४११३०
१५	कृषि ज्ञान केन्द्र, कास्की	किरण सिग्देल	१८५६०२८४४४	०६१-४६१२५०	akckashki@gmail.com	रामकृष्ण अर्याल	१८४६०९९७१९
१६	कृषि ज्ञान केन्द्र, वाग्लुङ	राजेश्वर चिलवाल	१८५७६६५९७८	०६८-४२०२९०	akcdaqjung77@gmail.com	कुमार पुन मगर	१८५६०४०६४९
१७	कृषि ज्ञान केन्द्र, ब.सु.पू. नवलपरासी	कुल प्रसाद तिवारी	१८५७०८८१५४	०७८-४११५४	akcnawalpur@gmail.com	विश्रवास काफ्ले	१८५७६४११३०
१८	कृषि ज्ञान केन्द्र, मुस्ताङ	प्रकास बस्ताकोटी	१८५७६५७१५४	०६९-४१००६	akcjomsom@gmail.com	दिनेश पाठक	१८५७६२१३४१
१९	कृषि ज्ञान केन्द्र, मनाङ	मदन रेमी	१८५६०४६३०६	०६६-४४०२१३	akcmanang@gmail.com	घनश्याम मैत्रे	१८५७६६०२१० १८४५१०६८४१

गण्डकी प्रदेशका पशुपंक्षी तथा मत्स्य विकास निर्देशनालय र भेटनरी अस्पताल तथा पशुसेवा विज्ञ केन्द्रहरूको विवरण

क्र.सं.	कार्यालयको नाम	फोन नं.	इमेल
१	पशुपंक्षी तथा मत्स्य विकास निर्देशनालय, पोखरा	०६१-५७०४५४/५७७५	dlfd.gandaki@gmail.com

क्र. सं.	भेटेरिनरी अस्पताल तथा पशुसेवा विज्ञ केन्द्र	फोन नं.	इमेल
१	गोरखा	☎ ०६४-५१११६३, ९८५६०४०२९१	vhl.gorkha@gmail.com
२	स्याङ्जा	☎ ०६३-४२०१०८, ९८५६०६५१०८	vhl.syangja@gmail.com
३	तनहुँ	☎ ०६३-४०३००६, ९८५६०६५२०५	vhl.tanahun@gmail.com
४	नवलपरासी व.सू.पूर्व	☎ ०७८-५४११९१, ९८४३०६६७९५	vhl.nawalpur@gmail.com
५	लमजुङ	☎ ०६६-५२०१३१, ९८५६०४५३२१	vhl.lamjung@gmail.com
६	पर्वत	☎ ०६७-४२०१२३, ९८५७३०५८५५	vhl.parbat@gmail.com
७	कास्की	☎ ०६१-५२००८२, ९८५६००४८८८	vhl.kaski@gmail.com
८	बागलुङ	☎ ०६८-५२०१२१, ९८५७६२३१२१	vhl.baglung@gmail.com
९	मनाङ	☎ ९८५६०३०२७४	vhl.manang@gmail.com
१०	म्याग्दी	☎ ०६९-५२०१२१, ९८५७६२७९५५	vhl.myagdi@gmail.com
११	मुस्ताङ	☎ ०६९-४४०१२१, ९८५७६२०१४४	vhl.mustang@gmail.com

गण्डकी प्रदेशका नर्सरी निरीक्षकहरूको विवरण

क्र.स.	निरीक्षकको नाम थर	फोन नं.	हाल कार्यरत कार्यालय	कार्य क्षेत्र	कैफियत
१.	विशवास काफ्ले	९८४५२२४५४९	कृषि ज्ञान केन्द्र, नवलपुरासी (ब.सु.पू.)	नवलपुरासी (ब.सु.पू.)	
२.	किरण परियार	९८४६७७२२८६	कृषि ज्ञान केन्द्र, तनहुँ।	तनहुँ, लामजुङ्ग र मनाङ्ग	
३.	प्रमोद गैरे	९८४६३६९९१८	कृषि ज्ञान केन्द्र, गोरखा।	गोरखा	
४.	मञ्जु अधिकारी	९८४६००१३४४	कृषि ज्ञान केन्द्र, कास्की।	कास्की	
५.	गोबिन्द पाण्डे	९८५१२२१३६४	बागवानी विकास स्रोत केन्द्र, कास्की।	स्याङ्जा	
६.	शंकर पौडेल	९८४५२०३५४१	कृषि ज्ञान केन्द्र, पर्वत।	पर्वत	
७.	कुमार पुन मगर	९८६७७७५६२	कृषि ज्ञान केन्द्र, वाग्लुङ्ग।	मुस्ताङ र बागलुङ्ग	
८.	अमृत रेग्मी	९८४१०८१०३०	प्रदेश बीउ विजन गुणस्तर नियन्त्रण केन्द्र, पोखरा	म्यादी	
९.	विनोद शर्मा	९८४१९८०६९६	कृषि विकास निर्देशनालय, पोखरा।	गण्डकी प्रदेशको ११ वटा जिल्ला	
१०.	मिलन आचार्य	९८४९१३८२५३	कृषि विकास निर्देशनालय, पोखरा।	गण्डकी प्रदेशको ११ वटा जिल्ला	
११.	शुष्मा मरहडा	९८४५१५७३३६	वाली संरक्षण प्रयोगशाला, पोखरा।	गण्डकी प्रदेशको ११ वटा जिल्ला	
१२.	सिर्जना थापा	९८६४४७१५८	कृषि तथा भूमि व्यवस्था मन्त्रालय, गण्डकी प्रदेश।	गण्डकी प्रदेशको ११ वटा जिल्ला	
१३.	बीना पराजुली	९८६३११२९३	कृषि तथा भूमि व्यवस्था मन्त्रालय, गण्डकी प्रदेश।	गण्डकी प्रदेशको ११ वटा जिल्ला	

प्रादेशिक कृषि डायरी-२०८१

कृषि तथ्याङ्क

नेपाल र गण्डकी प्रदेशको कृषि तथ्याङ्क

कुल क्षेत्रफल

क्र. सं.	क्षेत्र	नेपाल	गण्डकी प्रदेश	
		क्षेत्रफल (वर्ग कि.मी.)	क्षेत्रफल (वर्ग कि.मी.)	प्रतिशत (%)
१.	हिमाली क्षेत्र	५१,८१७	५,८१९	२६.८
२.	पहाडी क्षेत्र	६१,३४५	१४,६०४	६७.२
३.	तराई क्षेत्र	३४,०१९	१,३१०	६
कूल		१,४७,१८१	२१,७६३	१४.६६
SRR (%)			२२	

स्रोत: तथ्याक कार्यालय, कास्की

भू-उपयोग

क्र. सं.	बिवरण	नेपाल	गण्डकी प्रदेश
		क्षेत्रफल (वर्ग कि.मी.)	क्षेत्रफल (वर्ग कि.मी.)
१..	कुल क्षेत्रफल	१,४७,१८१	२१,७६३
२.	खेतीयोग्य जमिनको क्षेत्रफल	४१२१०	४८७८
३.	खेती गरीएको जमिनको क्षेत्रफल	३०९१०	३७०६
४.	खेतीयोग्य बाँझो जमिनको क्षेत्रफल		११७२
५.	बाह्रै महिना सिंचाई हुने क्षेत्रफल		७१६
६.	मौसमी सिंचाई हुने क्षेत्रफल		६८४
ठ.	असिन्चित क्षेत्रफल		२३०६

स्रोत: मातहतका कार्यालयबाट प्राप्त विवरण अनुसार

राष्ट्रिय कुल ग्राहस्थ उत्पादनमा गण्डकी प्रदेशको योगदान (२०७८/०७९)-द.९%

सि.न.	क्षेत्रगत विवरण	प्रतिशत
१	कृषि, वन र मत्स्य	२६
२	उत्पादनमुलक क्षेत्र	३.७
३	सामान्य प्रशासन, रक्षा र अत्यावश्यक सामाजिक सुरक्षा	१०.५

सि.न.	क्षेत्रगत विवरण	प्रतिशत
४	विद्युत, ग्याँस, वाष्ण तथा वतानुकूलित आपूर्ति सेवा	४
५	निर्माण क्षेत्र	९.४
६	थोक तथा खुद्रा, ब्यापार, गाडी तथा मोतारसाईकल मर्मत सेवा	९.४
७	घर-जग्गा कारोबार	५.३
८	अन्य	३१.७
कुल ग्राहस्थ उत्पादनमा योगदान		

स्रोत: आर्थिक सर्वेक्षण २०७८/७९, गण्डकी प्रदेश

जनसंख्या (वि.सं. २०७८)

विवरण		नेपाल	गण्डकी प्रदेश
जम्मा जनसंख्या		२,९१,६४,५७८	२४,६६,४२७
१.	पुरुष	१४२५३५५१	११,७०,८३३
२.	महिला	१४९११०२७	१२,९५,५९४
३.	सबैभन्दा बढी वार्षिक जनसंख्या वृद्धिदर भएको जिल्ला (प्रतिशत)	भक्तपुर (३.३५)	कास्की (१.९)
४.	सबैभन्दा कम वार्षिक जनसंख्या वृद्धिदर भएको जिल्ला (प्रतिशत)	रामेछाप (-१.६७)	मनाङ (-१.३९)
५.	साक्षरता दर ५ वर्ष वा सोभन्दा माथिका (जम्मा प्रतिशत)	७६.२	८१.७
	पुरुष	८३.६	८८.८
	महिला	६९.४	७५.३
वार्षिक जनसंख्या वृद्धिदर (प्रतिशत)		०.९२	०.२५
जनघनत्व प्रति वर्ग कि.मि.		१९८	११५
घर परिवार संख्या		६६६६९३७	६६२४८०

स्रोत: राष्ट्रिय जनगणना, २०७८

गण्डकी प्रदेशका प्रमुख कृषिजन्य वालीहरूको तुलनात्मक क्षेत्रफल तथा उत्पादनको स्थिति आ.ब. २०७९/८०

Major Cereal Crops by Districts, Fiscal Year 2079/80
Area in Hectare, Production in Metric Ton, Yield in Mt Per Hectare

Province	Districts	Spring Paddy			Main Season Paddy			1.Total Paddy		
		Area	Production	Yield	Area	Production	Yield	Area	Production	Yield
Gandaki	MANANG							0	0	
Gandaki	MUSTANG									0
Gandaki	GORKHA	725	3154	4.35	10140	38532	3.80	10,865	41,686	3.84
Gandaki	LAMJUNG	805	3486	4.33	11875	39187	3.30	12,680	42,673	3.37
Gandaki	TANAHU	1805	8486	4.70	7674	29238	3.81	9,479	37,724	3.98
Gandaki	KASKI	440	2110	4.80	16220	61474	3.79	16,660	63,584	3.82
Gandaki	PARBAT	100	480	4.80	7525	26120	3.47	7,625	26,600	3.49
Gandaki	SYANGJA	775	3557	4.59	14390	57560	4.00	15,165	61,117	4.03
Gandaki	MYAGDI	0		0	3806	13702	3.60	3,806	13,702	3.60
Gandaki	BAGLUNG	10	41	4.10	5707	20510	3.59	5,717	20,551	3.59
Gandaki	NAWALPARASI EAST	1210	6123	5.06	18716	77865	4.16	19,926	83,988	4.21
	Subtotal Gandaki	5,870	27,437	4.67	96,053	364,188	3.79	101,923	391,625	3.84

Province	Districts	2.Maize			3.Millet			4.Buckwheat		
		Area	Production	Yield	Area	Production	Yield	Area	Production	Yield
Gandaki	MANANG	135	267	1.98	2	2	1.00	80	128	1.60
Gandaki	MUSTANG	55	81	1.47	2	2	0.89	125	237	1.90
Gandaki	GORKHA	18,005	44,832	2.49	11,200	13,664	1.22	200	284	1.42
Gandaki	LAMJUNG	12,570	30,797	2.45	7,200	8,784	1.22	15	14	0.95

Province	Districts	2. Maize			3. Millet			4. Buckwheat		
		Area	Production	Yield	Area	Production	Yield	Area	Production	Yield
Gandaki	TANAHU	19,200	62,976	3.28	6,105	7,021	1.15	100	102	1.02
Gandaki	KASKI	12,443	36,707	2.95	9,195	14,252	1.55	10	12	1.19
Gandaki	PARBAT	12,500	32,313	2.59	7,350	8,159	1.11	110	145	1.32
Gandaki	SYANGJA	20,800	68,432	3.29	11,075	13,622	1.23	150	162	1.08
Gandaki	MYAGDI	8,800	29,920	3.40	2,500	3,075	1.23	160	178	1.11
Gandaki	BAGLUNG	15,500	52,700	3.40	8,460	10,744	1.27	80	120	1.50
Gandaki	NAWALPARASI EAST	9,500	28,880	3.04	258	294	1.14	95	95	1.00
	Subtotal Gandaki	129,508	387,904	3.00	63,347	79,619	1.26	1,125	1,477	1.31

Province	Districts	5. Wheat			6. Barley			Total Cereal		
		Area	Production	Yield	Area	Production	Yield	Area	Production	Yield
Gandaki	MANANG	105	247	2.35	122	195	1.60	444	839	1.89
Gandaki	MUSTANG	74	125	1.69	44	82	1.87	300	527	1.76
Gandaki	GORKHA	2,500	5,925	2.37	110	141	1.28	42,880	106,532	2.48
Gandaki	LAMJUNG	15	39	2.62	10	18	1.75	32,490	82,325	2.53
Gandaki	TANAHU	1,200	3,012	2.51	4	5	1.18	36,088	110,839	3.07
Gandaki	KASKI	5,500	13,805	2.51	6	6	1.00	43,814	128,366	2.93
Gandaki	PARBAT	2,230	5,441	2.44	55	72	1.31	29,870	72,729	2.43
Gandaki	SYANGJA	4,175	12,024	2.88	6	6	1.00	51,371	155,363	3.02
Gandaki	MYAGDI	2,400	5,952	2.48	260	374	1.44	17,926	53,201	2.97

Province	Districts	5. Wheat			6. Barley			Total Cereal		
		Area	Production	Yield	Area	Production	Yield	Area	Production	Yield
Gandaki	BAGLUNG	6,005	15,072	2.51	95	141	1.48	35,857	99,328	2.77
Gandaki	NAWALPARASI EAST	7,110	19,481	2.74	150	188	1.25	37,039	132,927	3.59
	Subtotal Gandaki	31,314	81,124	2.59	862	1,228	1.42	328,079	942,977	2.87

स्रोत: कृषि ज्ञान केंद्रबाट प्राप्त विवरण अनुसार
 क्षेत्रफल: हेक्टर, उत्पादन: मेटन

(ख) नगदे बाली

“TABLE 2.3 : Cash Crops: Area, Production, and Yield by Districts, Fiscal Year 2079/80
 Area in Hectare, Production in Tons, and Yield in Mt. Per Hectare”

Province	District	Oilseed			Potato			Sugarcane		
		Area	Prod.	Yield	Area	Prod.	Yield	Area	Prod.	Yield
Gandaki	MANANG	5.00	4.00	0.80	737.00	14776.85	20.05			
Gandaki	MUSTANG	16.5	15.35	0.93	315.00	6363.00	20.20			
Gandaki	GORKHA	557	439	0.79	2550.00	51255.00	20.10			
Gandaki	LAMJUNG	982	941	0.96	1975.00	37544.75	19.01	5	230	46
Gandaki	TANAHU	581	606	1.04	1,856	29,882	16.10	20	829	41.45
Gandaki	KASKI	523	408	0.78	1785.50	35644.45	19.96	7.50	333.75	44.50
Gandaki	PARBAT	378	369	0.98	1,300	18,790	14.45			

Province	District	Oilseed			Potato			Sugarcane		
		Area	Prod.	Yield	Area	Prod.	Yield	Area	Prod.	Yield
Gandaki	SYANGJA	323	262	0.81	960.00	15936.00	16.60	45	1,800	40.00
Gandaki	MYAGDI	296	295	1.00	1650.00	25492.50	15.45			
Gandaki	BAGLUNG	967	977	1.01	3,655	59,650	16.32	12	468	39.00
Gandaki	NAWALPARASI EAST	3,534	4,210	1.19	3,175	53,658	16.90	237	10,902	46.00
	Subtotal Gandaki	8161.50	8526.46	1.04	19958.50	348992.05	17.49	326.50	14562.75	44.60

स्रोत: कृषि ज्ञान केंद्रबाट प्राप्त विवरण अनुसार
क्षेत्रफल: हेक्टर, उत्पादन: मे.टन

(ग) दलहन बाली

TABLE 2.4 : Oilseed by Commodities and by Districts , Fiscal Year 2079/80
Area in Hectare, Production in Tons, and Yield in Mt. Per Hectare

Province	District	1.Mustard			2.Sarsoon			3.Rayo			4.Sunflower		
		Area	Prod.	Yield	Area	Prod.	Yield	Area	Prod.	Yield	Area	Prod.	Yield
Gandaki	MANANG	5	4	0.8			0			0			0
Gandaki	MUSTANG	17	15	0.93			0			0			0
Gandaki	GORKHA	493	369	0.75	17	15	0.882			0	6	8	1.25
Gandaki	LAMJUNG	943	905.28	0.96	10	9	0.920	5	5	1	6	6	1.00
Gandaki	TANAHU	471	507	1.08	29	20	0.690	10	9.4	0.94	-	-	0
Gandaki	KASKI	460	345	0.75	20	12.6	0.630	-		0	3	4.7	1.57

Province	District	1.Mustard			2.Sarsoon			3.Rayo			4.Sunflower		
		Area	Prod.	Yield	Area	Prod.	Yield	Area	Prod.	Yield	Area	Prod.	Yield
Gandaki	PARBAT	330	322	0.98	12	11	0.917	8	5	0.63			0
Gandaki	SYANGJA	270	216	0.80	10	7	0.700	-	-	0	15	15	1.00
Gandaki	MYAGDI	270	261.9	0.97			0			0	2	7	3.50
Gandaki	BAGLUNG	870	861.3	0.99			0	8	8	1.01	12	22	1.83
Gandaki	NAWALPARASI East	1185	1285	1.08	1248	1684.8	1.35	45.5	46.41	1.02	150	205.5	1.37
	Subtotal Gandaki	5313.5	5091.825	0.96	1346	1759.6	1.31	76.5	73.874	0.97	194	267.7	1.38
Province	District	5.Sesame			6.Groundnut			7.Linseed					
		Area	Prod.	Yield	Area	Prod.	Yield	Area	Prod.	Yield			
Gandaki	MANANG			0					0				0
Gandaki	MUSTANG			0					0				0
Gandaki	GORKHA	11	11	1	25	31	1.24						0
Gandaki	LAMJUNG	10	8	0.80	2	3	1.25	2	2.5				1.25
Gandaki	TANAHU	51	50	0.98	8	10	1.25						0
Gandaki	KASKI	10	7.9	0.79	30	38.1	1.27						0
Gandaki	PARBAT	15	18	1.20	8	9	1.13						0
Gandaki	SYANGJA	14	14	1.00	3	3	1.00	11	7.7				0.70
Gandaki	MYAGDI	9	8	0.83	15	19	1.25						0
Gandaki	BAGLUNG	20	18	0.90	57	68	1.19						0
Gandaki	NAWALPARASI East	118	110	0.93	192	233	1.21	445	501				1.13
	Subtotal Gandaki	258	244.4	0.95	339.5	412.85	1.22	458	511.2	1.12	501	511.2	1.12

Province	District	8.Niger			Total Oilseed		
		Area	Prod.	Yield	Area	Prod.	Yield
Gandaki	MANANG			0	5	4	0.80
Gandaki	MUSTANG			0	17	15	0.93
Gandaki	GORKHA	5	5	1.00	557	439	0.79
Gandaki	LAMJUNG	4	3	0.75	982	941	0.96
Gandaki	TANAHU	12	10	0.83	581	606	1.04
Gandaki	KASKI			0	523	408	0.78
Gandaki	PARBAT	5	4	0.74	378	369	0.98
Gandaki	SYANGJA			0	323	262	0.81
Gandaki	MYAGDI			0	296	295	1.00
Gandaki	BAGLUNG			0	967	977	1.01
Gandaki	NAWALPARASI East	150	144	0.96	3,534	4,210	1.19
	Subtotal Gandaki	176	165.7	0.94	8161.5	8527.149	1.04

स्रोत: कृषि ज्ञान केन्द्रबाट प्राप्त विवरण अनुसार
क्षेत्रफल: हेक्टर, उत्पादन: से.टन

(घ) अन्य बालीहरू

Table 2.8: Coffee: Area, Production and Yield by Districts *, Fiscal Year 2079/80

S. N	Districts	Total Plantation (Ha)	Production (MT) Green Bean	“Yield (Kg/ha)”	“Farming Households”	Remarks
1	Baglung	57	2	0		
2	Gorkha	92	12	0		
3	Kaski	126	12	0.10		
4	Myagdi	20	1.8	0.09		
5	Syangja	250	3.75	0.015		
6	Tanahu	41	6	0.15		
	Total	586	37.55	0.064		

स्रोत: कृषि ज्ञान केन्द्रबाट प्राप्त विवरण अनुसार

Table Mulberry, Cocoon: Area and Production status

District	Area	Production (Mt.)
SYANGJA	1	3

Table : Mushroom Production Status

District	“Fresh Mushroom Production (Mt.)”	“Mushroom Seed Production (Bottle)”
MANANG		
MUSTANG		
GORKHA		
LAMJUNG	28	
TANAHU		
KASKI	156	70850 (400 ग्राम/प्याकोट)
PARBAT		
SYANGJA	55	13750(400 ग्राम/प्याकोट)

District	“Fresh Mushroom Production (Mt.)”	“Mushroom Seed Production (Bottle)”
MYAGDI		
BAGLUNG		
NAWALPARASI East		

Table : Bee Keeping and Honey Production status

District	Bee Hives (No.)	Production (Mt.)
MANANG	150	1
MUSTANG		
GORKHA		
LAMJUNG	10570	32
TANAHU		
KASKI	15010	62
PARBAT		
SYANGJA	10200	20
MYAGDI	1000	4
BAGLUNG		
NAWALPARASI East		
TOTAL	36930	119

Table 3.2: AREA, PRODUCTION AND YIELD OF PULSES by Districts, Fiscal Year 2078/79
[Area in Hectare, Production in Metric Ton and Yield in Mt per Hectare]

Province	District	LENTIL			CHICK PEA			PIGEON PEA			BLACK GRAM		
		Area	Production	Yield	Area	Production	Yield	Area	Production	Yield	Area	Production	Yield
Gandaki	MANANG	2	2	1.00	2	2	1.00			0			0
Gandaki	MUSTANG			0			0			0			0
Gandaki	GORKHA	143	135	0.94	30	31	1.04	40	58	1.45	2,500	2,225	0.89
Gandaki	LAMJUNG	20	14	0.70	5.5	5.7	1.04	3	3.3	1.10	185	194.25	1.05
Gandaki	TANAHU	182	190	1.04	4	4	1.00	16	15	0.94	3,443	2,960	0.86
Gandaki	KASKI	71	70.29	0.99	0	0	0	1	1	1.00	308	315.5	1.02
Gandaki	PARBAT	65	71	1.09	20	21	1.05	9	9	1.00	140	142	1.01
Gandaki	SYANGJA	87	81	0.93	11	11	1.00	7	6.4	0.91	110	132	1.20
Gandaki	MYAGDI	10	10	1.00			0	22	30.8	1.40	20	24	1.20
Gandaki	BAGLUNG	52	54	1.04	4	5.2	1.30	8	8	1.00	154	210	1.36
Gandaki	NAWALPARASI East	4160	5366.4	1.29	101	121	1.20	227	119	0.52	148	133	0.90
	Subtotal Gandaki	4,792	5,994	1.25	178	201	1.13	333	251	0.75	7,008	6,336	0.90

Province	District	GRASS PEA			HORSE GRAM			SOYABEAN			OTHERS				
		Area	Prod.	Yield	Area	Prod.	Yield	Area	Prod.	Yield	Area	Prod.	Yield		
Gandaki	MANANG			0			0			9	11	1.22	105	120	1.14
Gandaki	MUSTANG			0			0					0	93	153	1.65
Gandaki	GORKHA	-	-	0	40	39	0.98	790	1,232	1.56			706	1,100	1.56
Gandaki	LAMJUNG	-	-	0.00	34	34.34	1.01	369	367	0.99			115	89	0.77
Gandaki	TANAHU			0	150	159	1.06	312	357	1.14			675	642	0.95
Gandaki	KASKI	-	-	0	1.5	2	1.33	265	348	1.31			394	645	1.64
Gandaki	PARBAT	-	-	0	5	5	1.00	95	124.45	1.31			250	250	1.00
Gandaki	SYANGJA			0	55	66.55	1.21	100	150	1.50			1056	1056	1.00
Gandaki	MYAGDI	-	-	0	20	20.6	1.03	560	750	1.34			320	360	1.13
Gandaki	BAGLUNG	-	-	0	210	225.12	1.07	470	723.8	1.54			720	965	1.34
Gandaki	NAWALPARASI East	42	50	1.19	60	70	1.17	87	136	1.56			210	143	0.68
Subtotal Gandaki		42	50	1.19	576	622	1.08	3,057	4,199	1.37			4,644	5,523	1.19

Province	District	Total PULSES		
		Area	Production	Yield
Gandaki	MANANG	118	135	1.14
Gandaki	MUSTANG	93	153	1.65
Gandaki	GORKHA	4,249	4,821	1.13
Gandaki	LAMJUNG	732	708	0.97
Gandaki	TANAHU	4,782	4,327	0.90
Gandaki	KASKI	1,041	1,382	1.33

Province	District	Total PULSES		
		Area	Production	Yield
Gandaki	PARBAT	584	622	1.07
Gandaki	SYANGJA	1,426	1,503	1.05
Gandaki	MYAGDI	952	1,195	1.26
Gandaki	BAGLUNG	1,618	2,191	1.35
Gandaki	NAWALPARASI East	5,035	6,138	1.22
	Subtotal Gandaki	20,629	23,175	1.12

**Table 2.13: Major Spice Crops by Districts, Fiscal Year 2079/80
Area in Hectare, Production in Metric Tones, Yield in Mt. /Ha.**

Province	District	Large Cardamom				Ginger				Garlic			
		Area	Productive Area	Production	Yield	Area	Productive area	Production	Yield	Area	Productive area	Production	Yield
Gandaki	Manang	2	1	0.32	0.32	2	2	14	7.00	9	9	38	4.22
Gandaki	Mustang			0					#DIV/0!	18	18	147	8.17
Gandaki	Gorkha	207	129	77.4	0.60	120	120	1409	11.74	50	50	300	6.00
Gandaki	Lamjung	950	472	305	0.65	268	268	2750	10.26	66	66	535	8.11
Gandaki	Tanahun	11	11	6	0.55	522	522	5654	10.83	187	187	950	5.08
Gandaki	Kaski	250	150	102	0.68	649	649	8246	12.71	185	185	1095	5.92
Gandaki	Parbat	61	35	18	0.50	41	41	492	12.00	30	30	172	5.73

Province	District	Large Cardamom				Ginger			Garlic				
		Area	Productive Area	Production	Yield	Area	Productive area	Production	Yield	Area	Productive area	Production	Yield
Gandaki	Syangja	21	21	7	0.33	600	600	6000	10.00	56	56	392	7.00
Gandaki	Myagdi	20	18	18	1.00	40	40	430	10.75	32	32	231	7.22
Gandaki	Baglung	131	90	38	0.42	82	82	1365	16.65	75	75	505	6.73
Gandaki	Nawalparasi East	72	72	53	0.74	721	721	9467	13.13	31	31	146	4.71
Gandaki Province Total		1,725	999	624	0.62	3,045	3,045	35,827	11.77	739	739	4,511	6.10

Province	District	Turmeric				Dry Chillli				Grand Total			
		Area	Prod. Area	Prod.	Yield	Area	Prod. Area	Prod.	Yield	Area	Prod. area	Prod.	Yield
Gandaki	Manang	-	-	-	0.00	3	3	24	8.00	16	15	76	4.77
Gandaki	Mustang				0	4	4	33	8.25	22	22	180	8.18
Gandaki	Gorkha	31	31	423	13.65	61	61	301	4.93	469	391	2,510	5.35
Gandaki	Lamjung	80	80	854	10.68	18	18	127	7.06	1,382	904	4,571	3.31
Gandaki	Tanahun	165	165	1820	11.03	166	166	725	4.37	1,051	1,051	9,155	8.71
Gandaki	Kaski	46	46	589	12.80	132	132	720	5.45	1,262	1,162	10,752	8.52
Gandaki	Parbat	22	22	220	10.00	25	25	88	3.52	179	153	990	5.53
Gandaki	Syangja	80	80	1250	15.63	80	80	464	5.80	837	837	8,113	9.69

Province	District	Turmeric			Dry Chilli			Grand Total			
		Area	Prod. Area	Yield	Area	Prod. Area	Yield	Area	Prod. area	Yield	
Gandaki	Myagdi	17	17	163	110	110	572	219	217	1,414	6.46
Gandaki	Baglung	70	70	770	47	47	352	405	364	3,030	7.48
Gandaki	Nawalparasi East	41	41	395	41	41	160	906	906	10,221	11.28
	Gandaki Province Total	552	552	6,484	687	687	3,566	6,748	6,022	51,012	7.56

Table 6.2: Citrus Fruits: Area, Productive Area, Production and Yield, Fiscal Year 2079/80
[Area in Ha., Production in Mt., and Yield in Mt./ha.]

Province	Districts	Mandarin			Sweet Orange			Lime			
		Area	Productive Area	Yield	Area	Productive Area	Yield	Area	Prod. Area	Yield	
Gandaki	Gorkha	1,030	745	5,850				250	105	578	5.5
Gandaki	Lamjung	130	70	560	31	29	260	140	50	350	7.0
Gandaki	Tanahu	1,640	1,060	12,720	4	3	17	158	40	250	6.3
Gandaki	Kaski	830	720	5,620	2	0.5	3	34	16	120	8.0
Gandaki	Parbat	827	455	4,205	100	20	180	225	135	970	7.2
Gandaki	Syanja	2,001	1,560	16,695	19	17	187	195	160	1,760	11.0
Gandaki	Manang										-
Gandaki	Mustang										-

Province	Districts	Mandarin				Sweet Orange				Lime			
		Area	Productive Area	Prod.	Yield	Area	Productive Area	Prodn	Yield	Area	Prod. Area	Prodn	Yield
Gandaki	Myagdi	773	400	3,448	8.6	15	117	7.8	60	55	550	10.0	
Gandaki	Baglung	651	375	3,985	10.6	20	125	8.3	92	35	175	5.0	
Gandaki	Nawalparasi East	150	120	1,025	8.5	3	2	11.3	95	35	612	17.5	
	Gandaki Pradesh	8,032	5,505	54,108	9.83	194	101	9.0	2,49	631	5,365	8.5	
Province	Districts	Lemon				Others				Total			
		Area	Prod. Area	Prodn	Yield	Area	Productive Area	Prodn	Yield	Area	Prod. Area	Prodn	Yield
Gandaki	Gorkha				0				0	1,280	850	7.6	
Gandaki	Lamjung	48	45	335	7.4	108	82	645	7.9	457	276	7.8	
Gandaki	Tanahu	14	9	50	5.6	140	123	1,273	10.3	1,956	1,235	11.6	
Gandaki	Kaski	11	10	75	7.5	16	14	110	8.1	892	760	7.8	
Gandaki	Parbat	15	12	91	7.6	25	20	200	10.0	1,192	642	8.8	
Gandaki	Syanja	250	250	2,000	8.0	14	11	90	8.2	2,479	1,998	10.4	
Gandaki	Manang				-				-	-	-	-	
Gandaki	Mustang				-				-	-	-	-	
Gandaki	Myagdi	19	17	171	10.1	19	17	171	10.1	886	504	8.8	
Gandaki	Baglung	28	14	124	8.9				-	791	439	10.0	
Gandaki	Nawalparasi East	11	11	164	15.6	2	2	24	12.4	261	169	10.9	
	Gandaki Pradesh	396	368	3,010	8.2	324	268	2,513	9.4	10,194	6,873	9.59	

Table 6.3 Winter Fruits: Area, Productive Area, Production and Yield, Fiscal Year 2079/80
[Area in Ha., Production in Mt., and Yield in Mt./ha.]

Province	Districts	Apple			Pear			Walnut			Peach					
		Area	Prod. Area	Yield	Area	Prod. Area	Yield	Area	Prod. Area	Yield	Area	Prod. Area	Yield			
Gandaki	Gorkha	61	25	150	6.0		0				0		0			
Gandaki	Lamjung	3	0.2	2	8.3	31	220	8.3	22	2	7	24	20	148	7.6	
Gandaki	Tanahu					55	50	456	9.1						0	
Gandaki	Kaski					32	23	210	9.1	6.5	3.1	22.1	4	4	19	4.8
Gandaki	Parbat					70	62	630	10.2	32	16	70	46	32	178	5.6
Gandaki	Syanja					120	113	1,130	10.0	20	15	63	43	35	212	6.1
Gandaki	Manang	255	132	1,716	13.0	3	30	10.0	13	10	40	7	5	45	9.0	
Gandaki	Mustang	1,495	585	4,976	8.5	3	27	11.6	36	22	68					
Gandaki	Myagdi	15	7	28	4.0	45	30	243	8.1	32.0	12.0	56.0				
Gandaki	Baglung	80	55	312	5.7	35	20	116	5.8	80	40	220	16	10	51	5.1
Gandaki	Navalparasi East				0	6	6	63	10.9				3	3	5	1.6
Gandaki Pradesh		1,909	804	7,184	8.9	400	3,125	9.3	242	121	546	143	108	658	6.1	

Province	Districts	Plum			Apricot			Persimmon			Pomegranate					
		Area	Prod. Area	Yield	Area	Prod. Area	Yield	Area	Prod. Area	Yield	Area	Prod. Area	Yield			
Gandaki	Gorkha			0			0								0	
Gandaki	Lamjung	21	19	156	8.4	5	5	47	9.9	5	4	31	7	3	15	4.3
Gandaki	Tanahu			0			0									0

Province	Districts	Plum			Apricot			Persimmon			Pomegranate						
		Area	Prod. Area	Yield	Area	Prod. Area	Yield	Area	Prod. Area	Yield	Area	Prod. Area	Yield				
Gandaki	Kaski	15	13.9	102	7.3		0				0		0				
Gandaki	Parbat	17	15	110	7.3		0				0	5	3	10	3.3		
Gandaki	Syanja	20	14	93	6.6		0				0				0		
Gandaki	Manang	6	3	24	1.0	2	2	15	7.5		0				0		
Gandaki	Mustang					6	6	50	8.3		0				0		
Gandaki	Myagdi								0		0				0		
Gandaki	Baglung	7	6	20	3.3	10	8	45	5.6	6	3	26	8.7	9	7	35	5.0
Gandaki	Navalparasi East	2	1	8	6.0				0					4	3	16	4.8
	Gandaki Pradesh	88	72	513	5.5	23	21	157	7.6	11	7	57	8.1	25	17	76	4.5

Province	Districts	Hog Plum			Kiwi			Total				
		Area	Prod. Area	Yield	Area	Prod. Area	Yield	Area	Prod. Area	Yield		
Gandaki	Gorkha			0	15	5	16	3.2	76	30	166	5.5
Gandaki	Lamjung	18	10	67	19	3	19	5.8	154	93	712	7.7
Gandaki	Tanahu			0	12	6	32	5.3	67	56	488	8.7
Gandaki	Kaski	19	18	152	12	9	50	5.6	88	71	555	7.8
Gandaki	Parbat	120	70	600	160	70	810	11.6	450	268	2,408	9.0
Gandaki	Syanja	20	20	85				0	223	197	1,583	8.0
Gandaki	Manang			0				0	286	184	1,974	10.7
Gandaki	Mustang			0	1	1	4	4.0	1,541	617	7,383	12.0

Province	Districts	Hog Plum				Kiwi				Total			
		Area	Prod. Area	Prodn	Yield	Area	Pro. Area	Prodn	Yield	Area	Prod. Area	Prodn	Yield
Gandaki	Myagdi				0	10	6	25	4.1	102	55	352	6.4
Gandaki	Baglung	45	35	256	7.3	58	40	242	6.1	346	224	1,323	5.9
Gandaki	Nawalparasi East				0	2	2	4	2.3	17	15	96	6.4
	Gandaki Pradesh	222	153	1,160	7.6	289	142	1,202	8.5	3,350	1,809	17,038	9.4

Table 6.4 : Summer Fruits: Area, Productive Area, Production and Yield, Fiscal Year 2078/79
[Area in Ha., Production in Mt., and Yield in Mt./ha.]

Province	District	Mango			Banana			Guava			Papaya						
		Area	Prod. Area	Yield	Area	Prodn	Yield	Area	Prodn	Yield	Area	Prod. Area	Yield				
Gandaki	Gorkha	158.00	152.00	936	6.16	730.00	10240	16.46			0	5	4	37	9.3		
Gandaki	Lamjung	65.00	46.00	383.00	8.33	84.00	738	9.84	19.0	17.0	137.0	8.1	16.0	15.0	111.0	7.4	
Gandaki	Tanahu	50	25	126	5.04	460	415	4100	9.88	12	9	65	26	16	160	10.0	
Gandaki	Kaski	79	64	340	5.31	164	125.5	1850	14.74	109.3	79	734	30	13	125	9.6	
Gandaki	Parbat	135	77	445	5.78	200	115	1150	10.00	43	32	250	7.8	23	170	10.0	
Gandaki	Syangja	130	126	917	7.28	98	96	1,824	19.00	43	32	258	8.1	10	7	32.69	4.7
Gandaki	Manang																
Gandaki	Mustang																
Gandaki	Myagdi	15.0	10.0	61.0	6.10	85.0	80.0	600.0	7.50	41	32	380	11.9	12	10	99	9.9

Province	District	Mango				Banana				Guava				Papaya			
		Area	Prod. Area	Prodn	Yield	Area	Prod. Area	Prodn	Yield	Area	Prod. Area	Prodn	Yield	Area	Prod. Area	Prodn	Yield
Gandaki	Baglung	54	35	205	5.86	42	37	325	8.78	10	10	105	10.5	5	5	28	5.6
Gandaki	Nawal-parasi East	285	232	1875	8.08	537	515	11654	22.63	7	6	42	7.0	9.4	8.1	85	10.5
Gandaki Pradesh		971.00	767.00	5288.00	6.89	2400.00	2080.50	32481.00	15.61	284.30	217.00	1971.00	9.1	136.40	95.10	847.69	8.9

Province	District	Jackfruit				Pineapple				Litchi			
		Area	Prod. Area	Prodn	Yield	Area	Prod. Area	Prodn	Yield	Area	Prod. Area	Prodn	Yield
Gandaki	Gorkha				0					10	8	73	9.1
Gandaki	Lamjung	32.0	24.0	234.0	9.8	15.0	14.0	93.0	6.6	55.0	37.0	302.0	8.2
Gandaki	Tanahu	21	19	210	11.1	15	14	171	12.2	152	50	492	9.8
Gandaki	Kaski	18.5	12	119	9.9	15	12	60.2	5.0	38	34	203	6.1
Gandaki	Parbat	30	18	227	12.6	25	20	235	11.8	65	30	264	8.8
Gandaki	Syangja	12	11	209	19.0	15	14	165.2	11.8	102	84	329	3.9
Gandaki	Manang												
Gandaki	Mustang												
Gandaki	Myagdi	6	8	80	10.0	8	8	36	4.5	10	7	38	5.4
Gandaki	Baglung	65	18	95	5.3				0	82	25	140	5.6
Gandaki	Nawal-parasi East	19	17	170	10.0	13	11.2	85	7.6	137	125	1126	9.0

प्रादेशिक कृषि डायरी-२०८१

Province	District	Jackfruit				Pineapple				Litchi			
		Area	Prodn	Yield	Area	Prod. Area	Prodn	Yield	Area	Prod. Area	Prodn	Yield	
	Gandaki Pradesh	203.50	127.00	1344.00	10.6	106.00	93.20	845.40	9.1	650.90	399.50	2967.00	7.4
Province	District	Arecanut				Coconut				Total			
		Area	Prodn	Yield	Area	Prod. Area	Prodn	Yield	Area	Prod. Area	Prodn	Yield	
Gandaki	Gorkha								903	786	11,286	14.4	
Gandaki	Lamjung								286	228	1,998	8.8	
Gandaki	Tanahu								736	548	5,324	9.7	
Gandaki	Kaski								454	339	3,431	10.1	
Gandaki	Parbat								521	309	2,741	8.9	
Gandaki	Syanga								410	370	3,735	10.1	
Gandaki	Manang								-	-	-	-	
Gandaki	Mustang								-	-	-	-	
Gandaki	Myagdi								177	155	1,294	8.3	
Gandaki	Baglung								258	130	898	6.9	
Gandaki	Nawalparasi East								1,007	914	15,037	16.4	
Gandaki Pradesh									4752.10	3779.30	45744.09	12.10385257	

**Table 7.2: Fresh Vegetables by Districts, Fiscal Year 2079/80
Area in Hectare, Production in Metric Tonnes, Yield in Metric Tonnes/Ha.**

S. N.	Commodity/ Districts	Manang			Mustang			Gorkha			Lamjung			Tanahun		
		Area	Prod.	Yield	Area	Prod.	Yield	Area	Prod.	Yield	Area	Prod.	Yield	Area	Prod.	Yield
1	Cauliflower	33.00	369	11.19				260	2,796	10.75	205	2,315	11.29	445	4,622	10.39
2	Cabbage	40.0	619.0	15.475				258	2,913	11.29	205	2,735	13.34	460	4,789	10.41
3	Broccoli	5.0	35.0	7				19	190	10.00	45	390	8.67	216	2,477	11.47
4	Tomato	5.0	45.0	9				135	1,799	13.32	190	2,610	13.74	166	1,804	10.87
5	Radish	20.0	316.0	15.8				140	1,897	13.55	230	3,630	15.78	249	2,470	9.92
6	Broad Mus- tard Leaf	25.00	316.00	12.64				310	3,051	9.84	155	1,375	8.87	478	5,643	11.81
7	Carrot	5.00	55.00	11				5	61	12.12	35	225	6.43	148	2,930	19.80
8	Turnip	3.00	13.00	4.33				3	25	8.42	8	75	9.38	2	15	7.40
9	Capsicum	1.00	3.00	3				8	73	9.09	10	35	3.50	8	51	6.22
10	Peas	5.00	34.00	6.8				10	123	12.25	38	250	6.58	49	293	5.96
11	French Beans			0				8	64	8.04	135	1,230	9.11	47	521	11.17
12	French Beans Pole Type			0				20	200	10.00	231	2,268	9.82	18	205	11.39
13	French Beans BushType	6.0	23.0	3.83				6	40	6.73	30	215	7.17	22	257	11.94
14	French Beans Sword Type	2.0	10.0	5				5	50	10.05	45	490	10.89	6	40	7.10
15	Broad Beans	15.0	52.0	3.47				5	45	9.00	30	215	7.17	6	56	9.88

प्रादेशिक कृषि डायरी-२०८१

S. N.	Commodity/ Districts	Manang			Mustang			Gorkha			Lamjung			Tanahun		
		Area	Prod.	Yield	Area	Prod.	Yield	Area	Prod.	Yield	Area	Prod.	Yield	Area	Prod.	Yield
16	Asparagus Beans			0			10	95	9.55	20	155	7.75	92	830	9.02	
17	Cowpea			0			16	124	7.73	78	805	10.32	39	530	13.59	
18	Other (Le-gumes)			0			13	98	7.54	70	660	9.43	-	-	0	
19	Asparagus			0				-	0	6	18	3.00	2	13	5.92	
20	Tree tomato			0				-	0	2	4	2.00	1	5	4.75	
21	Chilli Akabare			0			10	50	5.00	15	45	3.00	28	270	9.64	
22	Chilli			0			47	212	4.50	45	405	9.00	130	1,280	9.85	
23	Okra			0			28	253	9.04	65	545	8.38	50	502	10.04	
24	Brimjal			0			32	318	9.95	28	305	10.89	75	628	8.37	
25	Onion	3.00	17.00	5.67			82	824	10.05	158	1,298	8.22	24	246	10.25	
26	Cucumber			0			34	384	11.31	120	1,405	11.71	95	822	8.65	
27	Pumpkin			0			27	289	10.71	75	1,125	15.00	142	1,690	11.90	
28	Squash	8.00	76.00	9.5			5	47	9.40	30	280	9.33	23	245	10.65	
29	Bitter Gourd	2.00	19.00	9.5			114	1,375	12.06	105	1,034	9.85	112	1,100	9.82	
30	Pointed Gourd	3.00	24.00	8				-	0	3	15	5.00	-	-	0	
31	Sponge Gourd	4.00	32.00	8			110	1,105	10.05	150	1,542	10.28	260	2,325	8.94	
32	Ridge Gourd	1.00	4.00	4			1	10	10.05	5	15	3.00	2	20	9.86	
33	Snake Gourd			0			18	163	9.04	20	127	6.35	230	2,275	9.89	
34	Bottle Gourd			0			19	172	9.04	30	315	10.50	190	2,437	12.82	

S. N.	Commodity/ Districts	Manang			Mustang			Gorkha			Lamjung			Tanahun		
		Area	Prod.	Yield	Area	Prod.	Yield	Area	Prod.	Yield	Area	Prod.	Yield	Area	Prod.	Yield
35	Ash Gourd			0			1	15	15.07	6	65	10.83	4	22	5.42	
36	Balsam Gourd			0					0	8	85	10.63	-	-	0	
37	Kakari			0					0	-	-	0	-	-	0	
38	Kundru			0					0	-	-	0	-	-	0	
39	Chayote			0			3	35	11.67	24	243	10.13	10	94	9.17	
40	Watermelon			0					0	3	15	5.00	2	25	11.09	
41	Other (Cucur- bits)			0					0	65	615	9.46	-	-	0	
42	Drumsticks			0					0	3	15	5.00	-	-	0	
43	Lettuce			0					0	7	48	6.86	-	-	0	
44	Fennel Leaf			0			2	8	4.02	6	28	4.67	-	-	0	
45	Coriander Leaf			0			12	49	4.11	25	94	3.76	5	25	4.93	
46	Spinach			0			28	122	4.35	15	104	6.93	10	190	18.54	
47	Cress			0			22	43	1.95	10	42	4.20	14	134	9.57	
48	Amaranthus			0			3	25	8.37	10	110	11.00	6	66	10.73	
49	Fenugreek Leaf			0			5	30	6.03	5	35	7.00	6	56	9.93	
50	Swisschard			0			2	10	5.02	10	67	6.70	-	-	0	
51	Others (Leafy Veg.)			0			1	8	8.04	25	125	5.00	7	77	10.71	
52	Colocasia			0			50	743	14.87	240	2,380	9.92	244	2,212	9.07	

प्रादेशिक कृषि डायरी-२०८१

S. N.	Commodity/ Districts	Manang			Mustang			Gorkha			Lamjung			Tanahun		
		Area	Prod.	Yield	Area	Prod.	Yield	Area	Prod.	Yield	Area	Prod.	Yield	Area	Prod.	Yield
53	Yam			0			16	305	19.06	85	1,149	13.52	43	560	13.01	
54	Elephant Foot Yam			0						6	75	12.50	-	-	0	
55	Other (Tubers)			0						234	2,430	10.38	-	-	0	
56	Others(veg.)			0												
	Total	186	2,062	11	-	0	1,903	20,242	11	3,404	35,881	11	4,166	44,853	11	

S. N.	Commodity/ Districts	Kaski			Parbat			Syangja			Myagdi		
		Area	Prod.	Yield	Area	Prod.	Yield	Area	Prod.	Yield	Area	Prod.	Yield
1	Cauliflower	3,001	4,560	1.52	115	1,500	13.04	200	3,082	15.41	108	1,080	10
2	Cabbage	204	3,435	16.84	125	1,820	14.56	267	4,814	18.03	126	1,575	13
3	Broccoli	37	411	11.11	25	255	10.20	45	450	10.00	20	296	15
4	Tomato	409	6,468	15.81	50	515	10.30	180	1,800	10.00	90	1,369	15
5	Radish	272	4,364	16.07	79	1,264	16.00	250	3,355	13.42	159	1,842	12
6	Broad Mustard Leaf	111	1,216	11.00	59	1,003	17.00	342	4,593	13.45	134	1,449	11
7	Carrot	42	433	10.31	14	122	8.71	14	127	9.07	25	333	13
8	Turnip	4	49	12.13	3	22	7.33			0	3	24	8
9	Capsicum	8	97	12.00	5	50	10.00	9	63	7.00	9	60	7
10	Peas	22	133	6.02	7	37	5.29	85	816	9.60	6	60	10
11	French Beans	10	109	10.89	-	-	0	9	63	7.00	40	440	11

S. N.	Commodity/ Districts	Kaski			Parbat			Syangja			Myagdi		
		Area	Prod.	Yield	Area	Prod.	Yield	Area	Prod.	Yield	Area	Prod.	Yield
12	French Beans Pole Type	177	2,479	13.99	14	175	12.50	81	836	10.30	65	679	10
13	French Beans BushType	1	7	5.50	6	33	5.50			0			0
14	French Beans Sword Type	1	3	3.00	5	16	3.20	2	16	8.00			0
15	Broad Beans	4	14	4.09	5	23	4.60	11	52	4.73	6	54	9
16	Asparagus Beans	9	117	13.00	24	276	11.50	20	148	7.60	10	107	11
17	Cowpea	155	1,989	12.83	25	300	12.00	60	450	7.50	34	322	9
18	Other (Legumes)	1	9	6.54	7	36	5.14	150	750	5.00	2	25	12
19	Asparagus	7	28	4.03	1	4	4.00			0			0
20	Tree tomato	1	5	5.00	1	25	25.00	1	1	2.60			0
21	Chilli Akabare	9	47	5.51	10	45	4.50	7	38	5.43	17	155	9
22	Chilli	65	520	8.00	17	119	7.00	35	200	5.71	13	170	13
23	Okra	93	1,047	11.25	22	247	11.23	45	306	6.80	20	220	11
24	Brinjal	120	1,920	16.00	17	204	12.00	65	760	11.69	21	254	12
25	Onion	65	799	12.27	25	680	27.20	56	448	8.00	27	407	15
26	Cucumber	125	2,002	16.02	24	345	14.38	56	955	17.05	77	1,158	15
27	Pumpkin	142	2,834	20.03	17	379	22.29	45	670	14.89	31	556	18
28	Squash	29	426	14.54	13	137	10.54	8	70	8.75	9	110	12
29	Bitter Gourd	123	1,837	15.00	27	324	12.00	71	724	10.20	45	554	12
30	Pointed Gourd		-	0	-	-	0			0			0

प्रादेशिक कृषि डायरी-२०८१

S. N.	Commodity/ Districts	Kaski			Parbat			Syangja			Myagdi		
		Area	Prod.	Yield	Area	Prod.	Yield	Area	Prod.	Yield	Area	Prod.	Yield
31	Sponge Gourd	379	5,200	13.74	35	490	14.00	61	788	12.92	31	385	12
32	Ridge Gourd		-	0	1	8	8.00			0		-	0
33	Snake Gourd	105	1,230	11.71	7	81	11.57	10	84	8.40	10	97	10
34	Bottle Gourd	110	1,298	11.80	27	470	17.41	24	402	16.75	16	294	18
35	Ash Gourd	25	325	13.00	3	24	8.00	5	25	5.00	2	28	14
36	Balsam Gourd	3	35	10.97	3	30	10.00	0		0			0
37	Kakari		-	0	-	-	0	0		0		-	0
38	Kundru		-	0	-	-	0	0		0			0
39	Chayote	160	2,310	14.44	25	325	13.00	16	306	19.13	3	34	11
40	Watermelon			0	-	-	0	0		0		-	0
41	Other (Cucurbits)			0	8	75	9.38	0		0		-	0
42	Drumsticks			0			0	0		0		-	0
43	Lettuce	36	284	7.98	1	8	8.00	0		0		8	0
44	Fennel Leaf	14	105	7.50	2	25	12.50	0		0		-	0
45	Coriander Leaf	90	743	8.26	10	90	9.00	0		0	3	51	17
46	Spinach	21	169	8.05	6	55	9.17	0		0	4	57	14
47	Cress	30	211	7.04	12	75	6.25	0		0	6	57	9
48	Amaranthus	113	1,703	15.07	2	25	12.50	0		0	2	27	14
49	Fenugreek Leaf	113	789	6.98	5	25	5.00	0		0	1	16	16
50	Swisschard	109	911	8.36	6	50	8.33	0		0	1	11	11
51	Others (Leafy Veg)	6	41	6.83	7	45	6.43			0	4	68	17

S. N.	Commodity/ Districts	Kaski		Parbat		Syangja			Myagdi				
		Area	Prod.	Yield	Area	Prod.	Yield	Area	Prod.	Yield	Area	Prod.	Yield
52	Colocasia	1,115	10,966	9.83	8	160	20.00	328	2,993	9.13	35	333	10
53	Yam	411	6,221	15.14	14	220	15.71	80	1,200	15.00	35	419	12
54	Elephant Foot Yam	1	10	10.00	3	30	10.00			0		-	0
55	Other (Tubers)	3	45	15.00	4	95	23.75	10	75	7.50	2	23	11
56	Others(veg.)												
	Total	8,088	69,951	9	931	12,362	13	2,647	31,461	12	1,252	15,205	12

S. N.	Commodity/Districts	Baglung			Nawalparasi East			Province Gandaki		
		Area	Prod.	Yield	Area	Prod.	Yield	Area	Prod.	Yield
1	Cauliflower	205	5,076	24.76	275	3,614	13.14	4,847	29,014	5.99
2	Cabbage	181	4,344	24.00	235	3,313	14.10	2,101	30,357	14.45
3	Broccoli	27	449	16.64	16	145	9.06	455	5,098	11.21
4	Tomato	219	5,782	26.40	95	1,719	18.09	1,539	23,911	15.54
5	Radish	173	2,860	16.53	217	3,710	17.10	1,789	25,708	14.37
6	Broad Mustard Leaf	192	2,714	14.14	138	1,610	11.67	1,943	22,970	11.82
7	Carrot	18	235	13.06	20	197	9.85	326	4,717	14.47
8	Turnip			0	2	6	4.00	28	229	8.30
9	Capsicum	13	298	22.92	5	60	11.54	77	790	10.32
10	Peas	21	197	9.38	6	96	16.00	249	2,038	8.18
11	French Beans	199	2,425	12.19	17	142	8.35	465	4,995	10.75
12	French Beans Pole Type	223	2,833	12.71	4	25	6.25	833	9,701	11.64
13	French Beans BushType			0	1	14	11.67	72	589	8.19

प्रादेशिक कृषि डायरी-२०८१

S. N.	Commodity/Districts	Baglung			Nawalparasi East			Province Gandaki		
		Area	Prod.	Yield	Area	Prod.	Yield	Area	Prod.	Yield
14	French Beans Sword Type	8	42	5.20	1	9	7.08	75	675	9.02
15	Broad Beans	10	65	6.50	2	8	5.00	93	584	6.30
16	Asparagus Beans	35	301	8.60	20	230	11.50	240	2,260	9.44
17	Cowpea	40	275	6.88	55	773	14.05	502	5,568	11.09
18	Other (Legumes)	170	238	1.40	1	19	14.62	415	1,834	4.42
19	Asparagus			0	4	33	9.43	20	97	4.89
20	Tree tomato	1	8	8.00	1	1	2.00	7	50	6.97
21	Chilli Akabare	7	28	4.00	8	67	8.82	110	745	6.76
22	Chilli	23	158	6.87	16	168	10.50	391	3,231	8.26
23	Okra	365	3,213	8.80	61	835	13.69	749	7,168	9.57
24	Brinjal	36	601	16.69	41	545	13.29	435	5,536	12.73
25	Onion	21	250	11.90	54	600	11.11	515	5,568	10.81
26	Cucumber	162	2,592	16.00	92	1,371	14.90	785	11,035	14.06
27	Pumpkin	58	988	17.03	70	925	13.21	607	9,456	15.59
28	Squash	19	192	10.11	4	33	8.25	148	1,616	10.89
29	Bitter Gourd	184	2,669	14.51	65	851	13.09	848	10,487	12.37
30	Pointed Gourd			0	3	29	11.60	9	68	8.00
31	Sponge Gourd	138	2,003	14.51	78	718	9.21	1,246	14,589	11.71
32	Ridge Gourd			0	2	8	5.33	12	65	5.65
33	Snake Gourd	18	238	13.22	2	5	2.50	420	4,300	10.24
34	Bottle Gourd	81	1,309	16.16	48	566	11.79	545	7,262	13.33

S. N.	Commodity/Districts	Baglung			Nawalparasi East			Province Gandaki		
		Area	Prod.	Yield	Area	Prod.	Yield	Area	Prod.	Yield
35	Ash Gourd			0	2	19	11.88	48	524	10.98
36	Balsam Gourd	3	38	12.67	1	6	5.44	18	194	10.63
37	Kakari			0	1	6	6.33	1	6	6.33
38	Kundru			0	1	13	11.82	1	13	11.82
39	Chayote	27	227	8.41	2	15	10.00	270	3,589	13.30
40	Watermelon			0	7	93	13.29	12	133	10.85
41	Other (Cucurbits)	9	102	11.33	1	4	4.44	83	796	9.60
42	Drumsticks			0			0	3	15	5.00
43	Lettuce	3	18	6.00	2	16	8.00	49	382	7.86
44	Fennel Leaf			0	2	9	4.50	26	175	6.73
45	Coriander Leaf	8	54	6.75	12	105	8.75	165	1,211	7.34
46	Spinach			0	23	198	8.80	107	894	8.38
47	Cress	2	20	10.00	11	78	7.09	107	660	6.17
48	Amaranthus	2	11	5.50	1	11	11.00	139	1,978	14.22
49	Fenugreek Leaf	2	9	4.50	1	6	5.08	138	966	7.01
50	Swisschard			0	5	8	1.78	132.5	1,057	7.98
51	Others (Leafy Veg.)	5	28	5.60	1	8	7.27	56	400	7.10
52	Colocasia	10	142	14.20	5	57	11.40	2,035	19,987	9.82
53	Yam	8	145	18.13	5	65	13.00	697	10,284	14.75
54	Elephant Foot Yam			0	3	56	18.67	13	171	13.15

S. N.	Commodity/Districts	Baglung			Nawalparasi East			Province Gandaki		
		Area	Prod.	Yield	Area	Prod.	Yield	Area	Prod.	Yield
55	Other (Tubers)	4	73	18.25	8	17	2.13	265	2,758	10.41
56	Others(veg.)									
Total		2,930	43,250	15	1,749	23,233	13	27,256	298,500	10.95

गण्डकी प्रदेशको खाद्यान्न वासलात आ. व. २०७९ / ०८०

क्र.सं.	बालीको नाम	खान योग्य मे.टन	प्रदेशको जनसंख्यालाई आवश्यक मे.टन	वचत /अपुग मे.टन	बचत /अपुग प्रतिशत
१.	अन्न बाली	४७१७८७.२४	४९६९९१.१९	(-२५२०३.९६)	-५.०७
२.	दलहन बाली	२०१५२.१४	८१५९५.५	(-६१४४३.४३)	-७५.३०
३.	तेलहन बाली	३२७५.८९	२७१९८.५२	(-२३९२२.६४)	-८७.९६
४.	तरकारी बाली	२६८६५०.०९	२२५००५.९६	४३६४४.१२	१९.४०
५.	आलु बाली	२६६७०५.५	७१७०५.२	१९५०००.३०	२७१.९५
६.	फलफूल	८२६७७.७५	९०२४९.६४	(-७५७१.९)	-८.३९

स्रोत: कृषि ज्ञान केन्द्ररुम्बाट प्राप्त विवरण अनुसार

गण्डकी प्रदेशमा रासायनिक मल बिक्री बितरणको स्थिति
 कृषि सामग्री कम्पनि लिमिटेड मार्फत
 परिमाण: मे.टन

जिल्ला	सम्पर्क नं	सामग्री (मल)	आ.व.२०७७/७८	आ.व.२०७८/७९	आ.व.२०७९/८०
कास्की	९८५६०१७६६२	रासायनिक मल (जम्मा बिक्री) (मे.टन)	१४७४.३	१३०७.१५	१४५७.१५
		युरिया (मे.टन)	८३३.१५	७२६.६	८८२.८५
		डि.ए.पि. (मे.टन)	५७९.९	५३८.९५	५२९.५५
		पोटास (मे.टन)	६१.२५	४१.६	४५.७५
तनहुँ	९८५७०५२६२५	रासायनिक मल (जम्मा बिक्री) (मे.टन)	२२३६.९५	१००१.६	१४१८.१५
		युरिया (मे.टन)	१४२०.१	६२४.४	७८९.५
		डि.ए.पि. (मे.टन)	७३१.२५	३२४.३५	५६०.८
		पोटास (मे.टन)	८५.६	५२.८५	६७.८
पर्वत	९८४७०८८२२०	रासायनिक मल (जम्मा बिक्री) (मे.टन)	६१७.४	३०५.२	९९३.९
		युरिया (मे.टन)	६१७.४	३०५.२	६५४
		डि.ए.पि. (मे.टन)	०	२४५.१५	३०७
		पोटास (मे.टन)	०	३४.०५	३२.९
स्याङ्जा	९८४७०८८२२०	रासायनिक मल (जम्मा बिक्री) (मे.टन)	१४६२.१	८४७.०५	९९७.९
		युरिया (मे.टन)	९५०.६	५०९.९	६३२.७
		डि.ए.पि. (मे.टन)	४४४.६५	२८९.३५	३०३.८
		पोटास (मे.टन)	६६.८५	४७.८	५२.४

जिल्ला	सम्पर्क नं	सामाग्री (मल)	आ.व. २०७७/७८	आ.व. २०७८/७९	आ.व. २०७९/८०
नवलपरासी बर्दघाट सुस्तापूर्व (कावासोती)		रासायनिक मल (जम्मा बिक्री) (मे.टन)	२४०७.५	१४८०.८	१९४४.३५
		युरिया (मे.टन)	१३९९.८	७९६.२	१०६८.२५
		डि.ए.पि. (मे.टन)	८२२.९५	५१३.२५	७३८.६
		पोटास (मे.टन)		१७१.५५	१३७.७
		जम्मा मल बिक्री	८९८.२५	५२२१	६८२०.६५

स्रोत: कृषि सामाग्री कम्पनि लिमिटेड, कास्की

साल्ट ट्रेडिङ कर्पोरेसन मार्फत

जिल्ला	सम्पर्क नं	सामाग्री (मल)	आ.व. २०७७/७८	आ.व. २०७८/७९	आ.व. २०७९/८०
कास्की	प्रदेश कार्यालय पोखरा १८५६०२२६००	रासायनिक मल (जम्मा बिक्री) (मे.टन)	७३४.८	४९२.८५	८१७.९५
		युरिया (मे.टन)	४८४.८५	२९६.४५	५३४.३
		डि.ए.पि. (मे.टन)	२३२.७	१८३.४५	२८३.६५
		पोटास (मे.टन)	१७.२५	१२.९५	०
तनहुँ		रासायनिक मल (जम्मा बिक्री) (मे.टन)	८३२.६५	३०९.१	८३४.६५
		युरिया (मे.टन)	७४५.५	२०९.१५	८३१.५
		डि.ए.पि. (मे.टन)	८६.३	९७.६५	२०३.३५
		पोटास (मे.टन)	०.८५	२.३	०

जिल्ला	सम्पर्क नं	सामाग्री (मल)	आ.व. २०७७/७८	आ.व. २०७८/७९	आ.व. २०७९/८०
लमजुङ्ग	प्रदेश कार्यालय पोखरा १८५६०२२६००	रासायनिक मल (जम्मा बिक्री) (मे.टन)	४५३.५५	११४	५०१.८५
		युरिया (मे.टन)	४००.९	१६७.५५	४०२.८५
		डि.ए.पि. (मे.टन)	४८.८५	२५.५	९९
		पोटास (मे.टन)	३.८	०.९५	०
स्याङ्जा		रासायनिक मल (जम्मा बिक्री) (मे.टन)	३३६	२२३.८	५६०
		युरिया (मे.टन)	२८१.५	१२२.१५	४०४.६
		डि.ए.पि. (मे.टन)	५४.५	९१.६५	१४९.६५
		पोटास (मे.टन)	०	१०	५.७५
बाग्लुङ्ग		रासायनिक मल (जम्मा बिक्री) (मे.टन)	८३७.७	४२६.७५	७०७.३५
		युरिया (मे.टन)	५५६.०५	३६२.२०	४९७.४०
		डि.ए.पि. (मे.टन)	२६३.०५	४२.८५	२०३.७०
		पोटास (मे.टन)	१८.६०	२१.७०	६.२५
म्याग्दी	उपशाखा कार्यालय बाग्लुङ्ग १८५७६२०८२३	रासायनिक मल (जम्मा बिक्री) (मे.टन)	३१७.१०	१४४.२०	२५१.३५
		युरिया (मे.टन)	२४१.८५	१०३.८०	१७०.९०
		डि.ए.पि. (मे.टन)	६८.३०	३४.९०	८०.०५
		पोटास (मे.टन)	६.९५	५.५०	१.४०

जिल्ला	सम्पर्क नं	सामाग्री (मल)	आ.व. २०७७/७८	आ.व. २०७८/७९	आ.व. २०७९/८०
पर्वत	उपशाखा कार्यालय बाग्लुङ्ग १८५७६२०८२३	रासायनिक मल (जम्मा बिक्री) (मे.टन)	२४४.७५	८८.०५	१२०.१०
		युरिया (मे.टन)	१८१.७५	७७.३	८४.८५
		डि.ए.पि. (मे.टन)	५८.२५	९.९५	३३.५४
		पोटास (मे.टन)	४.७५	०.८०	१.७०
मुस्ताङ्ग	प्रदेश कार्यालय पोखरा १८५६०२२६००	रासायनिक मल (जम्मा बिक्री) (मे.टन)	१५.६०	०	०
		युरिया (मे.टन)	६.४५	०	०
		डि.ए.पि. (मे.टन)	५.३०	०	०
		पोटास (मे.टन)	३.८५	०	०
गोरखा	शाखा कार्यालय नारायणगढ १८५५०५६८७१	रासायनिक मल (जम्मा बिक्री) (मे.टन)	१२८८.२५	३००.६५	५९५.१५
		युरिया (मे.टन)	१००२.५०	२००.०५	७३९.६०
		डि.ए.पि. (मे.टन)	२६७.२५	९९.५०	१५५.५५
		पोटास (मे.टन)	१८.५०	११०	०
नवलपरासी बर्दघाट सुस्तापूर्व	जम्मा मल बिक्री	रासायनिक मल (जम्मा बिक्री) (मे.टन)	५२०.८५	२३५.७५	८५३.९५
		युरिया (मे.टन)	३७६.३५	१५०.७५	५३६.८५
		डि.ए.पि. (मे.टन)	१४४.५०	८१	३१७.१०
		पोटास (मे.टन)	०	०	०
		जम्मा मल बिक्री	५५८०.९५	२४१५.१५	५२४२.५५

स्रोत: साल्ट ट्रेडिङ कर्पोरसन, कास्की

विभिन्न कार्यालयको फोन, फ्याक्स, इमेल र वेबसाइट

राष्ट्रपति, उपराष्ट्रपति र प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालयको सम्पर्क नं.

कार्यालय	फोन नं.	इमेल / वेबसाइट
राष्ट्रपतिको कार्यालय, शितलनिवास, काठमाडौं	कार्यालयतर्फ सम्माननीय राष्ट्रपति ☎ ४४४६००२, (दर्ता र चलानी Ext. ००७० पोष्ट बक्स नं.०१	mail@presidentofnepal.gov.np www.presidentofnepal.gov.np
उपराष्ट्रपतिको कार्यालय, लैनचौर, काठमाडौं	☎ ०१-४२१२०४०, ४२२८१९९, ४२२१९४३, ४२६१४५२	info@vpn.gov.np www.vpn.gov.np
प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय, सिंहदरबार काठमाडौं	☎ ०१-४२११०२५, ४२११०४०, ४२११०३५, ४२११०८०, २११००० अडियो नोटिस बोर्ड: १६१८०७०७०११११ पो.ब.नं. २३३१२	info@opmcm.gov.np हेलो सरकार सम्पर्क टोल फ्री नं: ११११ (कुनै कारणले ११११ मा सम्पर्क नभएमा ०१-४२३१६१० मा सम्पर्क गर्नु होला । 1111@nepal.gov.np अफिसनं. ०१-४२११०८७ भाइबरनं. ९८५११४५०४५ Facebook: हेलो सरकार Twitter: हेलो सरकार www.opmcm.gov.np

संवैधानिक निकायहरू

सर्वोच्च अदालत, काठमाडौं

कार्यालय	फोन नं	इमेल / वेबसाइट
प्रधान न्यायाधीश	सचिवालय: 01-4200745 प्रशासन शाखा: 01-4200729	www.supremecourt.gov.np admin@supremecourt.gov.np
मुख्य रजिष्ट्रार	01-4200753	

व्यवस्थापिका संसद नेपाल

कार्यालय / सचिवालय	फोन नं.	इमेल / वेबसाइट
सभामुख	☎ ४२००१५९,	
उप सभामुख	☎ ४२००२२७,	
महा-सचिव	☎ ४२०००२१,	www.parliament.gov.np
सचिव, प्रतिनिधि सभा	☎ ४२११७३५	
सचिवालय सचिव	☎ ४२०००७२,	
प्रवक्ता	☎ ४२११७४४	
सहायक प्रवक्ता/सूचना अधिकारी	☎ ४२००६०७	
सूचना तथा अभिलेख व्यवस्थापन शाखा	☎ ४२००२१०	
सूचना प्रविधि शाखा	☎ ४२००१०६	

राष्ट्रिय सभा, नेपाल

कार्यालय / सचिवालय	फोन नं.	इमेल / वेबसाइट
अध्यक्ष	☎ ४२११७५६,	www.na.parliament.gov.np
उपाध्यक्ष	☎ ४२००१३९	
महा-सचिव	☎ ४२०००२१	
सचिव, राष्ट्रिय सभा	☎ ४२००१३३	
सचिवालय सचिव	☎ ४२०००७२	
प्रवक्ता	☎ ४२११७४४	
सहायक प्रवक्ता/सूचना अधिकारी	☎ ४२००६०७	
सूचना तथा अभिलेख व्यवस्थापन शाखा	☎ ४२००२१०	
सूचना प्रविधि शाखा	☎ ४२००१०६	

अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोग, टंगाल

कार्यालय	फोन नं.	इमेल / वेबसाइट
अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोग, टंगाल, काठमाडौं	☎ ०१-५२६२१५१, ५२६२११९, ५२६२१७३, ५२६२१०२, ५२६२०५९	akhtiyar@ntc.net.np www.ciaa.gov.np हटलाइन : १०७ , पो.ब.नं. ९९९६ टोल फ्रि नं.: १६६०-०१-२२२३३

निर्वाचन आयोग

कार्यालय	फोन नं	इमेल / वेबसाइट
निर्वाचन आयोग नेपाल, कान्तिपथ, काठमाण्डौ,	-०१-४२२८६६३, ४२२५५८० संयुक्त निर्वाचन सञ्चालन केन्द्र (जेईओसी) ९७७-१- ४२२०३२२, ४२२०९७५, ४२४५१२१ अडियो नोटिस बोर्ड: १६१८०१४२३९७७४ -०१-४२२५५८०, ४२२९२२७	info@election.gov. np, ecnfsu@gmail.com www.election.gov.np Facebook: www.face- book.com/ecnofficial

महान्यायाधिवक्ताको कार्यालय.

कार्यालय	फोन नं	इमेल / वेबसाइट
महान्यायाधिवक्ताको कार्यालय	☎ ४२०००८२६, ४२०००८१६ ☎ ४२०००८२७	www.ag.gov.np info@ag.gov.np, ags@ag.gov.np

महालेखापरीक्षकको कार्यालय.

कार्यालय	फोन नं	इमेल / वेबसाइट
महालेखापरीक्षकको कार्यालय	☎ ४२६२९५८ ☎ ४२६२७९८	oagnep@ntc.net.np www.oagnep.gov.np

लोकसेवा आयोग

कार्यालय	फोन नं	इमेल / वेबसाइट
अध्यक्ष	☎ ४७७१५२७	info@psc.gov.np www.psc.gov.np
सचिव	☎ ४७७१५१३	
कार्यालय	☎ ४७७१४८८, ४७७१४८१, ४७७१४९४, ४७७१५२८ ☎ ४७७१४९०	

राष्ट्रिय मानवअधिकार आयोग

कार्यालय	फोन नं	इमेल / वेबसाइट
अध्यक्ष	☎ ५५२५६५९, ५०१००१५ ☎ ५५४७९७३	www.nhrcnepal.org nhrc@nhrcnepal.org अडियो नोटिस बोर्ड १६१८०१५०१००१५

राष्ट्रिय योजना आयोग

कार्यालय	फोन नं	इमेल / वेबसाइट
योजना आयोग, सिंहदरवार, काठमाडौं	☎ ४२११९७० ☎ ४२११७००	npc@npc.gov.np www.npc.gov.np सन्देश सूचना बोर्ड १६१८०१४२१११४३

विशेष अदालत

कार्यालय	फोन नं	इमेल / वेबसाइट
विशेष अदालत	☎ ४२२८८३६, ४२१२२४०, ४२१६६५१	

संघीय मन्त्रालयहरू

क्र.स	कार्यालय	फोन नं	इमेल / वेबसाइट
१	रक्षा मन्त्रालय सिंहदरवार	☎ ०१-४२११२८६	info@mod.gov.np www.mod.gov.np
२	गृह मन्त्रालय, सिंहदरवार, काठमाण्डौं	☎ ०१-४२११२०८, ४२११२१४	gunaso@moha.gov.np www.moha.gov.np टोलफ्रिन.१११२
३	अर्थ मन्त्रालय, सिंहदरवार, काठमाडौं	माननीयमन्त्रीज्यू ☎ ०१-४२११८०९ ☎ ०१-४२११८३१, ४२११८३१ मन्त्रीज्यूको निजी सचिवालय ☎ ४२११८०९,१३९० सचिव ☎ ०१-४२१११६१ ☎ ०१-४२६२६९६	moev@mof.gov.np www.mof.gov.np
४	स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय, रामशाहपथ, काठमाडौं	☎ ०१-४२६२५४३, ४२६२८०२ ☎ ०१-४२६२६९६	info@mohp.gov.np www.mohp.gov.np

क्र.स	कार्यालय	फोन नं	इमेल / वेबसाइट
५	परराष्ट्र मन्त्रालय, सिंहदरवार, काठमाडौं	☎०१-४२००१८२, १८३, १८४,१८५ ☎०१-४२०००६१, ०५६	info@mofa.gov.np टोलफ्रिनं. १६६०-०१-००१८६
६	उर्जा जलश्रोत तथा सिँचाई मन्त्रालय, सिंहदरवार, काठमाडौं	☎०१-४२११४६, ४२११५१६ ☎०१-४२०००२६, ४२११५१०	info@moewri.gov.np www.moewri.gov.np
७	उद्योग वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालय, सिंहदरवार, काठमाडौं	☎०१-४२११५४६, ४२११६०८, ४२११२९८ ☎०१-४२१११६७	info@moc.gov.np www.moc.gov.np
८	कानून, न्याय तथा संसदीय मामिला मन्त्रालय, सिंहदरवार, काठमाडौं	☎०१-४२००२२५ ☎०१-४२११६८४	infolaw@moljpa.gov.np www.moljpa.gov.np
९	शहरी विकास मन्त्रालय, सिंहदरवार, काठमाडौं,	☎०१-४२११६७३ ☎०१-४२११८७३	info@moud.gov.np www.moud.gov.np
१०	शिक्षा विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय, सिंहदरवार, काठमाडौं	☎०१-४२११६९८, ४२११७७८, ४२११५८५ ☎०१-४२००६२४	info@most.gov.np www.most.gov.np टोलफ्रिनं. १६८१८०१४२११६९८
११	भौतिक पूर्वाधार तथा यातायात मन्त्रालय, सिंहदरवार, काठमाडौं,	☎०१-४२११७३२, ४२११९३१, ४२११६५५, ४२११६०३, ४२११८८० ☎०१-४२११७२०	info@mopit.gov.np www.mopit.gov.np
१२	श्रम रोजगार तथा सामाजिक सुरक्षा मन्त्रालय, सिंहदरवार, काठमाडौं	☎०१-४२११६७८, ४२११७९१, ४२११७३३ ☎०१-४२११८७७	info@moless.gov.np www.moless.gov.np
१३	वनतथा वातावरण मन्त्रालय,सिंहदरवार, काठमाडौं	☎०१-४२११७३२, ४२११९३१, ४२११६५५, ४२११६०३, ४२११८८० ☎०१-४२११७२०	info@mopit.gov.np www.mopit.gov.np

प्रादेशिक कृषि डायरी-२०८१

क्र.स	कार्यालय	फोन नं	इमेल / वेबसाइट
१४	संघीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय, सिंहदरवार, काठमाडौं	☎०१-४२००३०९ ☎०१-४२००३०९	info@mofaga.gov.np www.mofaga.gov.np सन्देशसूचनाबोर्ड: १६१८०१४२००३०९
१५	कृषि तथा पशुपंक्षी विकास मन्त्रालय, सिंहदरवार, काठमाडौं	☎०१-४२११९०५, ४२११९५०, ४२११६९७ ☎०१-४२११९३५	memoad@moad.gov.np www.moald.gov.np
१६	महिला बालबालिका तथा जेष्ठ नागरीक मन्त्रालय, सिंहदरवार, काठमाडौं	☎०१-४२०००८२, ४२००१६४, ४२००२७५, ४२००१२५, ४२००२५१, ४२००१६८, ४२००२२१, ४२००१४० ☎०१-४२००११६	Audio Notice Board Service No.:1618-01-4200082 Twitter Page: @mowcsc_nepal mail@mowcsw.gov.np www.mowcsw.gov.np
१७	सस्कृति पर्यटन तथा नागरीक उड्डयन मन्त्रालय, सिंहदरवार, काठमाडौं	☎०१-४२११६६९, ४२११८४६ ☎०१-४२११७५८, ४२११९९२	info@tourism.gov.np www.tourism.gov.np
१८	नेपाल सरकार युवा तथा खेलकुद मन्त्रालय, सिंहदरवार, काठमाडौं	☎०१-४२००५४२, ४२००५४०, ४२००५३९, ४२००५४३ ☎०१-४२००५५२	Notice Board:१६१८०१४२००५४२ info@moys.gov.np http:www.moys.gov.np
१९	सञ्चार तथा सूचना प्रविधि मन्त्रालय, सिंहदरवार, काठमाडौं	☎०१-४२११५५६, ४२११८४६ ☎०१-४२११७२९	Audio Notice Board: १६१८०१४२००४३९ info@mocit.gov.np www.mocit.gov.np
२०	खानेपानी तथा सरसफाई मन्त्रालय, सिंहदरवार, काठमाडौं	☎०१-४२११६९३, ४२११८४६ ☎०१-४२११४३३	info@mowss.gov.np www.mocit.gov.np टोल फ्री: १६६०-०१-४२१११
२१	भूमि व्यवस्था, सहकारी तथा गरीबी निवारण मन्त्रालय, सिंहदरवार, काठमाडौं	☎०१-४२११७०८ ☎०१-४२११६६	info@molrm.gov.np www.molrm.gov.np Toll free no:१६६०१०००३०

कृषि तथा पशुपंक्षी विकास मन्त्रालय

मन्त्रालय अन्तर्गतका महाशाखा तथा शाखाहरू

कार्यालय	फोन नं	इमेल / वेबसाइट
मन्त्री	☎०१-४२११९२९	memoad@moald.gov.np www.moald.gov.np
राज्य मन्त्री	☎०१-४२११८९८ ☎४२११६२३९	Toll free no: 1618-070-777779
गुनासो व्यवस्थापन	☎०१-४२११४७६	gunaso@moald.gov.np info@moad.gov.np Toll free no: 1160 1.@hello_MOALD 📌 gunaso.moald
सचिव (कृषि तर्फ)	☎४२११८०८ ☎४२११९३५	
सचिव (पशुसेवा तर्फ)	☎०१-४२११७०६	
महाशाखाहरू		
प्रशासनमहाशाखा	☎०१-४२११९३२	
आन्तरिक प्रशासन (पशुपंक्षी कर्मचारी प्रशासन समेत) शाखा	☎४२३२८०९	
कृषि कर्मचारी प्रशासन शाखा	"	
कानून तथा फैसला कार्यान्वयन शाखा	"	
आर्थिक प्रशासन शाखा	☎०१-४२०००४२	
कृषि विकास महाशाखा	☎०१-४२११६८७	
कृषि सामग्री व्यवस्थापन तथा प्रविधि शाखा	☎०१-४२११८२७	aims.moad@gmail.com
कृषि उत्पादकत्व व्यवस्थापन शाखा	"	
कृषि विकास रणनीति समन्वय शाखा	"	
खाद्य सुरक्षा तथा खाद्य प्रविधि महाशाखा	☎०१-४२११९१५	
खाद्य तथा पोषण सुरक्षा शाखा	"	
खाद्य प्रविधि एवम् स्वच्छता शाखा	"	

प्रादेशिक कृषि डायरी-२०८१

कार्यालय	फोन नं	इमेल / वेबसाइट
कृषि जैविक विविधता तथा वातावरण शाखा	"	
योजना तथा विकास सहायता समन्वय महाशाखा	☎०१-४२११६६५ ☎४२११९३५	budget.moad@gmail.com
नीति समन्वय शाखा	☎४२११९५०	
बजेट तथा कार्यक्रम शाखा	☎४२११८४१	
विकास सहायता समन्वय शाखा	☎४२११९५०	
मानव संसाधन, लैङ्गिक विकास तथा समावेशी शाखा	"	
तथ्याङ्क तथा विश्लेषण शाखा	"	
अनुगमन तथा मुल्याङ्कन शाखा	"	
कृषि तथा पशुपंक्षी व्यवसाय प्रवर्द्धन महाशाखा	☎०१-४२११९४० ☎४२११९३५	
कृषि कर्जा वीमा तथा विपद व्यवस्थापन शाखा	"	
कृषि व्यवसाय तथा बजार प्रवर्द्धन शाखा	"	
कृषि भौगोलिक सुचना प्रविधि शाखा	"	
कृषि यान्त्रिकरण तथा साना सिचाई शाखा	"	
क्वारेन्टाइन समन्वय शाखा	"	
पशुपंक्षी तथा मत्स्य विकास महाशाखा	☎०१-४२११८३२, ४२११४७७ ☎४२११८३९, ४२११९३५	
नश्ल सुधार तथा अनुवांशिक श्रोत व्यवस्थापन शाखा	☎०१-४२११४८०	
पशुपंक्षी उत्पादन तथा प्रविधि प्रवर्द्धन शाखा	"	
चरन तथा आहारा व्यवस्थापन शाखा	"	

कार्यालय	फोन नं	इमेल / वेबसाइट
मत्स्य विकास शाखा	☎ ०१-४२११७०६	moaldfisheries@gmail.com
पशुस्वास्थ्य महाशाखा	☎ ०१-४२११४७४ ☎ ४२११९३५	
पशु चिकित्सा तथा रोग समन्वय शाखा	☎ ०१-४२११७०६	
भेटेरीनरी जनस्वास्थ्य एवम् पशु कल्याण शाखा	"	
पशुपंक्षी औषधी व्यवस्थापन तथा नियमन शाखा	"	

मन्त्रालयको प्रवक्ता र सूचना अधिकारी.

नाम	फोन	इमेल / वेबसाइट
प्रवक्ता, सहसचिव कृषि विकास महाशाखा	☎ ४२११६८७	
सूचना अधिकारी	☎ ९८४११५४८९२	

राष्ट्रिय किसान आयोग

कार्यालय	फोन/फ्याक्स	इमेल / वेबसाइट
अध्यक्ष	☎ ०१-५९०६१७६, ५९०६१७८, ५९०६१७९, ५९०६१८०, ५९०६१८२, ५९०६१८६	nfcnepal2017@gmail.com www.nfc.gov.np
सदस्य सचिव	५२२५२२६	

मन्त्रालय अन्तर्गतका केन्द्रीय निकायहरू

कार्यालय	फोन / फ्याक्स	इमेल / वेबसाइट
१. कृषि सूचना तथा प्रशिक्षण केन्द्र (AITC), हरिहरभवन	☎ ५५२२२५८, ५५२५६१७, ५५२२२४८	info@aitc.gov.np www.aitc.gov.np kishan Call Center Toll free no:16600195000
२. बीउ बिजन गुणस्तर नियन्त्रण केन्द्र (SQCC), हरिहरभवन	☎ ५५२१३५९, ५५३४२५८ प्रमुख मोबाइल नं. ९८५१२२१३५९ ☎ ५५२६२७६	info@sqcc.gov.np www.sqcc.gov.np

प्रादेशिक कृषि डायरी-२०८१

कार्यालय	फोन / फ्याक्स	इमेल / वेबसाईट
३. प्लान्ट क्वारेन्टीन एव बिषादी व्यवस्थापन केन्द्र (PQPMC), हरिहरभवन	☎ ०१-५५२५९७, ५५३५८४४, ५०१०१११, ५५५३७९८	info@npponepal.gov.np www.npponepal.gov.np
३.१ क्वारेन्टीन कार्यालय काकरभिट्टा	☎ ०२३-५६२०५७, ☎ ०२३-५६३६२१	kakarvitta@npqnepal.gov.np
३.२ क्वारेन्टीन कार्यालय, विराटनगर	☎ ०२१-४३५३०९, ९८४२०२७८४० ☎ ०२१-४३५३०९	biratnagar@npqnepal.gov.np
३.३ क्वारेन्टीन कार्यालय, वीरगञ्ज	☎ ०५१-५२२९९६, ९८४१६०७६७० ☎ ०५१-५२२९९६	birgunj@npqnepal.gov.np
३.४ क्वारेन्टीन कार्यालय, भैरहवा	☎ ०७१-४१८०१२, ९८५७०१६३७१, ☎ ०७१-४१८०१२	bhairahawa@npqnepal.gov.np
३.५ क्वारेन्टीन कार्यालय, नेपालगन्ज	☎ ०८१-४१२००७, ९८५८०२७३२३, ६०८१-४१२००७	nepalgung@npqnepal.gov.np
३.६ क्वारेन्टीन कार्यालय, गड्डाचौकी	☎ ०९९-४०२०७५, ९८४९५२१७२३, ☎ ०९९-४०२०७५	gaddachauki@npqnepal.gov.np
३.७ क्वारेन्टीन कार्यालय, भन्टाबारी	☎ ०२५-४६००३४, ९८४२१५१७२७	vhantabari@npqnepal.gov.np
३.८ क्वारेन्टीन कार्यालय, मलंगवा	☎ ०४६-४२१५१२, ९८५४०३६४४८ ☎ ०४६-४२१५१२	malangawa@npqnepal.gov.np
३.९ क्वारेन्टीन कार्यालय, जलेश्वर	☎ ०४४-५२०२२३, ९८५४०३२१२५ ☎ ०४४-५२०२२३	jaleshwor@npqnepal.gov.np

कार्यालय	फोन / फ्याक्स	इमेल / वेबसाईट
३.१० क्वारेन्टीन कार्यालय, तातोपानी	☎ ०११-४८०१५२, ९८५११६४७४० ☎ ०११-४८०१५२	tatopani@npqnepal.gov.np
३.११ क्वारेन्टीन कार्यालय, टिमुरे	☎ ०१०-६९२४९४, ९८४५०४१९४९ ☎ ०१०-६९२४९४	timurerasuwa@npqnepal.gov.np
३.१२ क्वारेन्टीन कार्यालय, (त्रि.अ. वि., काठमाडौं)	☎ ०१-४११२३८१ ☎ ०१-४११२३८१	airportktm@npqnepal.gov.np
३.१२क्वारेन्टीन कार्यालय, कृष्णनगर	☎ ०७६-५२०८४५, ९८४७२०४१३४ ☎ ०७६-५२०८४५	krishnanagar@npqnepal.gov.np
३.१३ क्वारेन्टीन कार्यालय, जलाघाट, बैतडी	☎ ०९९-५२५३९८, ९८११३३०७२८ ☎ ०९९-५२५३९८	jhulaghat@npqnepal.gov.np
३.१४ क्वारेन्टीन कार्यालय, लोमाङथाङ, मुस्ताङ	☎ ९८६७९२००६५	lomangthang@npqnepal.gov.np

कृषि तथा पशुपंक्षी विकास मन्त्रालय अन्तर्गतका आयोजनाहरू

कार्यालयको नाम	फोन नं.	इमेल/वेबसाईट	कार्यक्रम लागू भएका जिल्लाहरू
प्रधानमन्त्री कृषि आधुनिकीकरण परियोजना (PMAMP), खुमलटार, ललितपुर ।	☎ ०१-५५२०३४६	pmamp.pmu@gmail.com, info@pmamp.gov.np www.pmamp.gov.np	सबै जिल्ला
कृषि क्षेत्र विकास कार्यक्रम (ASDP), सुर्खेत ।	☎ ०८३-५२५४०३	info@asdp.gov.np	कर्णाली प्रदेशका सबै जिल्ला
रानी जमरा कुलरिया सिंचाइ आयोजना, टिकापुर, कैलाली ।	☎ ०९१-५६१४१५, ५६१४१४	rjkisacin@gmail.com www.rjkip.gov.np	कैलाली
नेपाल कृषि बजार विकास कार्यक्रम	०१-५५२८५०८		कोशी प्रदेश को सबै जिल्लाहरू

प्रादेशिक कृषि डायरी-२०८१

कार्यालयको नाम	फोन नं.	इमेल/वेबसाइट	कार्यक्रम लागू भएका जिल्लाहरू
खाद्य तथा पोषण सुरक्षा सुधार आयोजना, (FANSEP), हरिहरभवन, ललितपुर। • राजविराज, सिरहा • जनकपुर, धनुषा • चौतारा, सिन्धुपाल्चोक • गोरखा बजार, गोरखा	☎ ०१-५५५२९७१ ९८५२८२१२३१ ९८६९६६५१९९ ९८५१०५४२४१	fansepnepal@gmail.com www.fansep.gov.np fansepsaptari@gmail.com	(८ जिल्ला) • सिरहा र सप्तरी • धनुषा र महोत्तरी • सिन्धुपाल्चोक र दोलखा • गोरखा र धादिङ
नेपाल लाइभस्टक सेक्टर इनोभेसन आयोजना (NLSIP), हरिहरभवन, ललितपुर।	☎ ०१-५०१०००१, ५५५४९०६	admin@nepallivestock.com www.nlsip.gov.np	जिल्ला २८ पाँचथर, इलाम, झापा, धनकुटा, उदयपुर, मोरङ, सुनसरी, सप्तरी, धनुषा, सिराहा, काभ्रे, काठमाडौं, मकवानपुर, चितवन, स्याङ्जा, कास्की, मनाङ, मुस्ताङ, तनहुँ, म्याग्दी, रुपन्देही, ब. सू. पूर्वी, ब. सू. पश्चिम, अर्घाखाची, कपिलवस्तु, गुल्मी, पाल्पा र बर्दिया
Value Chain Development of Fruit and Vegetable	०१-५०१०२०६, ०१-५५२०९५०	info@vcdp.org.np www.npundp.org	धादिङ, मकवानपुर, चितवन, गोरखा, (ब. सू. पूर्व) नवलपरासी, तनहुँ, कास्की, स्याङ्जा, काभ्रे, दोलखा, रामेछाप र सिन्धुली
पहाडी क्षेत्रमा काष्ठफल तथा फलफुल आयोजना (Nuts and Fruits in Hilly Areas Project- NAFHA)	फोन नं. ०१-५९०५०३७, ५९०५७४२, ५९०५०३५	cpmu.nafha@gmail.com	कोशी प्रदेश, बागमती प्रदेश, गण्डकी प्रदेश, कर्णाली प्रदेश र सुदूरपश्चिम प्रदेशका १०० वटा पालिकाहरूमा लागु हुने।
NAFHA Gandaki	०६१-५७०२६३/२७३	piugandaki.nafha@gmail.com	गण्डकी प्रदेशका १० जिल्लाका ३४ स्थानीय तहमा लागु

ग्रामीण उद्यम तथा आर्थिक विकास आयोजना (REED) हरिहरभवन, ललितपुर। आर्थिक कोरिडोर कार्यालय, पाख्रीबास, धनकुटा	०१-५९०१२६ ०२६-४०५१७१	reed.moald@gmail.com reedecodhankura@gmail.com	१. मध्य पहाडी लोकमार्ग (कोशी, बागमती)
--	-------------------------	---	---------------------------------------

कार्यालयको नाम	फोन नं.	इमेल/वेबसाइट	कार्यक्रम लागू भएका जिल्लाहरू
आर्थिक कोरिडोर कार्यालय, बर्दिबास, महोत्तरी	०४४-५५०७४८, ५५०७२४	reed.bardibas@gmail.com	२. पूर्व पश्चिम राजमार्ग र हुलाकी राजमार्ग (मधेस)
आर्थिक कोरिडोर कार्यालय, बुटवल, रुपन्देही	०७१-४२२०१७, ४२२१२७	reedecobutwal145@gmail.com	३. मध्य पहाडी लोकमार्ग (गण्डकी)
आर्थिक कोरिडोर कार्यालय, डडेल्धुरा	०९६-५९०९९१, ५९०९९२	reed.dadeldhura@gmail.com	४. भालुवाङ्ग-रोल्पा राजमार्ग (लुम्बिनी) ५. महाकाली राजमार्ग (सूदूर पश्चिम)

कृषि विभाग

कार्यालय	फोन नं.	इमेल / वेबसाइट
महानिर्देशक	☎०१-५५२१३२३ ☎०१-५५२४०९३	info@doanepal.gov.np www.doanepal.gov.np
उप-महानिर्देशक (योजना अनुगमन तथा व्यवस्थापन महाशाखा)	☎०१-५०१०१२४	
प्रशासन शाखा	५५२५२४३	doa.agri2014@gmail.com
लेखा शाखा	५५२५२४३	doa.ac2070@gmail.com
योजना कार्यक्रम तथा अनुगमन शाखा	५५२४२२९ ☎५५२४२२९	planning235@gmail.com
बजार विकास आर्थिक विश्लेषण तथा तथ्यांक शाखा	५५२४२२६	
उप-महानिर्देशक (कृषि उत्पादकत्व महाशाखा)	☎०१-५५२१३५६ ☎५५२४०९३	info@doanepal.gov.np
बागवानी विकास शाखा		
वाली विकास शाखा	५५२४२२६	

प्रादेशिक कृषि डायरी-२०८१

कार्यालय	फोन नं.	इमेल / वेबसाईट
व्यावसायिक किट विकास शाखा		info@doanepal.gov.np
माटो व्यवस्थापन शाखा	५०१०००३	
उपमहानिर्देशक (प्रविधि तथा समन्वय महाशाखा)	☎०१(५५२११२७)	
प्रविधि विस्तार शाखा	५५२३२६९	prabidhibistar2075@gmail.com
कृषि इन्जिनियरिंग तथा पोष्ट हार्भेष्ट शाखा	५५२५२९३	
कृषि उत्पादन सामग्री व्यवस्थापन शाखा	५५२२०४२	doaproducton18@gmail.com
बाली संरक्षण शाखा		
उपमहानिर्देशक (केन्द्रीय आयोजना व्यवस्थापन इकाई)	☎०१-५५२११२७ ५५२५१९०	cpmu.doa@gmail.com

कृषि विभाग मातहतका निकायहरू:

क्र.सं.	कार्यालय	फोन नं. / फ्याक्स	इमेल / वेबसाईट
१	राष्ट्रिय फलफुल विकास केन्द्र, किर्तिपुर	☎०१-५९०५०३७, ५७४२, ५०५३, ५०३५, ५०४५, ८४१२३५५३७	www.ncfd.gov.np ncfd.gov.np@gmail.com
१.१	उष्ण प्रदेशिय वागवानी केन्द्र नवलपुर सर्लाही	☎०४६-५०११०१	tropicalhorticuluture@yahoo.com
१.२	समशितोष्ण वागवानी केन्द्र, किर्तिपुर	☎०१-४३३०५४९, ४३३०४०४, ४३३०५५० ☎०१-४३३०७७१	chkirtipur@gmail.com chkirtipur.org.np
१.३	सुन्तला जात फलफुल विकास केन्द्र तानसेन पाल्पा	☎०७५-५२०१४७ ☎०७५-५२०१४७	cdcpalpa@yahoo.com
१.४	कफि विकास केन्द्र अपिचौर गुल्मी	☎०७९-६९११९६	cofeegulmi@gmail.com

क्र.सं.	कार्यालय	फोन नं. / फ्याक्स	इमेल / वेबसाइट
१.५	शितोष्ण वागवानी केन्द्र, मार्फा मुस्ताङ	☎०६९-४०००३४ ☒०६९-४०००३४	thdc.marpha@gmail.com
२	राष्ट्रिय आलु तरकारी तथा मसलाबाली विकास केन्द्र खुमलटार, ललितपुर	☎०१-५५२३७०१ ☒०१-५५४०९९३	info@ncpvs.gov.np vdd.gov.np@gmail.com www.vdd.gov.np
२.१	तरकारी बाली विकास केन्द्र खुमलटार	☎०१-५५१२३१४१	info@cvspc.gov.np www.cvspc.gov.np
२.२	तरकारी बाली विकास केन्द्र, रुकुम	☎०८८-६८०१५०, ९८५७८२४२७२	rukumfarm@gmail.com
२.३	आलु बाली विकास केन्द्र, निगालेसिन्धुपाल्चोक	☎०११-६८५८१६, ९८५११२६८३६	nigalefarm@gmail.com
२.४	अलैंची बाली विकास केन्द्र, फिक्कल, इलाम	☎०२७-५४०१३२, ९८५२६८०९६७, ९८५२६८०५६१	alaichibikash033@gmail.com
३	केन्द्रीय कृषि प्रयोगशाला (माटो, बीउ, बाली संरक्षण)	☎०१-५५२०३१४ ☒०१-५५३३७९१	centralaglab.sspp@gmail.com www.centralaglab.gov.np
४	कृषि पुर्वाधार विकास तथा कृषि यान्त्रिकरण प्रवर्द्धन केन्द्र ललितपुर	☎०१-५५२४२२७, ५५२४२२८	campid2075@gmail.com www.caidmp.gov.np
४.१	कृषि यान्त्रीकरण प्रवर्द्धन केन्द्र नक्टाभिज, जनकपुर	☎०४१-६२०८३४ ९८५४०२९९३३७	adpjanakpur@yahoo.com www.jadp.gov.np
५	व्यवसायिक कीट विकास केन्द्र, ललितपुर	☎०१-५५२४२२५, ५५१००९० ☒०१-५५४६८७०	info@doiednepal.gov.np www.cied.gov.np
५.१	मौरी विकास केन्द्र, गोदावरी	☎०१-५१७४१३८, ०१-५१७४०५२ ☒०१-५१७४१३८	bgodawari@gmail.com www.bkds.gov.np

प्रादेशिक कृषि डायरी-२०८१

क्र.सं.	कार्यालय	फोन नं. / फ्याक्स	इमेल / वेबसाइट
५.२	रेशम विकास केन्द्र, खोपासी, काभ्रे	☎ ०११-४४०३१४ ☎ ०११-४१०२५०	khopasisericulture2032@gmail.com www.sdc.gov.np
६	बाली विकास तथा कृषि जैविक विविधता संरक्षण केन्द्र, हरिहरभवन, ललितपुर	☎ ०१-५५२११५१, ५५५०२२६ ☎ ०१-५५५०२२६	www.doacrop.gov.np cdabc2018@gmail.com
६.१	कृषि विकास फार्म चन्द्रडाँगी, भ्रपा		adfchandrangi@gmail.com
६.२	कृषि विकास फार्म, सुन्दरपुर	☎ ९८५८७५०३९५	kbfsundarpur@gmail.com

पशु सेवा विभाग

पशु सेवा विभाग तथा अन्तर्गतका निकायहरू

शाखा	फोन नं. / फ्याक्स	इमेल / वेबसाइट
महा-निर्देशक	☎ ०१-५५२२०५६ ☎ ५५४२९१५	dgdls@ntc.net.np www.dls.gov.np
पशुपक्षी रोग अन्वेषण तथा नियन्त्रण महाशाखा उप-महानिर्देशक	५५२९६१० ☎ ५५४२९१५	
महामारी, रोग नियन्त्रण तथा व्यवस्थापन शाखा	४२६११६५ ☎ ४२६१५२१	
भेटेनरी ईपिडियोलोजि शाखा	४२५०७१७ ☎ ४२६१५२१	
एकिकृत स्वास्थ्य शाखा	५५२९६१० ☎ ५५४२९१५	
पशु क्वारेन्टाइन महाशाखा उपमहानिर्देशक	५५५४११२, ५५५४११०	
जोखिम विश्लेषण शाखा	५५५४११२, ५५५४११०	
आन्तरिक तथा सिमा पशु क्वारेन्टाइन व्यवस्थापन शाखा	५५५४११२, ५५५४११०	
आयात निर्यात नियमन शाखा	५५२५४७९	

शाखा	फोन नं./फ्याक्स	इमेल/वेबसाईट
पशुपंक्षी आनुवांशिक श्रोत तथा आर्थिक विश्लेषण महाशाखा उप-महानिर्देक	५५२२०५९, ☎५५९६६४९	dgdls@ntc.net.np www.dls.gov.np
पशुपंक्षी तथ्याङ्क व्यवस्थापन तथा आर्थिक विश्लेषण शाखा	"	
पशुपंक्षी उद्योग व्यवसाय विकास प्रवर्द्धन शाखा	"	
मत्स्य प्रवर्द्धन तथा संरक्षण शाखा	"	
आयोजना समन्वय इकाई	५५३१००७	
योजना तथा अनुगमन शाखा	५५२१६१०, ☎५५४२९१५	
प्रशासन शाखा	☎०१-५५४४७२६ ०१-५५२२४७९ ☎५५४२९१५	

पशु सेवा विभाग मातहतका निकायहरू:

क्र.सं.	कार्यालय	फोन नं./फ्याक्स	इमेल/वेबसाईट
१	केन्द्रीय मत्स्य प्रवर्द्धन तथा संरक्षण केन्द्र बालाजु	☎०१-४३५०८३३, ४३८५६४६, ६२००७३३ ☎०१-४३५०८३३	dofnep@gmail.com info@dofd.gov.np www.dofd.gov.np
१.१	मत्स्य मानव संशाधन विकास तथा प्रविधि परीक्षण केन्द्र जनकपुरधाम	☎०४१-५२०१५६ ☎०४१-५२०३९६	fdtc@gmail.com www.fdtc.jnk.gov.np
१.२	प्राकृतिक जलाशय मत्स्य प्रवर्द्धन एवम् संरक्षण केन्द्र हेटीडा	☎०५७-५२०५६७	
१.३	मत्स्य शुद्ध नश्ल संरक्षण तथा प्रवर्द्धन श्रोत केन्द्र भैरहवा	☎०७१-५२९१८४ ☎०७१-४२९३१६	fdcbhairahawa@yahoo.com
२	केन्द्रीय पशुपंक्षी रोग अन्वेषण प्रयोगशाला, त्रिपुरेश्वर, काठमाडौं	☎०१-४२१२१४३ ०१-४२६१९३८ ☎०१-४२६१८६७	Info@cvi.gov.np www.cvi.gov.np

प्रादेशिक कृषि डायरी-२०८१

क्र.सं.	कार्यालय	फोन नं./फ्याक्स	इमेल/वेबसाईट
२.१	पशुपंक्षी रोग अन्वेषण प्रयोगशाला, विराटनगर	☎०२१-४७०२०८ ☎०२१-४७००२७	rbbrrt@gmail.com sanjayyadav160@hotmail.com
२.२	पशुपंक्षी रोग अन्वेषण प्रयोगशाला, जनकपुर	☎०४१-५२१७२४ ९८४५४२४८७९ ९८४४१२११६१ ☎०४१-५२१७२४	inforvjanakpur@gmail.com singhl.rakeshdr@gmail.com bhaktirvl@gmail.com
२.३	पशुपंक्षी रोग अन्वेषण प्रयोगशाला, पोखरा	☎०६१-५२०४१९ ९८४६०२०२८२ ☎०६१-५२०४१९	rbl.pokhara@gmail.com kedarranjandey1@gmail.com
२.४	पशुपंक्षी रोग अन्वेषण प्रयोगशाला, सुर्खेत	☎०८३-५२०२५० ९८४९३३७३२० ☎०८३-५२३७६२	rblsurkhet@gmail.com drpandeykr@yahoo.com
२.५	पशुपंक्षी रोग अन्वेषण प्रयोगशाला, धनगढी	☎०९१-५२२१८२ ९८४८०२४४३२ ☎०९१-५२५८१६	rvldhn@gmail.com drvishnudhital@gmail.com
३	खोरेत तथा सिमा विहिन पशुरोग अन्वेषण प्रयोगशाला काठमाण्डौ	☎०१-४३७०६५७ ☎०१-४३७०६५७	nfmdnepal@gmail.com www.nfmd.gov.np
४	राष्ट्रिय पंक्षी रोग अन्वेषण प्रयोगशाला चितवन	☎०५६-५२७५४१ ☎०५६-५२७५४१	nalchitwan@gmail.com
५	केन्द्रीय रिफरल पशु चिकित्सालय काठमाण्डौ	☎०१-४२६१३८२	www.cvh.gov.np
६	भेटेरिनरी गुणस्तर तथा औषधि नियमन प्रयोगशाला, काठमाण्डौ	☎०१-४६५००८३३, ४६५०४५७	www.vsdao.gov.np
७	राष्ट्रिय खोप उत्पादन प्रयोगशाला, त्रिपुरेश्वर	☎०१-४४५२३४८ ☎०१-४२१५७०३	info@nvpl.gov.np www.cbpl.gov.np
८	पशु क्वारेन्टाइन, कार्यालयहरु		

क्र.सं.	कार्यालय	फोन नं. / फ्याक्स	इमेल / वेबसाईट
८.१	पशु क्वारेन्टाइन कार्यालय, काकडभिद्रा	☎ ०२३-५६२१४८ ☏ ०२३-५६२१४८	quarantine_jhapa@dls.gov.np pasupatinagar@dls.gov.np gaurigunj@dls.gov.np
८.२	पशु क्वारेन्टाइन कार्यालय, विराटनगर क. चेकपोष्ट, रानी ख. चेकपोष्ट, भण्टाबारी ग. चेकपोष्ट, माडर	☎ ०२१-४३५५०१ ☏ ०२१-४३५५०१	quarantine_morang@dls.gov.np ranir@dls.gov.np sunasri@dls.gov.np madar@dls.gov.np
८.३	पशु क्वारेन्टाइन कार्यालय, जनकपुर क. चेकपोष्ट, जठरी ख. चेकपोष्ट, भिद्रामोड, महोत्तरी ग. चेकपोष्ट, मलंगवा	☎ ०४१-५२६९२६ ०४१-५२०२२८ ०४६-५२०४३६	quarantine_dhanusa@dls.gov.np jathhi@dls.gov.np bhittamaode@dls.gov.np malangawa@dls.gov.np
८.४	पशु क्वारेन्टाइन कार्यालय, विरगंज क. चेकपोष्ट, औरीया ख. चेकपोष्ट, रौतहट ग. चेकपोष्ट, पथलैया घ. चेकपोष्ट, जितपुर	☎ ०५१-५२८५२० ०५१-५२८९७० ०५३-५२०४०४ ०५६-५२०९८३	quarantine_pasra@dls.gov.np rauthahat@dls.gov.np bara@dls.gov.np jitpur@dls.gov.np
८.५	पशु क्वारेन्टाइन कार्यालय, भैरहवा क. भैरहवा, रुपन्देही ख. चेकपोष्ट, वेलहिंया ग. चेकपोष्ट, कृष्णनगर घ. चेकपोष्ट, त्रिवेणी	☎ ०७१-५२०३०६ ०७१-५२३०१३ ०७६-५२०५६७ ☏ ०७१-५२०३०६	quarantine_rupandehi@dls.gov.np belhiya@dls.gov.np krishnanagar@dls.gov.np triveni@dls.gov.np
८.६	पशु क्वारेन्टाइन कार्यालय, नेपालगंज क. चेकपोष्ट, नेपालगंज ख. चेकपोष्ट, गुलरिया	☎ ०८१-५२६९५४ ०८१-५२२१२४ ०८१-५२०४९१	aqbnepalganj@dls.gov.np nepalgunj@dls.gov.np gulriya@dls.gov.np

प्रादेशिक कृषि डायरी-२०८१

क्र.सं.	कार्यालय	फोन नं./फ्याक्स	इमेल/वेबसाईट
८.७	पशु क्वारेन्टाइन कार्यालय, काठमाण्डौ क. चेकपोष्ट, तातोपानी ख. चेकपोष्ट, त्रि.ह.वि., काठमाण्डौ ग. चेकपोष्ट, रामनगर	☎०१-४४८७३५६ ०११-४८०२१८ ०१-४४६८१५६ ☎०१-४४८७३५६	tatopani@dls.gov.np kathmandu@dls.gov.np ramnagar@dls.gov.np
८.८	पशु क्वारेन्टाइन कार्यालय, गड्डाचौकी क. गड्डाचौकी, कन्चनपुर ख. चेकपोष्ट, धनगढी ग. चेकपोष्ट, दार्चुला	☎०९९-४०२१३३ ०९९-४०२०७३ ०९१-५२००१४ ०९३-४२०२०६ ☎०९९-४०२१३३	quarantine_kanchanpur@dls.gov.np dhangadi@dls.gov.np darchula@dls.gov.np
९	राष्ट्रिय पशु प्रजनन् कार्यालय, पोखरा	☎०६१-६२२२८४ ☎०६१-४३२६३३	info@nlbc.gov.np, www.nlbc.gov.np
९.१	राष्ट्रिय पशु प्रजनन् कार्यालय लहान	☎०३३-५६०२७३ ☎०३३-५६०२७३	-
९.२	राष्ट्रिय पशु प्रजनन् कार्यालय नेपालगंज	☎०८१-५२१०२० ☎०८१-५२१०२०	-
१०	राष्ट्रिय पशुपंक्षी श्रोत व्यवस्थापन तथा प्रवर्द्धन कार्यालय, हरिहरभवन ललितपुर	☎०१-५५२२०३१, ०१-५५४२९१४ ☎०१-५५४२०१६	nlrmpo.gov.np
१०.१	याक अनुवांशिक श्रोतकेन्द्र स्याङ्गबोचे, सोलुखुम्बु	☎०३६-५४०१२३ ☎०३६-५४०१२३	ydfsolukhumbu@dls.gov.np
१०.२	भेडा अनुवांशिक श्रोतकेन्द्र पानसयखोला, नुवाकोट	☎०१०-५६०४६२ ☎०१०-५६०४६२	
१०.३	बाख्रा अनुवांशिक श्रोतकेन्द्र बुढीतोला, कैलाली	☎०९१-५२९३४२ ☎०९१-५२९३४२	gdfbuditola@gmail.com

क्र.सं.	कार्यालय	फोन नं./फ्याक्स	इमेल/वेबसाईट
१०.४	घाँसेबाली अनुवांशिक श्रोतकेन्द्र रंजितपुर, सर्लाही	☎०४६-५०११०८, ५०११७६, ☎०४६-५०११०८	charansarlahi@dls.gov.np
१०.५	गाई अनुवांशिक श्रोत केन्द्र जिरी, दोलखा	☎०४९-४०००६६ ☎०४९-४०००६६	dlsjiri@gmail.com
११	राष्ट्रिय पशु आहारा तथा लाइभष्टक गुण व्यवस्थापन प्रयोगशाला काठमाडौं	☎०१-५०१००५९, ५०१००५६ ☎५००१००६३	info@nafiqml.gov.np www.nafiqml.gov.np
१२	राइजोबियम तथा घाँसेबाली विउविजन प्रयोगशाला, जनकपुर	☎०४१-५२१६८६ ☎०४१-५२१६८६	seeddhanusa@dls.gov.np
१३	सार्क आर. एस. यु., काठमाडौं	☎०१-४२६४६२२	-
१४	नेपाल पशु चिकित्सा परिषद्	०१-४२५९१४४	info@vcn.gov.np

खाद्य प्रविधि तथा गुण नियन्त्रण विभाग

पद	फोन नं.	इमेल / वेबसाईट
महानिर्देशक	☎०१-४२६२४३० ९८४१५०१६९०	matina_joshi@yahoo.com
उप-महानिर्देशक खाद्य तथा दाना स्वच्छता एवम् गुणस्तर नियमन महाशाखा	☎०१४२४००१६	qcddftqc@gmail.com
उप-महानिर्देशक खाद्य प्रविधि विकास तथा पोषण महाशाखा	☎०१-४२६२७३९ ९८४२०४१०१४	upendraray2006@yahoo.com
उप-महानिर्देशक राष्ट्रिय खाद्य तथा दाना रेफरेन्स प्रयोगशाला	☎०१-४२५८७५३ ९८४१५४९४८८	neupanekeshav@yahoo.com

खाद्य प्रविधि तथा गुण नियन्त्रण कार्यालयहरू (६ वटा कार्यालयहरू)

कार्यालय	फोन नं.	ईमेल
खाद्य प्रविधि तथा गुण नियन्त्रण कार्यालय, बिराटनगर, मोरंग	☎ ०२१-४७०२२१	rftqcobrt@gmail.com
खाद्य प्रविधि तथा गुण नियन्त्रण कार्यालय, जनकपुर, धनुषा	☎ ०९८४५०३५५९१	mandal_gyanendra@yahoo.com ftqcoj@gmail.com
खाद्य प्रविधि तथा गुण नियन्त्रण कार्यालय, हेटौडा, मकवानपुर	☎ ०५७-४१२८१९	rftqcohtd@gmail.com
खाद्य प्रविधि तथा गुण नियन्त्रण कार्यालय, भैरहवा, रुपन्देही	☎ ०७१-४२१००५	rftqcobhw@gmail.com
खाद्य प्रविधि तथा गुण नियन्त्रण कार्यालय, नेपालगंज, बाँके	☎ ०८१-५२१५३७	rftqcconepalgunj@gmail.com
खाद्य प्रविधि तथा गुण नियन्त्रण कार्यालय, धनगढी, कैलाली	☎ ०९१-५२२९७२	rftqc091@gmail.com

खाद्य प्रविधि तथा गुण नियन्त्रण डिभिजन कार्यालयहरू (१०७५ मा स्थापना भएका नया १३ वटा कार्यालयहरू)

कार्यालय	फोन नं.	ईमेल
खाद्य प्रविधि तथा गुण नियन्त्रण डिभिजन कार्यालय, भद्रपुर न.पा-१०, भापा	☎ ०२३-४५५००७	ftqcdojhapa@gmail.com
खाद्य प्रविधि तथा गुण नियन्त्रण डिभिजन कार्यालय, इनरुवा-३, अदालत रोड, सुनसरी	☎ ०२५-५६१०४६	ftqcodosunsari@gmail.com
खाद्य प्रविधि तथा गुण नियन्त्रण डिभिजन कार्यालय, धनकुटा न.पा-७, संगमचोक, धनकुटा	☎ ०२६-५२१३७६	ftqcdothankuta@gmail.com
खाद्य प्रविधि तथा गुण नियन्त्रण डिभिजन कार्यालय, त्रियुगा न.पा-११, उदयपुर	☎ ०९८४२०४५३५०	Ftqcdogaihat35@gmail.com
खाद्य प्रविधि तथा गुण नियन्त्रण डिभिजन कार्यालय, राजविराज न.पा-८, सप्तरी	☎ ०३१-५२२५२३	saptariftqcdo@gmail.com

कार्यालय	फोन नं.	ईमेल
खाद्य प्रविधि तथा गुण नियन्त्रण डिभिजन कार्यालय, जलेश्वर, महोत्तरी	☎०४४-५२११७७	ftqcdojaleshwar@gmail.com
खाद्य प्रविधि तथा गुण नियन्त्रण डिभिजन कार्यालय, मलंगवा-१०, सर्लाही	☎०४६-५२०९४२	Chaudharyjagat123@gmail.com
खाद्य प्रविधि तथा गुण नियन्त्रण डिभिजन कार्यालय, विरगंज म.पा.-०५, पर्सा	☎०५१-५२७०८७	ftqcdoparsa@gmail.com
खाद्य प्रविधि तथा गुण नियन्त्रण डिभिजन कार्यालय, भरतपुर, चितवन	☎०५६-५३२१४५	chitwanftqcd@gmail.com
खाद्य प्रविधि तथा गुण नियन्त्रण डिभिजन कार्यालय, कमलामाईन.पा.-६, सिन्धुली	☎०९८०११९०९८३	ftqcd.sindhuli@gmail.com
खाद्य प्रविधि तथा गुण नियन्त्रण डिभिजन कार्यालय, धुलिखेल न.पा. ०७, धुलिखेल	☎०११-४९०२२० ९८५१२३७५६	ftqcdodhulikhelkavre@gmail.com
खाद्य प्रविधि तथा गुण नियन्त्रण डिभिजन कार्यालय, बसुन्धरा, काठमाडौं	☎०१-४३५२४९०	ftqcdoktm@gmail.com
खाद्य प्रविधितथा गुण नियन्त्रण डिभिजन कार्यालय, विदुर न.पा. ०४, नुवाकोट	☎०१०-५६१७२५	navarajshrestha11@gmail.com
खाद्य प्रविधि तथा गुण नियन्त्रण डिभिजन कार्यालय, ब्यास न.पा. ०३, दमौली, तनहुँ	☎०६५-५६०९७५	shivajibaral27@gmail.com
खाद्यप्रविधि तथा गुण नियन्त्रण डिभिजन कार्यालय, पो. म.पा-०८, पोखरा,	☎०६१-५५०४२४	ftqcdopokhara@gmail.com
खाद्य प्रविधि तथा गुण नियन्त्रण डिभिजन कार्यालय, बाग्लुङ न.पा-०१, बाग्लुङ	☎०६८-५२१८३५	ftqcdobaglung@gmail.com
खाद्य प्रविधि तथा गुण नियन्त्रण डिभिजन कार्यालय,कपिलवस्तुन.पा. १, कपिलवस्तु	☎०९८४२१७६६०७ ☎०७६-५६०६०८	flamebijay@gmail.com ftqcdokv@gmail.com
खाद्य प्रविधि तथा गुण नियन्त्रण डिभिजन कार्यालय, तानसेन न.पा-०२, पाल्पा	☎०९८४२६८०५००	ftqcdopalpa@gmail.com
खाद्य प्रविधि तथा गुण नियन्त्रण डिभिजन कार्यालय, दाङ	☎०९८४११०२९४०	banjara003vivek@gmail.com

प्रादेशिक कृषि डायरी-२०८१

कार्यालय	फोन नं.	ईमेल
खाद्य प्रविधि तथा गुण नियन्त्रण डिभिजन कार्यालय, बिरेन्द्रनगर, सुर्खेत	☎०८३-५२२५३०	Veshthapa73@gmail.com
खाद्य प्रविधि तथा गुण नियन्त्रण डिभिजन कार्यालय, चन्दननाथन.पा.-४, जुम्ला	☎०८७-५२००४३	apcjumla@gmail.com
खाद्य प्रविधि तथा गुण नियन्त्रण डिभिजन कार्यालय, दशरथचन्द न.पा.-४, बैतडी	☎०९५-५२०६७३	ftqcdobai@gmail.com
खाद्य प्रविधि तथा गुण नियन्त्रण डिभिजन कार्यालय, सीलगढी न.पा.-७, डोटी	☎०९४-४२०३२४	ftqcdivdoti@gmail.com
खाद्य प्रविधि तथा गुण नियन्त्रण डिभिजन कार्यालय, अमरगढी न.पा.-०५, डडेल्धुरा	☎०९६-४२००३३	ftqcd096ddl@gmail.com

खाद्य आयात निर्यात गुण प्रमाणीकरण कार्यालयहरू (१२ वटा कार्यालयहरू)

कार्यालय	फोन नं.	ईमेल
खाद्य आयात निर्यात गुण प्रमाणीकरण कार्यालय, काकरभिट्टा, भूपा	☎०२३-५६२९६५	fqlokkvtnepal@gmail.com
खाद्य आयात निर्यात गुण प्रमाणीकरण कार्यालय, रानी, बिराटनगर	☎०२१-४३५०८८	feiqcobrt@gmail.com
खाद्य आयात निर्यात गुण प्रमाणीकरण कार्यालय, जलेश्वर, महोत्तरी	☎०९८४११०५९२१	Bipinkumarthakur89@yahoo.com
खाद्य आयात निर्यात गुण प्रमाणीकरण कार्यालय, बिरगंज, पर्सा	☎०५१-५३४१६९	fqlbrj@gmail.com
खाद्य आयात निर्यात गुण प्रमाणीकरण कार्यालय, तातोपानी, सिन्धुपाल्चोक	☎०९८४२५२९३१०	fqltatopani@gmail.com
खाद्य आयात निर्यात गुण प्रमाणीकरण कार्यालय, टिमुरे न.पा.०२, रसुवा	☎०१०-५४३१०६ ९८४२३५२२६८	feiqcoraswa@gmail.com atishghimire7@gmail.com
खाद्य आयात निर्यात गुण प्रमाणीकरण कार्यालय, बेलाहिया, भैरहवा	☎०७१-५२५०४८	feiqco.belahiya@gmail.com
खाद्य आयात निर्यात गुण प्रमाणीकरण कार्यालय, कृष्णनगर, कपिलवस्तु	☎०९८५७०५६०७८ ९८४२०३०९७९	bimalbhattacharai5@gmail.com

कार्यालय	फोन नं.	ईमेल
खाद्य आयात निर्यात गुण प्रमाणीकरण कार्यालय, नेपालगंज	①९८४८०२२७२	vsrivastava2070@gmail.com
खाद्य आयात निर्यात गुण प्रमाणीकरण कार्यालय, धनगढी	☎०९१-४१७०३९	fiqcodhi2075@gmail.com
खाद्य आयात निर्यात गुण प्रमाणीकरण कार्यालय, महेन्द्रनगर, कंचनपुर	☎०९९-४०२०५१	arati_bhatta2001@yahoo.com
खाद्य आयात निर्यात गुण प्रमाणीकरण कार्यालय, त्रि.अ.बि.,का.म.न.पा.-९, गैह्रीगाँउ	①९८४१७८७५९८ ९८५१२३७३६९	joinranz@gmail.com

नेपाल कृषि अनुसन्धान परिषद्

क्र.सं.	कार्यालय	फोन नं/फ्याक्स	ईमेल/वेबसाइट
१	नेपाल कृषि अनुसन्धान परिषद्, सिंहदरबार प्लाजा, काठमाडौं कार्यकारी निर्देशक आन्तरिक लेखा परिक्षण महाशाखा - पदपुर्ति समितिको	०१- ४२५६८३७ ०१- ४२६२३५६ ०१-४२५८७८७	ednarc@ntc.net.np www.narc.gov.np
	ख) निर्देशक, योजना तथा समन्वय - योजना महाशाखा - अनुगमन तथा मुल्यांकन महाशाखा - तालिम तथा छात्रवृत्ति महाशाखा	०१- ४२६२५६७ ०१- ४२६६८३९ ०१- ४२६२५०० ०१- ४२६२६५०	pcdnarc@ntc.net.np pdnarc@gmail.com me.div.narc@gmail.com tsdnarc@gmail.com
	ग) निर्देशक, बाली तथा बागवानी अनुसन्धान	०१- ४२६२४४० ०१- ४२६२५००	chdnarc@gmail.com
	घ) निर्देशक, पशु तथा मत्स्य अनुसन्धान	०१- ४२६२५७०	dirlivefish@gamil.com
	ङ) निर्देशक, आर्थिक प्रशासन - आर्थिक प्रशासन महाशाखा	०१- ४२६२५८५ ०१- ४२६२६६३	

प्रादेशिक कृषि डायरी-२०८१

क्र.सं.	कार्यालय	फोन नं / फ्याक्स	ईमेल / वेबसाइट
	च) निर्देशकप्रशासन - कर्मचारी प्रशासन महाशाखा - सामान्य प्रशासन महाशाखा - सम्पत्ति व्यवस्थापन महाशाखा	०१-४२६२५०४ ०१-४२५४०३६ ०१-४२५७८०५ ०१-४२१५३६३	narc3adm@gmail.com mail14narc@gmail.com sampati.narcq@gmail.com
२	राष्ट्रीय कृषि अनुसन्धान प्रतिष्ठान, खुमलटार, ललितपुर	०१-५५४०८१३	nari_narc@yahoo.com
३	राष्ट्रीय बाली विज्ञान अनुसन्धान केन्द्र, खुमलटार, ललितपुर	०१-५५२११६९	agronomydivision@gmail.com
४	राष्ट्रीय बाली रोग विज्ञान अनुसन्धान केन्द्र, खुमलटार, ललितपुर	०१-५५२३१४३	balirogbigyan@gmail.com
५	राष्ट्रीय बाह्य अनुसन्धान केन्द्र, खुमलटार, ललितपुर	०१-५५४०८१७	outreachdivision@yahoo.com
६	राष्ट्रीय कीट विज्ञान अनुसन्धान केन्द्र, खुमलटार, ललितपुर	०१-५५३६२२४	ento.narc@gmail.com
७	राष्ट्रीय माटो विज्ञान अनुसन्धान केन्द्र, खुमलटार, ललितपुर	०१-५५२११४९	matobigyan@gmail.com
८	राष्ट्रीय बाली प्रजनन तथा आनुवंशिक अनुसन्धान केन्द्र, खुमलटार, ललितपुर	०१-५२७५१३१	abdnarc@gmail.com
९	राष्ट्रीय कृषि तथा इन्जिनियरीङ्ग अनुसन्धान केन्द्र, खुमलटार, ललितपुर	०१-५५२४३५१	aed.narc@gmail.com
१०	राष्ट्रीय बागवानी अनुसन्धान केन्द्र, खुमलटार, ललितपुर	०१-५१५१०२४	hrtdivisoin@gmail.com
११	राष्ट्रीय बीउ विज्ञान अनुसन्धान केन्द्र, खुमलटार, ललितपुर	०१-५५२३०४०	seedtechnarc@gmail.com
१२	राष्ट्रीय व्यवसायिक बाली अनुसन्धान केन्द्र, खुमलटार, ललितपुर	०१-५५४५९२१	ccdnc@gmail.com

क्र.सं.	कार्यालय	फोन नं / फ्याक्स	ईमेल / वेबसाइट
१३	राष्ट्रीय जैविक प्रविधि अनुसन्धान केन्द्र, खुमलटार, ललितपुर	०१-५५३९६५८	narc.biotechdiv@gmail.com
१४	राष्ट्रीय कृषि वातावरण केन्द्र, खुमलटार, ललितपुर	०१-५५३५९८१	env.narc@gmail.com
१५	राष्ट्रीय खाद्य अनुसन्धान केन्द्र, खुमलटार, ललितपुर	०१-५५४४४५९	frd.narc@gmail.com
१६	राष्ट्रीय कृषि प्रविधि सूचना केन्द्र, खुमलटार, ललितपुर	०१-५५२३०४१	cpdd@narc.gov.np
१७	राष्ट्रीय कृषि नीति अनुसन्धान केन्द्र, खुमलटार, ललितपुर	०१-५५४०८१८	apord.narc@gmail.com
१८	राष्ट्रीय कृषि आनुवांशिक स्रोत केन्द्र, खुमलटार, ललितपुर	०१-५२७५१३१	narc.genebank@gmail.com
१९	राष्ट्रीय पशु विज्ञान अनुसन्धान प्रतिष्ठान, खुमलटार, ललितपुर	०१-५५२४०४०	nasri.khumaltar2016@gmail.com
२०	राष्ट्रीय पशु आहारा अनुसन्धान केन्द्र, खुमलटार, ललितपुर	०१-५५२३०३९	annd@narc@gmail.com
२१	राष्ट्रीय पशु प्रजनन तथा आनुवांशिक अनुसन्धान केन्द्र, खुमलटार, ललितपुर	०१-५५३२९२२	anbd.narc@gmail.com
२२	राष्ट्रीय पशु स्वास्थ्य अनुसन्धान केन्द्र, खुमलटार, ललितपुर	०१-५१५१२५५	vetresearchdivision@gmail.com
२३	राष्ट्रीय मत्स्य अनुसन्धान केन्द्र, गोदावरी, ललितपुर	०१-५१७४२६३	fisheriesresearch0division@yahoo.com
२४	राष्ट्रीय आलुवाली अनुसन्धान कार्यक्रम, खुमलटार, ललितपुर	०१-५५२२११४	nprp.khumaltar@gmail.com
२५	राष्ट्रीय मकैवाली अनुसन्धान कार्यक्रम, रामपुर, चितवन	०५६-५९१००१	nmrp2012@gmail.com
२६	पहाडी बाली अनुसन्धान कार्यक्रम, काब्रे, दोलखा	०४९-६९००३७	hcrpkabre@gmail.com

प्रादेशिक कृषि डायरी-२०८१

क्र.सं.	कार्यालय	फोन नं / फ्याक्स	ईमेल / वेबसाइट
२७	राष्ट्रीय गाई अनुसन्धान कार्यक्रम, रामपुर, चितवन	०५६-५९१०७१	nrcp@narc.gov.np
२८	बंगुर तथा कुखुरा अनुसन्धान कार्यक्रम, खुमलटार, ललितपुर	०१-५५२१६५०	sarp@narc.gov.np
२९	राष्ट्रीय चरन तथा घासेवाली अनुसन्धान कार्यक्रम, खुमलटार, ललितपुर	०१-५५४२९०३	pfrdw25@gmail.com
३०	चरन तथा घासेवाली अनुसन्धान केन्द्र, धुन्चे, रसुवा	०१०-५४०१३७	arspasture@live.com
३१	मत्स्य अनुसन्धान केन्द्र, त्रिशुली, नुवाकोट	०१०-५६०२२६	troutfish.trisuli@gmail.com
३२	रेम्बो ट्राउट अनुसन्धान केन्द्र, धुन्चे, रसुवा	०१०-५४००२४	troutfish.rasuwa@gmail.com
३३	कृषि अनुसन्धान निर्देशनालय, गण्डकी प्रदेश, लुम्बि, कास्की	०६१-६२२१७४	rarslumle@gmail.com
३४	मत्स्य अनुसन्धान केन्द्र, वेगनास, कास्की	०६१-५६००८९	frcpokhara@gmail.com
३५	बाख्रा अनुसन्धान केन्द्र, बन्दिपुर, तनहु	०६५-६२०१६२	arsgoat@rediffmail.com
३६	बागबानी अनुसन्धान केन्द्र, मालेपाटन, कास्की	०६१-५२०३८५	arsmalepatan@gmail.com
३७	कृषि अनुसन्धान निर्देशनालय लुम्बिनी, प्रदेश, खजुरा, बाँके	०८१-६२१२२६	rarskhajura@gmail.com
३८	राष्ट्रीय गहूँवाली अनुसन्धान कार्यक्रम, भैरहवा, रुपन्देही	०७१-४२१०२४	nwrp.bhairahawa@gmail.com
३९	कोशेवाली अनुसन्धान कार्यक्रम, खजुरा, बाँके	०८१-५६०४३४	nglrp)rampur@hotmail.com
४०	कफी अनुसन्धान कार्यक्रम, बलेटक्सार, गुल्मी	०७९-६९२५१४	crp.gulmi@gmail.com

क्र.सं.	कार्यालय	फोन नं / फ्याक्स	ईमेल / वेबसाइट
४१	कृषि अनुसन्धान निर्देशनालय मधेश प्रदेश, परवानपुर, बारा	९८५५०४९४५४	rarspar@yahoo.com
४२	राष्ट्रीय धान बाली अनुसन्धान कार्यक्रम, हर्दिनाथ, धनुषा	९८५४०२०४६५	nrrpjnk@gmail.com
४३	राष्ट्रीय उखुवाली अनुसन्धान कार्यक्रम, जितपुर, बारा	०५१-६९०४८९	srpnarc@gmail.com
४४	तेलवाली अनुसन्धान कार्यक्रम, नवलपुर, सर्लाही	०४६-५७०००२	norp0nawalpur@yahoo.com
४५	कृषि अनुसन्धान केन्द्र, बेलाचापी, धनुषा	९८५४०२४३३०	arsbelachapi@gmail.com
४६	कृषि यन्त्र परिक्षण तथा अनुसन्धान केन्द्र, नवलपुर, सर्लाही	०४६-५७०३१४	amtrc.narc@gmail.com
४७	कृषि औजार अनुसन्धान केन्द्र, रानीघाट, पर्सा	०५१-५२२२३०	aircranighat@gmail.com
४८	कृषि अनुसन्धान निर्देशनालय गण्डकी प्रदेश, पोखरा	०२५-४७६४६१	rarst.narc@gmail.com
४९	कृषि अनुसन्धान केन्द्र, पाख्रिवास, धनकुटा	०२६-४०५१११	arspakh@gmail.com
५०	राष्ट्रीय भैसी अनुसन्धान कार्यक्रम, तरहरा, सुनसरी	०२५-४७५४११	nbrp.tarahara69@gmail.com
५१	जुटवाली अनुसन्धान कार्यक्रम, इटहरी, सुनसरी	०२५-५८६७९५	juteitahari@yahoo.com
५२	राष्ट्रीय सुन्तलाजात अनुसन्धान कार्यक्रम, पारिपाल्ले, धनकुटा	०२६-६२०२३२	nrcpdhankuta@gmail.com
५३	राष्ट्रीय व्यावसायिक कृषि अनुसन्धान कार्यक्रम, पाख्रिवास, धनकुटा	०२६-४०५०९८	ncarppakhribas@gmail.com
५४	कृषि अनुसन्धान केन्द्र, जौवारी, इलाम	०२७-५४०५३९	arsjaubari@gmail.com

प्रादेशिक कृषि डायरी-२०८१

क्र.सं.	कार्यालय	फोन नं / फ्याक्स	ईमेल / वेबसाइट
५५	कृषि अनुसन्धान निर्देशनालय कर्णाली प्रदेश, दशरथपुर, सुर्खेत	९८५८०५१०९१	surkhetars@gmail.com
५६	कृषि अनुसन्धान केन्द्र, विजयनगर, जुम्ला	०८७-५२००२३	arsvijayanagarj@yahoo.com
५७	बागबानी अनुसन्धान केन्द्र, राजिकोट, जुम्ला	०८७-६९००२८	hrsrajikot@gmail.com
५८	अदुवाली अनुसन्धान कार्यक्रम, कपुरकोट, सल्यान	०८८-४१००३	nggrp.narc@gmail.com
५९	भेडाबाखा अनुसन्धान कार्यक्रम, गुठीचौर, जुम्ला	९९४८७०३३७	sgrpjumlal2@gmail.com
६०	बागबानी अनुसन्धान केन्द्र, किमुगाँउ, दैलेख	०८९-४२०१५६	hrsdailekh@gmail.com
६१	कृषि अनुसन्धान निर्देशनालय सुदूरपश्चिम प्रदेश, भागेतडा, डोटी	०९४-४१२१६२	arsdoti@gmail.com
६२	उच्च पर्वतीय कृषि अनुसन्धान प्रतिष्ठान, गुठीचौर, जुम्ला	९९४८७०३३६	marijumla@gmail.com

कम्पनी. समिति

कृषि सामाग्री कम्पनी लिमिटेड, केन्द्रीय कार्यालय, कुलेश्वर, काठमाडौं

क्र.सं.	पद	फोन नं / फ्याक्स	ईमेल / वेबसाइट
१	अध्यक्ष	☎ ०१-४२११९४० ☎ ४२७८७९०	aicl@ntc.net.np www.aicl.org.np
२	प्र. संचालक	☎ ०१-४२७९७१५	

प्रधान कार्यालयमा कार्यरत महाशाखा प्रमुखहरुको सम्पर्क नं.

क्र.सं.	महाशाखा	फोन नं.	ईमेल / वेबसाइट
१	खरिद तथा वितरण व्यवस्था	☎ ०१-४२७४८१९	
२	आर्थिक	☎ ०१-४२७९७१९	
३	बीउ बिजन महाशाखा	☎ ०१-४२७९२०७	

क्र.सं	महाशाखा	फोन नं.	इमेल/वेबसाइट
४	आ.ले.प. शाखा	☎०१-४३०२१०३	
५	योजना तथा जनशक्ति व्यवस्थापन	☎०१-४२७९३६१	

क्षेत्रीय कार्यालय/शाखा/उप-शाखा कार्यालयहरूको टेलिफोन नम्बर

सि.नं.	कार्यालय	फोन नं.
क)	प्रादेशिक कार्यालय, विराटनगर (प्रदेशनं. १)	☎०२१-५२५४२८
१	शाखा कार्यालय, धनकुटा	☎०२६-५२०२४९
२	शाखा कार्यालय, विर्तामोड	☎०२३-५४०००५
३	शाखा कार्यालय, इलाम	☎०२७-५२००१७
४	शाखा कार्यालय, इटहरी	☎०२५-५८३२३१
५	शाखा कार्यालय, उदयपुर	☎०३५-४२०१०३
६	वी.वि.उ.फार्म भुम्का	☎०२५-५६२१५२
ख)	प्रादेशिक कार्यालय, बीरगञ्ज (मधेश प्रदेश)	☎०५१-५२०३०, २४०
१	शाखा कार्यालय, लाहान	☎०३३-५६०२८४
२	शाखा कार्यालय, जनकपुर	☎०४१-४२०४०७
३	शाखा कार्यालय, राजविराज	☎०३१-५२०२९७
४	शाखा कार्यालय, ढल्केबर	☎०४१-५६०००८
५	शाखा कार्यालय, नवलपुर	☎०४६-५२०११०
६	शाखा कार्यालय, चन्द्रनिगाहपुर	☎०५५-५४०२२५
७	उपशाखा कार्यालय, कलैया	☎०५३-५५००२२
ग)	प्रादेशिक कार्यालय, हेटौँडा (बागमती प्रदेश)	☎०५७-५२०३८६
१	शाखा कार्यालय, त्रिशूली	☎०१०-५६०११४
२	शाखा कार्यालय, गजुरी	☎०१०-४०२०८६
३	शाखा कार्यालय, भरतपुर	☎०५६-५२०११३
४	शाखा कार्यालय, सिन्धुली	☎०४७-५२०११७
५	शाखा कार्यालय, धुलिखेल	☎०११-४९०३०६
६	शाखा कार्यालय, काठमाडौँ	☎०१-४२७९७२१
घ)	प्रादेशिक कार्यालय, पोखरा (गण्डकी प्रदेश)	☎०६१-५२०४१६

प्रादेशिक कृषि डायरी-२०८१

सि.नं.	कार्यालय	फोन नं.
१	शाखा कार्यालय, दमौली	☎०६५-५६०१९३
२	शाखा कार्यालय, पर्वत	☎०६७-४२०१४३
३	शाखा कार्यालय, कावासोती	☎०७८-५४०९२२
४	शाखा कार्यालय, स्याङ्जा	☎०६३-४२३१३६
ड)	प्रादेशिक कार्यालय, भैरहवा (लुम्बिनि)	☎०७१-५२०१४०
१	शाखा कार्यालय, पाल्पा	☎०७५-५२०१३८
२	शाखा कार्यालय, परासी	☎०७८-५२०१२०
३	शाखा कार्यालय, बहादुरगन्ज	☎०७६-५३००४९
४	शाखा कार्यालय, तौलिहवा	☎०७६-५६००२२
५	शाखा कार्यालय, नेपालगन्ज	☎०८१-४१५३४२
६	शाखा कार्यालय, घोराही, दाङ	☎०८२-५६००४०
७	शाखा कार्यालय, गुलरिया	☎०८४-४२०१०८
८	शाखा कार्यालय, लमही, दाङ	☎०८२-५४०१२०
९	शाखा, तुल्सीपुर, दाङ	☎०८२-५२००१०
च)	प्रादेशिक कार्यालय, सुर्खेत (कर्णाली प्रदेश)	☎०८३-५२०२८२
छ)	प्रादेशिक कार्यालय, धनगढी (सुदूर पश्चिमप्रदेश)	☎०९१-५२१३१०
१	उपशाखा कार्यालय, महेन्द्रनगर	☎०९९-५२१३४३
२	उपशाखा कार्यालय, डोटी, दिपायल	☎०९४-४४०२८०

राष्ट्रिय वीउ विजन कम्पनी लि. कुलेश्वर

कार्यालय	फोन नं.	इमेल / वेबसाइट
प्रबन्ध संचालक	☎०१-४२७९५८७	www.nscf.org.np nscf@ntc.net.np
नायब प्रबन्धक संचालक	☎०१-४२७९५८७	
प्रमुख, आर्थिक महाशाखा	☎०१-४२७९२०७	
प्रमुख, योजना तथा प्रशासन महाशाखा	☎०१-४२७८४५३	
प्रमुख, अनुगमन इकाई तथा आ.ले.प.शाखा	☎०१-४२७९२०७	
प्रमुख, बजार व्यवस्थापन महाशाखा	☎०१-४२७९२०७	
प्रमुख, उत्पादन व्यवस्थापन महाशाखा	☎०१-४२७९२०७	

जिल्ला स्थित मुख्य शाखा तथा शाखा कार्यालयहरू

कार्यालय	फोन/फ्याक्स	इमेल/वेबसाइट
केन्द्रीय कार्यालय, काठमाण्डौं	☎०१-४२७९५८७ ४२७९२०७ ☎०१-४२७९५८७	www.nscf.org.np nscf@ntc.net.np
मुख्यशाखाकार्यालय, ईटहरी	☎०२५-५८१०२२ ☎०१-५८१०२२	nscfithari@gmail.com
मुख्य शाखा कार्यालय, हेटौडा	☎०५७-४१२४५७ ☎०१-४१२४५७	bhr.nscf@ntc.net.np
मुख्य शाखा कार्यालय, भैरहवा	☎०७१-५२०६२३ ☎०१-५२०६२३	
डिपो कार्यालय, जनकपुर	☎०४१-५२०१४७ ☎०१-५२०१४७	
शाखा नवलपुर, सर्लाही	☎०९८४९६७७५५	
शाखा कार्यालय, नेपालगञ्ज	☎०८१-५२०२२२ ☎०१-५२०२२२	
शाखा कार्यालय, धनगढी	☎०९१-५२१४१० ☎०१-५२१४१०	
वीउ विजन उत्पादन फार्म, भुम्का, सुनसरी	☎०२५-५६२१५२ ☎०१-५६२१५२	

कृषिसँग सम्बन्धित बोर्ड/संस्थान/कम्पनी/समितिको सचिवालय

क्र.सं.	सचिवालय	फोन नं.	इमेल/वेबसाइट
१	राष्ट्रिय वीउ विजन समिति	०१५५२२३५९	info@sgcc.gov.np www.sgcc.gov.np
२	कालीमाटी फलफूल तथा तरकारी बजार विकास समिति	☎०१-५१२३०८६ नोसि बोर्ड सर्भिस १६१८०७०७६६६६६	kalimatimarket@gmail.com www.kalimatimarket.gov.np
३	कपास विकास समिति, खजुरा, बाँके	☎०९८५२६५५९७०	vijayaji)23@yahoo.com

प्रादेशिक कृषि डायरी-२०८१

क्र.सं.	सचिवालय	फोन नं.	इमेल/वेबसाइट
६	राष्ट्रीय दुग्ध विकासबोर्ड, हरिहरभवन, ललितपुर	☎०१-५५४४७४७, ५५२५४००	nddbnepal@mail.com www.nddb.gov.np
७	राष्ट्रीय चिया तथा कफी विकास बोर्ड, नयाँबानेश्वर (कार्यकारी निर्देशक)	☎०१-४४९५७९२, ४४९७८६	planning.ntcdb@gmail.com
७.१	राष्ट्रीय चिया तथा कफी विकास बोर्ड, प्रादेशिक कार्यालय, विर्तामोड, भ्र्पा	☎०२३-५४०५९२	ntcdbbirtamode1@gmail.com
७.२	राष्ट्रीय चिया तथा कफी विकासबोर्ड, प्रादेशिक कार्यालय, मालेपाटन, पोखरा	☎०६१-५३६१२३, ५५०४२२	coffeepokhara123@gmail.com
७.३	चिया तथा कफी विकास कार्यालय, फिक्कल, इलाम	☎०२७-५४०१५८	ntcdbfikal@gmail.com
७.४	चिया तथा कफी विकास कार्यालय, मंगलबारे, इलाम	☎९७४२६३२०८८	ntcdbmangalbarel8@gmail.com
७.५	चिया तथा कफी विकास कार्यालय, जसबिरे, इलाम	☎०२७-६९०१४६	ntcdbjasbirey@gmail.com
७.६	चिया तथा कफी विकास कार्यालय, हिले, धनकुटा	☎०२६-५४०११२	ntcdbhile@gmail.com
७.७	चिया तथा कफी विकास कार्यालय, सोल्मा, तेह्रथुम	①९७४२६७२३७६	ntcdbsolma@gmail.com
७.८	चिया तथा कफी विकास कार्यालय, लालीखर्क, पाँचथर	☎०२५-६९०३०८	ntcdblalikhark121@gmail.com
७.९	चिया तथा कफी विकास कार्यालय, उपकेन्द्र, चिलिङदिन, पाँचथर		
७.१०	चिया तथा कफी विकास कार्यालय, उपकेन्द्र, एकतिन, पाँचथर		
७.११	चिया तथा कफी विकास कार्यालय, रानीपौवा, नुवाकोट	☎०१६-२११३२३	ntcdbnuwakot@gmail.com
७.१२	चिया तथा कफी विकास कार्यालय, रानीपौवा, सोलुखुम्बु		

दुग्ध विकास संस्थान

क्र.सं.	कार्यालय	फोनरफ्याक्स	इमेल / वेबसाइट
१	केन्द्रीय कार्यालय, लैनचौर काठमाडौं	अध्यक्ष : ☎४४१२६९६ महा प्रबन्धक : ४४१४८४१ प्राविधिक व्यवस्थापन विभाग : ४०२४०२९ रिसेप्सन/सोधपुछ ☎४४११७१० टोल फ्रि नं. १६६००१०४४४४ ☎०१-४४१७२१५	info@dairydev.com.np www.dairydev.com Facebook: DDCNepal Twitter: DairyDevCorpNep
२	काठमाडौं दुग्ध वितरणआयोजना, बालाजु औद्योगिक क्षेत्र, बालाजु, काठमाडौं	प्रमुख ☎४३५००३९ विक्री शाखा: ४३५५०२४ सोधपुछ: ४३५००९२ टोल फ्रि नं. : १६६००१०४४४४ ६०१-४३५००३९	
३	दुग्ध पदार्थ विक्री वितरण आयोजना, लैनचौर, काठमाडौं	प्रमुख ☎४४३२६२४ विक्री शाखा: ४४११३९७	
४	विराटनगर दुग्ध वितरण आयोजना, कंचनबारी	प्रमुख ☎०२१-४२०२३६ सोधपुछ: ४२००४०, ४२०१०५ ☎०२१-४२१०५९	
५	हेटौंडा दुग्ध वितरण आयोजना, हेटौंडा औद्योगिक क्षेत्र, हेटौंडा	प्रमुख ☎०५७-४१२८१२ विक्री शाखा ४१२४७९ ☎०५७-४१२८१२	
६	जनकपुर दुग्ध वितरण आयोजना, ढल्केबार, जनकपुर	प्रमुख ☎०४१-५६००२० विक्री शाखा ५६०१९५, ५६०१९६ ☎०४१-५६००२०	
७	लुम्बिनी दुग्ध वितरण आयोजना, बुटवल औद्योगिक क्षेत्र, बुटवल	प्रमुख ☎०७१-५४०५४३ विक्री शाखा ५४१५४३ ☎०७१-५४०५४३	

प्रादेशिक कृषि डायरी-२०८१

क्र.सं.	कार्यालय	फोनरफ्याक्स	इमेल/वेबसाइट
८	नेपालगञ्ज दुग्ध वितरण आयोजना, कोहलपुर, बाँके	प्रमुख ☎०८१-५४००८३ ☎०९१-५५११८६	
९	धनगढी दुग्ध वितरण आयोजना अत्तरीया, कैलाली	☎०९१-५५१२९३ ☎०९१-५५११८६	

चिज उत्पादन केन्द्र

याक चिज उत्पादन केन्द्र	फोननं.	कञ्चन चिज उत्पादन केन्द्र	फोन नं.
गोसाँइकुण्ड, रसुवा	☎९७४१०४६६३२	पशुपतिनगर, इलाम	☎९८६१४५४९३०
लाडटाड, रसुवा	९७४१३०९६५२	रक्से, इलाम	☎९८४१७३८४७
गत्लाड, रसुवा	☎९८४४४६५९८४	नयाँबजार, इलाम	☎९८४२७८१५९
धुन्चे, रसुवा	☎९७४१०८७३९	माईपोखरी, इलाम	☎९८६२७४५३२३
चोर्दुङ्ग, रामेछाप	☎९८१३९१८७२५	राँके, पाँचथर	☎९८५२६८०६८४
पिके, सोलुखुम्बु	☎९७४१०८७३२	गोपेटार, पाँचथर	☎९८१६९८०९८९
चैखु, दोलखा	☎९६१४९६०७७	चरीभन्ज्याङ, पाँचथर	☎९८४१७०७४९४
टिमुरे, रसुवा	☎९८५१२१८३१६		
थुमन, रसुवा	☎९८२३४३७३७		
मोजरेला तथा पनिर उत्पादन केन्द्र			
नगरकोट, भक्तपुर	☎९८४१३००६६७	छुखबेसी	☎९८४१७९५५९२
छिपा भन्ज्याङ	☎९८४१३८८५१४	भकुण्डेबेसी, काभ्रे	☎९८४१४३०५७३
मोजरेला तथा पनिर उत्पादन केन्द्र			
भिमखोरी, काभ्रे	☎९८४१७६१६४३	कार्तिक देउराली, काभ्रे	☎९८१८३२७३३०

नेपाल सरकारका विभागहरूको टेलिफोन नम्बरहरू

क्र.सं.	कार्यालय	फोन नं.	इमेल/वेबसाइट
१	राष्ट्रिय सतर्कता केन्द्र, सिंहदरबार	☎०१-४२००३३९, ४२०३४२, ४२००३४५, ४२००३४६,	info@nvc.gov.np, navic@nvc.gov.np www.nvc.gov.np

क्र.सं	कार्यालय	फोन नं.	इमेल / वेबसाइट
२	महालेखा नियन्त्रकको कार्यालय, अनामनगर	☎०१-४७७११३९, ४७७१२९०	info@fcgo.gov.np www.fcgo.gov.np
३	आन्तरिक राजस्व विभाग, लाजिम्पाट	☎०१-४४१५६०२	serviceird@ird.gov.np www.ird.gov.np
४	भन्सार विभाग, त्रिपुरेश्वर	☎०१-४११७२२५	csd@custom.gov.np www.customs.gov.np
५	राजस्व अनुसन्धान विभाग, हरिहरभवन	☎०१-५०१००६५, ५०१००५७, ५०१०१०६	info@dri.gov.np www.dri.gov.np
६	सम्पत्ति शुद्धीकरण अनुसन्धान विभाग, पुल्चोक, ललितपुर	☎०१-५०१०२७७, ५०१०२२५	info@dmlt.gov.np
७	सार्वजनिक वित्त व्यवस्थापन तालिम केन्द्र, हरिहरभवन	☎०१-५०१०३०६, ३०७, ३०४	info@pfmtc.gov.np www.pfmtc.gov.np
८	उद्योग विभाग, त्रिपुरेश्वर	☎०१-४२६१२०३	info@doind.gov.np, www.doind.gov.np
९	घरेलु तथा साना उद्योग विभाग, त्रिपुरेश्वर	☎०१-४२५९६७५ ४२५९६४२, ४२५९६५५ ४२५९६४६	info@dcsi.gov.np www.dcsi.gov.np Post Box 10701
१०	कम्पनी रजिष्ट्रार कार्यालय	☎०१-४२५९९४६, ४२१५०७७, ४२६३०६९, ४२६७२५६	www.ocr.gov.np info@ocr.gov.np
११	नेपाल गुणस्तर तथा नापतौल विभाग, बालाजु	☎०१-४३५०६१६ ४३५०४४५, ४३५०४४७, ४३५६६७२, ४३६११४१, ४३५०४४५, ४३६५७२३, ४३६२६७६, ४३५४२०६	nbsm@nbsm.gov.np info@nbsm.gov.np www.nbsm.gov.np post box No. 985
१२	खानी तथा भूगर्भ विभाग, लाजिम्पाट	☎०१-४४१४७४०	www.dmgnepal.gov.np
१३	बिद्युत विकास विभाग, सानोगौचरण	☎०१-४४३४११९ Post Box No. २५०७	info@doed.gov.np www.doed.gov.np

प्रादेशिक कृषि डायरी-२०८१

क्र.सं	कार्यालय	फोन नं.	इमेल / वेबसाइट
१४	खाद्य प्रविधि तथा गुण नियन्त्रण विभाग, बबरमहल	☎०१-४२६२३६९, ४२६२४३०	info@dftqc.gov.np www.dftqc.gov.np
१५	बीऊ बिजन गुणस्तर नियन्त्रण केन्द्र, हरिहरभवन	☎०१-५५२१३५९, ५५३४२५८	sqccnepal@gmail.com www.sqcc.gov.np
१६	कारागार व्यवस्था विभाग, कालिकास्थान	☎०१-४४४४५५२, ४४२४३४१	info@dopm.gov.np www.dopm.gov.np
१७	अध्यागमन विभाग, कालिका स्थान	☎०१-४४२९६५९, ४४२९६६०	dg@nepalimmigration.gov.np mail@nepalimmigration.gov.np info@nepalimmigration.gov.np
१८	राष्ट्रिय परिचयपत्र तथा पञ्जीकरण विभाग, बबरमहल	☎०१-४२५८३६५, ४२५८२४०,	admin@docr.gov.np www.donidcr.gov.np/
१९	राहदानी विभाग, नारायणहिटी	☎०१-४४१६०११ ४४१६०१२, ४४१६०१३	communication@ nepalpassport.gov.np dg@nepalpassport.gov.np www.nepalpassport.gov.np
२०	कन्सुलर सेवा विभाग, नारायणहिटी	☎०१-४२४९३३६, ४२६०१२१	consular@mofa.gov.np www.nepalconsular.gov.np
२१	नापी विभाग, मिनभवन	☎०१-४१०६५०८	info@dos.gov.np www.dos.gov.np
२२	भूमि व्यवस्थापन प्रशिक्षण केन्द्र, काभ्रे	☎०११-४१५०५५ र ५१	info@lmtc.gov.np www.lmtc.gov.np
२३	भूमि व्यवस्थापन तथा अभिलेख विभाग, बबरमहल	☎०१-४२२००२८, ४२२३०४९	info@dolma.gov.np, info@dolrm.gov.np www.dolma.gov.np
२४	सडक विभाग, चाकुपाट, पाटनढोका, ललितपुर	☎०१-५५२९०७५	dgdor@dor.gov.np www.dor.gov.np
२५	रेल विभाग विशालनगर, काठमाडौं		www.dorw.gov.np
२६	यातायात व्यवस्था विभाग, मीनभवन, काठमाडौं	☎४४७४९२१, ४४७९६९०	gunaso@dotm.gov.np www.dotm.gov.np

क्र.सं	कार्यालय	फोन नं.	इमेल / वेबसाइट
२७	महिला तथा बालबालिका विभाग, श्रीमहल, पुल्चोक	☎०१-५५ ४७०१३, ५५ २६७७९	departmentwc@gmail.com dwcplanning@live.com www.dwd.gov.np
२८	वन तथा भू- संरक्षण विभाग, बबरमहल	☎०१-४२२०३०३ ४२२१२३१, ४२१६३७९	info@dof.gov.np www.dof.gov.np Toll Free call 16600120303
२९	राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजयन्तु संरक्षण विभाग, बबरमहल	☎०१-४२२७९२६ ४२२०८५०	info@dnppwc.gov.np www.dnppwc.gov.np
३०	वनस्पति विभाग, थापाथली	☎०१-४२५११६१, ४२५११६०	info@dpr.gov.np www.dpr.gov.np
३१	वाणिज्य तथा आपूर्ति व्यवस्थापन विभाग, बबरमहल	☎०१-४२४३९३९, ४२४७९१२, ४२३९१२३	mail@doc.gov.np www.doc.gov.np
३२	जल तथा मौसम विज्ञान विभाग, बबरमहल	☎०१-४२१९०५२, ४२६४२१९, ४२५८२२४, ४२५८२७६, ४२१९००७	dg@dhm.gov.np www.dhm.gov.np
३३	वातावरण विभाग, बबरमहल	☎०१-४२२०४९७, ४२२०८३७	info@doenv.gov.np www.doenv.gov.np
३४	प्रमाणीकरण नियन्त्रकको कार्यालय, अनामनगर	☎०१-५७०५५८५, ५७०५८४२, ५७०५२८२	info@occ.gov.np www.occ.gov.np
३५	पाठ्यक्रम विकास केन्द्र, सानोठिमी	☎०१-५६३९१२२, ६६३४३७३, ६६३५०४२	info@moecdc.gov.np www.moecdc.gov.np
३६	शैक्षिक जनशक्ति विकास केन्द्र, सानोठिमी	☎०१-६६३८१५२	info@nced.gov.np www.nced.gov.np
३७	शिक्षा तथा मानवस्रोत विकासकेन्द्र, सानोठिमी	☎०१-६६३१०७५, ६६३३०२७	info@doe.gov.np www.doe.gov.np
३८	वैदेशिक रोजगार विभाग, बुद्धनगर	☎०१-४७८२४५४ ४७८२६४८	info@dofe.gov.np www.dofe.gov.np Toll free call: 16600109999

प्रादेशिक कृषि डायरी-२०८१

क्र.सं	कार्यालय	फोन नं.	इमेल / वेबसाइट
३९	श्रम तथा व्यवसायजन्य सुरक्षा विभाग, मिनभवन	☎०१-४१०७९९४, ४१०७२०६, ४१०७९२४, ४१०७९२०	info@dol.gov.np www.dol.gov.np
४०	व्यावसायिक तथा सीप विकास तालिम प्रतिष्ठान	☎०१-५५९०८००, ५५९०८०१, ५५९०२५४	vsdtcbhainsepati@yahoo.com, info@training.gov.np www.training.gov.np
४१	पुरातत्त्व विभाग, रामशाहपथ	☎०१-४२००८५०, ४२००८४९, ८५१, ८५२, ८५३, ८५४	www.doa.gov.np info@doa.gov.np
४२	पर्यटन विभाग, भृकुटीमण्डप, काठमाडौं	☎०१-४२४७०३७	info@tourismdepartment.gov.np www.tourismdepartment.gov.np
४३	स्थानीय पूर्वाधार विभाग, पुल्चोक	☎०१-५५५५००१ ५५५५३६२, ५५४३१९७	contact@dolidar.gov.np dg@dolidar.gov.np www.dolidar.gov.np
४४	सहकारी विभाग, बानेश्वर	☎०१-४४६५३६२ ४४६११७७	sahakaribivag@gmail.com www.deoc.gov.np
४५	शहरी विकास तथा भवन निर्माण विभाग, बबरमहल	☎०१-४२६२३६५ ४२६२९४५	info@dudbc.gov.np www.dudbc.gov.np
४६	निजामती किताबखाना, हरिहरभवन	☎०१-५०१०२९८ ५०१०९३८	info@pis.gov.np www.pis.gov.np
४७	जलस्रोत तथा सिंचाइ विभाग, जावलाखेल	☎०१-५५३७९३६, ५५३७३०८, ५५३५३८२	info@dwri.gov.np www.dwri.gov.np
४८	हुलाक सेवा विभाग, डिल्लीबजार	☎०१-४४१०२२४, ४४१०५६९, ४४११३५३, ४४२१२८६	info@postalservice.gov.np www.postalservice.gov.np Notice Board 1618014414688
४९	सूचना तथा प्रसारण विभाग, तिलगंगा	☎०१-४११२५५१, ४११२७५३, ४११२७१७	admin@doinepal.gov.np www.doinepal.gov.np
५०	मुद्रण विभाग, सिंहदरबार	☎०१-४२११६२२, ४२११८२०, ४२११६९५, ४२११७४९	info@dop.gov.np www.dop.gov.np

क्र.सं	कार्यालय	फोन नं.	इमेल / वेबसाइट
५१	सूचना प्रविधि विभाग, थापागाउँ, नयाँ बानेश्वर	☎०१-५२४४५३९, ५२४४९६७, ५२४४७०५	info@doit.gov.np www.doit.gov.np/np
५२	औषधी व्यवस्था विभाग, बिजुलीबजार	☎०१-४७८०२२७, ४७८०४३२	info@dda.gov.np www.dda.gov.np
५३	स्वास्थ्य सेवा विभाग, टेकु	☎०१-४२६९७९२ ☎४२६२०३८	info@dohs.gov.np www.dohs.gov.np
५४	केन्द्रीय तथ्याङ्क विभाग, थापाथली	☎०१-४२२९४०६ ☎४२२७७२०	info@cbs.gov.np www.cbs.gov.np
५५	खाद्य व्यवस्था तथा व्यापार कम्पनी लि.	☎०१-४२४८८९१	info@nfc.com.np

गण्डकी प्रदेश अन्तर्गत रहेका कार्यालयहरूको सम्पर्क नं., इमेल/वेबसाइट

कार्यालयको नाम	फोन नं. / फ्याक्स	इमेल / वेबसाइट
प्रदेश प्रमुखको कार्यालय, पोखरा	☎	टोल फ्रि नं. १६६०२१५२००२ opcpl@gmail.com https://oph.gandaki.gov.np
मुख्य मन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय, पोखरा	☎ ९७७-०६९-४५७६४८, ४५७८५९	टोल फ्रि नं. १६६०२१५२००२ ocmcm@gandaki.gov.np, ocmcm.gandaki@gmail.com https://ocmcm.gandaki.gov.np
प्रदेश सभा सचिवालय, पोखरा	☎ ९७७-०६९-५७०८००, ५७९५३५	gandakiprovince@gmail.com/ https://pradeshsabha.gandaki. gov.np/

गण्डकी प्रदेशका मन्त्रालयहरू

क्र.सं.	मन्त्रालय	फोन नं. / फ्याक्स	इमेल / वेबसाइट
१	आर्थिक मामिला मन्त्रालय,	☎	/info@moeap.gandaki.gov.np moeap.gandaki@gmail.com
२	ऊर्जा, जलस्रोत तथा खानेपानी मन्त्रालय	☎०६१-४५०७७१ ☎०६१-४५०८३२	moewrws.gandaki@gmail.com http://moewrws.gandaki.gov.np/
३	सामाजिक विकास मन्त्रालय, तथा स्वास्थ्य मन्त्रालय	☎०६१-५३५०९५	mohp.gandaki@gmail.com https://mohp.gandaki.gov.np

प्रादेशिक कृषि डायरी-२०८१

क्र.सं.	मन्त्रालय	फोन नं. / फ्याक्स	इमेल / वेबसाईट
४	कृषि तथा भूमि व्यवस्था मन्त्रालय	☎०६१-४६७८८५	molmacprovince4@gmail.com molmac.gandaki.gov.np
५	उद्योग, पर्यटन वन तथा वातावरण मन्त्रालय	☎०६१-४६७६५४, ४६७६६९, ४६७६७०	moitfe4@gmail.com
६	भौतिक पूर्वाधार विकास तथा यातायात व्यवस्था मन्त्रालय	☎०६१-५९०११७	https://mopid.gandaki.gov.np// mopid@gandaki.gov.np

कृषिसंग सम्बन्धित मन्त्रालयहरू (सातै प्रदेश)

क्र.सं.	मन्त्रालय	फोन नं. / फ्याक्स	इमेल / वेबसाईट
१	कोशी प्रदेश उद्योग, कृषि तथा सहकारी मन्त्रालय	☎ ०२१-४७०१५८	molmacbiratnagar@gmail.com https://moiac.koshi.gov.np/
२	मधेश प्रदेश भूमि व्यवस्था, कृषि तथा सहकारी मन्त्रालय, जनकपुरधाम	☎ ०४१-५२२३५०, ५२४७६०, ९८५१०६७२८७,	malacprovince2@gmail.com
३	बागमती प्रदेश कृषि तथा पशुपंक्षी विकास मन्त्रालय, हेटौडा, मकवानपुर	☎ ०५७-५२५६४२, ५२५६४७	info@molmac.p3.gov.np www.molmac.p3.gov.np
४	गण्डकी प्रदेश कृषि तथा भूमि व्यवस्था मन्त्रालय, गण्डकी प्रदेश पोखरा कास्की	☎ ०६६-१४६७८८५	www.molmac.gandaki.gov.np
५	लुम्बिनी प्रदेश कृषि, तथा भूमि व्यवस्था मन्त्रालय,, बुटवल, रूपन्देही	☎ ०७१-५५००६८, ५४००२६	info@molmac.p5.gov.np www.molmac.p5.gov.np
६	कर्णाली प्रदेश भूमि व्यवस्था, कृषि तथा सहकारी मन्त्रालय, विरेन्द्रनगर सुर्खेत	☎ ०८३-५२००८२, ५२०२७३, ०८३-५२२५९५	molmac@karnali.gov.np molmacp6@gmail.com www.molmac.karnali.gov.np
७	सुदूरपश्चिम प्रदेश भूमि व्यवस्था, कृषि तथा सहकारी मन्त्रालय, धनगढीकैलाली	☎ ०११-४१७२२५ ६०११-४१७४०६	molmac7@gmail.com www.molmac.p7.gov.np

कृषि अध्ययन संस्थान

कार्यालय	फोन नं. / फ्याक्स	इमेल / वेबसाईट
कृषि तथा वन विज्ञान विश्वविद्यालय, रामपुर, चितवन (AFU)	☎ ०५६-५९१६५५, ५९१७७७, ५९१५१४	www.afu.edu.np admin@afu.edu.np Post Box No. 13712
College of Natural Resource Management, Puranchaur, Kaski	☎ ०६१-५०३००७, ५०३००४ ९८५५०५८२६४	
College of Natural Resource Management, Parkhibas, Dankuta,	०२६-५४०५१६४	parkhibas@afu.edu.np
College of Natural Resource Management, Tikapur, Kailali		
College of Natural Resource Management-Marin, Kapilakot, Sindhuli		
कृषि तथा पशु विज्ञान अध्ययन संस्थान (TU), सानेपा, ललितपुर	☎ ०१-५५५२३७८, ५५५००८७	www.iaas.edu.np info@iaas.edu.np
लमजुङ कृषि क्याम्पस	☎ ०६६-४०२०३७ ०६६-४०२०३८	lamjungiaas@gmail.com
पक्लिहवा कृषि क्याम्पस	☎ ०७१-५०६०९१	-
Gokulshwor Agriculture and Animal Science College, Baitadi	☎ ०९३-४०००४४	info@gaasc.edu.np www.gaasc.edu.np
College of Life Sciences, Tulsipur, Dang	☎ ०८२-५२२९७८ ०८२-५२२९५७ ☎ ०८२-५२२९५७	mari.hrdcoordinator@gmail.com
Prithu Technical College, Lamahi, Dang	☎ ०९८५७८३२२१० ९८५७८४१३३४	prithutechnicalcollege@gmail.com gangaparaspur@gmail.com www.trithu.edu.np
B.Sc. in Horiculture and Floriculture Management, Ilam	☎ ०२७-५२०६६५, ५२००२०, ५२०४७२, ९८४२६३५४७३ ९८४२६३५८९३	-

कार्यालय	फोन नं. / फ्याक्स	इमेल / वेबसाईट
Girija Prasad Koirala College of Agriculture and Research Center (GPCAR), Biratnagar, Morang	☎ ०२१-४२५०११	pugpcar@gmail.com
हिमालयन कलेज अफ एग्रीकल्चर साइन्सेस एण्ड टेक्नोलोजी कार्यकारी निर्देशक	☎ ०१-४२७३३४१	info@hicast.edu.np hicast@wlink.com.np www.hicast.edu.np
Nepal Polytechnic Institute, Bharatpur, Chitwan	☎ ०५६-५२४९८६	info@npibharatpur.org.np
प्राविधिक शिक्षा तथा व्यवसायिक तालिम परिषद, सानोठिमी, भक्तपुर	☎ ०६६-३०४०८, ६६-३०७६९, ☎ ६६-३०२९४	info@ctevt.gov.np research@ctevt.org.np www.ctevt.org.np P.O.Box 3546 ktm. Nepal
प्राविधिक शिक्षा तथा व्यवसायिक तालिम परिषद, गण्डकी प्रदेश	☎ ०६१-५८२२७१ र ५८२२७२	ctevtgandaki@gmail.com र https://ctevtgandaki.org.np/

प्रमुख टेलिभिजन प्रसारण संस्थाहरू

सि.न.	टेलिभिजनको नाम	टेलिफोन नं.	इमेल / वेबसाईट
१	आफ्नो मिडिया नेटवर्क प्रा.लि, जनकपुर-८, धनुषा	☎ ०४१-५३०६०३	appantv@gmail.com
२	एबिसि मिडिया रूप प्रा.लि. (एबिसिटिभि), हात्तिसार काठमाण्डौ	☎ ०१-४४४५२२८	abctvnews@gmail.com, www.abcnews.com.np
३	अन्नपूर्ण मिडियानेटवर्क प्रा.लि. (एपीवनटिभि), थापाथली काठमाण्डौ	☎ ०१-४२६१६६५	info@ap1tv.com, www.ap1.tv
४	आभास टिभि, भरतपुर-२, चितवन	☎ ०५६-५२२३४९	info@avasstv.com, www.avasstv.com
५	एभिन्युज टि.भी., भरतपुर-२, चितवन	☎ ०१-४२२७२२२	atv@aveneus.tv, www.aveneus.tv
६	भक्तिदर्शन अन्तर्राष्ट्रिय टेलिभिजन, कुपोण्डल ललितपुर	☎ ०१-५०१०८०६	info@bhaktidarshantv.com www.bhaktidarshantv.com
७	बुद्ध सामुदायिक टिभि, बुटवल ११ रुपन्देही	☎ ०७१-४३८२०३	newsbuddha@gmail.com, www.buddhatv.org.np

प्रादेशिक कृषि डायरी-२०८१

सि.न.	टेलिभिजनको नाम	टेलिफोन नं.	इमेल / वेबसाईट
८	बिजनेस टिभि, डिल्लीबजार, काठमाण्डौ	☎०१-४४३७४५६	businessstvnepal@gmail.com www.businessstvnepal.com
९	दिव्य दर्शन टिभि, निलकण्ठ-५, धादिंग	☎१०-५२१०६४	
१०	हिमालय टेलिभिजन, बानेश्वर काठमाण्डौ	☎०१-४४७२२५४	info@himalayatv.com, www.himalayatv.com
११	हिमशिखर टेलिभिजन, दमक, भ्रपा	☎०२३-५८५५१२	himshikhartv@gmail.com www.himshikhartv.com.np
१२	इमेज टेलिभिजन, लाजिम्पाट, काठमाण्डौ	☎०१-४००६५५५	info@imagechannel.com.np www.imagechannels.com
१३	इन्डिजेनियस टिभि, अनामनगर, काठमाण्डौ	☎०१-४१०२६८९	indigenoustelevision@gmail.com www.indigenoustelevision.com
१४	क्लास टेलिभिजन, भरतपुर-१२, चितवन	☎०५६-५२५१८४	ovigantv@gmail.com
१५	कान्तिपुर टेलिभिजन, सुविधानगर, काठमाण्डौ	☎०१-५१९२०००	admin.ktv@kmg.com.np www.kantipur.tv.com
१६	लुम्बिनी सामुदायिक टेलिभिजन, बुटवल रुपन्देही	☎०७१-४१९००२	televisionlumbini@gmail.com www.lumbinitv.org
१७	माउन्टेन टेलिभिजन, कुपण्डोल ललितपुर	☎०१-५०१०८०६	info@mountaintv.com.np www.mountaintv.com.np
१८	नमस्ते टेलिभिजन, भरतपुर-२, चितवन	☎०५६-५२३४८६	tvnamaste@gmail.com, www.namastetv.com.np
१९	नेपाल मण्डल, लगनखेल ललितपुर	☎०१-५५२७५०१	nepalmandatv@gmail.com
२०	नेपाल टेलिभिजन, सिँहदरवार काठमाण्डौ	☎०१-४२००३४८	nepaltv@wlink.com.np, www.ntv.org.np
२१	न्यूज २४, महाराजगंज, काठमाण्डौ	☎०१-४००२६६६	nvc@news24nepal.tv, www.news24nepal.tv
२२	टिम टिभि, हेटौडा-४, मकवानपुर	☎०५७-५२७५९९	teamtvhdt@gmail.com,
२३	टिभि टुडे, पेप्सिकोला, काठमाण्डौ	☎०१-४९९२३१७	tvtodaynepal@gmail.com www.tvtodaynepal.com
२४	जनता टेलिभिजन, मिनभवन, काठमाण्डौ	☎०१-४१०७२३२	info@janatanetwork. com, www.janata.net
२५	मकालु टेलिभिजन, विराटनगर, मोरंग	☎०२१-५३१३२१	info@makalutv.com, www.makalutv.com

सि.न.	टेलिभिजनको नाम	टेलिफोन नं.	ईमेल / वेबसाईट
२६	बोधि टेलिभिजन, टेकु, काठमाण्डौ	☎०१-४१००१२४	bodhi.tvchannel@gmail.com www.bodhitv.tv
२७	एपि१ टेलिभिजन, थापाथली	☎०१-४२६१६६५	info@apl1tv.com, www.annapurnatv.com
२८	सुर्योदय टिभि, विर्तामोड-१, भ्रपा	☎०२३-५४५१०८	suryodayatv@gmail.com, www.suryodayatv.com
२९	टिभि फिल्म, चावहिल, काठमाण्डौ	☎०१-४८२२८५२	gkfilmy@gmail.com, www.gkfilmy.com
३०	स्वास्थ्य टिभि, रातो पुल, काठमाण्डौ	☎०१-४४९३११०	info@healthtvnepal.com, www.healthtvnepal.com
३१	अभियान टेलिभिजन, भरतपुर-१२, चितवन	☎०५६-५२५१८४	abhiyantv@gmail.com,
३२	टिभि कालिका, भरतपुर-१०, चितवन	☎०५६-५२७१५८	info@kalikatv.com.np
३३	सगरमाथा टेलिभिजन, बबरमहल, काठमाण्डौ	☎०१-४२३३०७१	info@sagarmatha.tv www.sagarmatha.tv
३४	बिजनेस प्लस टिभि, कुपण्डोल, ललितपुर	☎०१-५०१०८०६	
३५	कृषि टि.भी.	☎०१-६२०१३३०	
३६	तराई टि.भि.	☎०१-४१०६१९९	

राष्ट्रिय दैनिक पत्रिकाहरूको विवरण

क्र.स.	नाम	सम्पादकको नाम	फोन नं.	ईमेल / वेबसाईट
१	अन्नपूर्णपोष्ट, तिनकुने, काठमाण्डौ	राजाराम गौतम	☎४४८२३०५	Annapurna@annapost.com, www.annapurnapost.com
२	आर्थिक अभियान, थापाथली, काठमाण्डौ	मदन लम्साल	☎४२६७७१७	editorial@abhiyan.com.np, www.abhiyan.com.np
३	आर्थिक दैनिक, कुपण्डोल ललितपुर	प्रल्हाद रिजाल	☎५५५४२३६	arthik.dainik@gmail.com, www.arthikdainil.com.np
४	क्राइम रिपोर्टर सन्ध्या कालिन, म्हाैपी काठमाण्डौ	शिवविक्रम शाह	☎४३६२४८५	sndhya.kalin@yahoo.com, crimereporter.of.com
५	कान्तीपुर, थापाथली, काठमाण्डौ	सुधिर शर्मा	☎५९३५०००	kanti@kmg.com.np, kanti@kmg.com.np

प्रादेशिक कृषि डायरी-२०८१

क्र. स.	नाम	सम्पादकको नाम	फोन नं.	ईमेल / वेबसाईट
६	कारोवार, बुद्धनगर, काठमाण्डौ	शिशिर भट्ट	☎ ४७८५०००	mail@karobardaily.com, www.karobardaily.com
७	गोरखापत्र, धर्मपथ, काठमाण्डौ	निर्मलकुमार आचार्य	☎ ४२२९२१	gopa@mos.com.np, www.gorkhapatraonline.com
८	जनसवाल, दरवारमार्ग, काठमाण्डौ	रामजी वगाले	☎ ४२३१८६८	janasabal280@yahoo.com www.janasawalnews.com
९	द राईजिड नेपाल, धर्मपथ, काठमाण्डौ	विजयलाल श्रेष्ठ	☎ ४२२२२७९	trnfeatures@hotmail.com
१०	द हिमालय टाइम, अनामनगर, काठमाण्डौ	प्रकास रिमाल	☎ ४७७०३५८	editorial@thehimalayantimes.com, www.thehimalayantimes.com
११	द काठमाण्डौ पोष्ट, थापाथली, काठमाण्डौ	अखिलेश उपाध्याय	☎ ५१३५०००	kpost@kantipur.com.np, www.ekantipur.com
१२	नागरीक, वागदरवार, काठमाण्डौ	गुणराज लुईटेल	☎ ४२६५१००	nagari@nagariknews.com, www.nagariknews.com
१३	नेपाल समाचारपत्र, भिमसेनस्थान काठमाण्डौ	पुस्करलाल श्रेष्ठ	☎ ४२६११७९	nepalsamacharpatra@gmail.com www.news@newsafnepal.com
१४	प्रक्षेपण, डिल्लीवजार, काठमाण्डौ	विकलप्रसाद श्रेष्ठ	९८५१०९१८७६	nepnews@yahoo.com, www.prakshhepan.com.np
१५	मध्यान्ह, वागवजार, काठमाण्डौ	मदनकुमार श्रेष्ठ	☎ ४२२६३६६	madhyanhadaily59@yahoo.com, www.madhyanhadaily.com.np
१६	राजधानी, कुपण्डोल, ललितपुर	राजन शर्मा	☎ ५५४६३००	rajdhaninews@gmail.com, www.rajdhani.com.np
१७	रिपब्लिका, वागदरवार, काठमाण्डौ	सुवास धिमिरे	☎ ४२६५१००	republica@myrepublica.com, www.opedmyrepublica.com
१८	सन्ध्याकालिन, भोटाहिट, काठमाण्डौ	केशव देवकोटा	☎ ४२३२८९०	sandhyakalin@yahoo.com
१९	सौर्य, वागवजार, काठमाण्डौ	वोधराज त्रिपाठी	☎ ४२५६८६६	info@souryadaily.com

क्र. स.	नाम	सम्पादकको नाम	फोन नं.	ईमेल / वेबसाईट
२०	हिमालय टाइम्स, मध्यवानेश्वर, काठमाण्डौ	गोविन्द लुईटेल	☎ ४४७८१७७	desk@himalayatimes.com.np, www.ehimalayatimes.com
२१	नयापत्रिका, वागवजार, काठमाण्डौ	कृष्णज्वाला देवकोटा	☎ ४०१२६६६	letter@nayapatrika.com, www.nayapatrika.com
२२	कमाण्डर पोष्ट, वावेश्वर, काठमाण्डौ	युगनाथ पौडेल		

कृषि सम्बन्धी पत्रिका/म्यागाजिनहरुको वितरण

क्र.सं.	पत्रिका / म्यागाजिनको नाम	फोन नं.	ईमेल / वेबसाईट
१	कृषि टाइम्स मासिक	☎ ४२२४५७२	evtmedia@gmail.com
२	आरसी टाइम्स साप्ताहिक, पोखरा	☎ ०६१-५४०६२२ ९८४६०२७८४१	arsi.times@gmail.com
३	कृषि साप्ताहिक	९८५१०५९४५५	sajnepal@gmail.com www.krishionline.com.np
४	कृषक मासिक	☎ ४४६०२६६	krishakmasik@gmail.com
५	कृषक र प्रविधि मासिक	☎ ४७८५८४२	togetherforagriculture@gmail.com info@agrinepal.com.np www.rndinnovative.com.np www.agrinepal.com.np
६	हिपात कृषक मासिक	९८५१०८१२८१	hipatmasik@gmail.com
७	एग्रो टाइम्स मासिक	☎ ४२४९०६६	info@agro.com.np
८	कृषि जर्नल मासिक	☎ ४२८८७४३ ९८४१४४५७५३	krishijournal@yahoo.com www.krishijournal.com.np
९	हाम्रो सम्पदा मासिक	☎ ४७७०२०६ ४७७९९७४	info@hamrosampada.com.np shyam1sampada@gmail.com www.hamrosampada.com.np
१०	भेटटाइम्स	९८५१०५४८६८	vettimes@yahoo.com

प्रादेशिक कृषि डायरी-२०८१

क्र.सं.	पत्रिक / म्यागजिनको नाम	फोन नं.	ईमेल / वेबसाईट
११	भेटन्यूज	९८५१११२०१५ ९८५१०६४९२१	vetnewsforyou@gmail.com
१२	कृषि सूचना राष्ट्रिय मासिक	९८४९२३७९२६	agri0infomonthly@yahoo.com www.apac.org.np
१३	हलो खबरपत्रिका	९८५१०३०३००	meromanjel@gmail.com www.halokhabar.com
१४	तरकारी फलफूल सन्देश	☎०१-४२८७०६५	
१५	कृषि अनलाईन	९८५१०५९४५५	sajnepal@gmail.com www.krishionline.com
१६	नेशनल न्यूज साप्ताहिक	☎०१-६२२५६२४ ९८४१३०२९२७	nationalnewsweekly@gmail.com
१७	आरसी टाइम्स साप्ताहिक	९८४६०२७८४१	arsitimes@gmail.com

कृषि रेडियो

क्र.सं.	रेडियोको नाम	फोन	ईमेल / वेबसाईट
१	कृषि रेडियो, धादिङ्ग	९८५१०८३६५७	news.krishiradio@gmail.com

३.२३ कृषि पत्रकाररप्रकाशन तथा प्रसारण गृहहरूको संस्थाहरू

क्र.सं.	संस्था	फोन	ईमेल / वेबसाईट
१	नेपाल कृषि पत्रकार प्रतिष्ठान	९८५१०१९१०८, ९८४९२४५३५५, ९८४९०१७४०१	najonktn@gmail.com www.newsagro.com
२	नेपाल कृषि पत्रकार समाज	९८५१०५९४५५	sajnepal@gmail.com www.krishionline.com
३	कृषि संचार समाज	९८४५१४८८८२	

National/ International Non-Governmental Organizations

Name of Organization	Phone	Email/Website
Action Aid Nepal	☎01 4436377	www.actionaid.org/nepal mail.nepal@actionaid.org
Agriculture Enterprise Center	☎01 4262245/260	-
Agriculture Technology Center	☎01 5525956	-
Asian Development Bank	☎01 4227784/ 779	-
Care International Nepal	☎01 5522153	SBT@carenep.mos.com.np
CARE-Nepal	☎01 5522143/153	care@carenep.mos.com.np
CEAPRED	☎01 5546542, 5520272	info@ceapred.wlink.com.np
CEDA	☎01 4331721	ceda@wlink.com.np
CIMMYT	☎01 4269564	
FAO	☎01 5523990, 5523239	www.fao.org
FORWARD Nepal	☎056 527623	ctwforward@wlink.com.
GTZ	☎01 5523228	gtz-nepal@gtz.de
Heifer Project International	☎01 5250554, 5250841	heifer.nepal@heifer.org, www.heifernepal.org
Helvetas	☎01 5531109, 5522013	www.hevetasnepal.rog.np
ICIMOD	☎01 5525313	icimod@icimod.org.np www.icimod.org
IDE/Nepal	☎015524461, 5548826	ide@ide.wlink.com.np
JICA	☎01 5552269, 5552199	-
LI-Bird	☎061-526834	libird@mos.com.np
Luthern World Federation	☎01 4721271	www.lwfnepal.org
Natural Resources and Agriculture Management Center (NaRAM Center)	☎01-4880324	naramcenter@yahoo.com
Nepal Permaculture Group	☎01-4252597	ngp@earthcare.wlink.com.np www.npg.org.np
Plan International	☎01 5535560, 5536431	
Practical Action	☎01 4446015	practicalaction@practicalaction.org.np www.practicalaction.org

प्रादेशिक कृषि डायरी-२०८१

Name of Organization	Phone	Email/Website
Royal Everest Coffee	☎01 4413959	
NAST	☎01 5543406, 5543416	
RRN	☎4415418	rrn@mos.com.np
SAARC	☎01 4221785	
SNV	☎01 5523444, 5522915	
SSMP	☎01 5543591	psussmp@wlink.com.np
UNDP	☎01 5523200/986	www.undp.org
UNFPA	☎01 5523637, 5537749	
USAID	☎01 4270144, 4272271	
WHO	☎01 5523993, 5523637	registry@who.int
Women Awareness Centre	☎069-420456	
Winrock International	(01 4467087	winrocknepal@winrock.org.np
World Bank	☎01 4226792	
World Food Programme	☎01 5543420	wfp.kathmandu@wfp.org

नेपाल कृषि प्राविधिक एसोसिएसन (NATA)

संस्था	फोन	इमेलर वेबसाईट
Nepal Agricultural Technicians Association (NATA)	☎01-5544174	nata2064@gmail.com

गण्डकी प्रदेशको स्थानीय तहको विवरण

गण्डकी प्रदेश

क्र.स	जिल्ला	स्थानीय तहको नाम	कार्यालयको ईमेल	सम्पर्क फोन
१	स्याङ्जा	आँधिखोला गाउँपालिका	andhikhola@gmail.com	063-413000
२		हरिनास गाउँपालिका	harinasuralmunicipality@gmail.com	9856036468
३		बिरुवा गाउँपालिका	biruwaruralmun@gmail.com	9856052112
४		फेदीखोला गाउँपालिका	phedikholal74@gmail.com	63402053
५		कालीगण्डकी गाउँपालिका	kali Gandakiruralmunicipality@gmail.com	9856000071
६		वालिङ नगरपालिका	info@walingmun.gov.np	063-440177
७		भरिकोट नगरपालिका	info@bheerkotmun.gov.np	063-400106
८		चापाकोट नगरपालिका	info@chapakotmun.gov.np	63411080
९		गल्याङ नगरपालिका	info@galyangmun.gov.np	063-460129
१०		पुतलीबजार नगरपालिका	info@putalibazarmun.gov.np	63420409
११		अर्जुनचौपारी गाउँपालिका	info@arjunchauparimun.gov.np	63422007
१२	तनहुँ	भानु नगरपालिका	bhanumunicipality@gmail.com	9856005111
१३		भिमाद नगरपालिका	info@bhimadmun.gov.np	065-572436
१४		व्यास नगरपालिका	vyas municipality@gmail.com	065-563162
१५		शुक्लागण्डकी नगरपालिका	info@shuklagandakimun.gov.np	065-414305

क्र.स	जिल्ला	स्थानीय तहको नाम	कार्यालयको ईमेल	सम्पर्क फोन
१६		आँबुखैरेनी गाउँपालिका	info@aanbookhairenimun.gov.np	065-540082
१७		ऋषिङ्ग गाउँपालिका	info@rishingmun.gov.np	9856063685
१८		बिन्दपुर गाउँपालिका	info@bandipurmun.gov.np	065-520123
१९		म्याग्दे गाउँपालिका	myagdermun@gmail.com	065-400116
२०		देवघाट गाउँपालिका	info@devghatmun.gov.np	056-500072
२१		धिरिङ गाउँपालिका	ghiringgaupalika@gmail.com	9856063123
२२		आरूघाट गाउँपालिका	rm.arughat@gmail.com	064-410044
२३		शहिद लखन गाउँपालिका	info@shahidlakhmun.gov.np	9856040375
२४		सिरानचोक गाउँपालिका	info@siranchowkmun.gov.np	9856010050,
२५		बासपाक सुलिकोट गाउँपालिका	barpaksulikotrm@gmail.com	064-691177
२६		अजिरकोट गाउँपालिका	ajirkotrm@gmail.com	064-691170
२७		पालुङटार नगरपालिका	palungtarmun@gmail.com	064-400053
२८		गोरखा नगरपालिका	info@gorkhamun.gov.np	064-420696
२९		गण्डकी गाउँपालिका	info@gandakimun.gov.np	064-620062
३०		चुमनुव्री गाउँपालिका	chumanuwrimun@gmail.com	9851015492
३१		धार्चे गाउँपालिका	info@dharchemun.gov.np	9856041451
३२		भिमसेनथापा गाउँपालिका	info@bhimsenmun.gov.np	9856010045

क्र.स	जिल्ला	स्थानीय तहको नाम	कार्यालयको ईमेल	सम्पर्क फोन
३३	मनाङ	मनाङ डिस्ट्याड गाउँपालिका	mananggisyangrmun@gmail.com	9856049159
३४		चामे गाउँपालिका	info@chamemun.gov.np	066-440170
३५		नार्पा भूमि गाउँपालिका	narpa2018@gmail.com	9843413083
३६		नासौँ गाउँपालिका	nashongrm@gmail.com	9856049450
३७	लमजुङ	क्व्होलासोथार गाउँपालिका	kwholasotharimun@gmail.com	9856046819
३८		दूधपोखरी गाउँपालिका	info@dudhpoekharamun.gov.np	9856046357
३९		दोदी गाउँपालिका	dordigaupalika073@gmail.com	9856046264
४०		मर्स्याङ्दी गाउँपालिका	info@marsyangdimun.gov.np	066-620023
४१	कास्की	सुन्दरबजार नगरपालिका	sundarbazarimun@gmail.com	066-402226, 9849320030
४२		राईनास नगरपालिका	rainasmunicipality@gmail.com	9856013111
४३		मध्यनेपाल नगरपालिका	info@madhyanepalmun.gov.np	066-410252, 410052
४४		बेसीशहर नगरपालिका	besishaharmunicipality@gmail.com	066-520204
४५	कास्की	पोखरा महानगरपालिका	info@pokharamun.gov.np	061-571105,
४६		अन्नपूर्ण गाउँपालिका	info@annapurnamunkaski.gov.np	061-414101
४७		माछापुङ्गे गाउँपालिका	info@machhapuchhremun.gov.np	9856017310
४८		पादी गाउँपालिका	info@madimunkaski.gov.np	61506403
४९		रूपा गाउँपालिका	ruparimun@gmail.com	9856072101

क्र.स	जिल्ला	स्थानीय तहको नाम	कार्यालयको ईमेल	सम्पर्क फोन
५०	पर्वत	कुरुमा नगरपालिका	info@kushmamun.gov.np	067-420141,
५१		विहादी गाउँपालिका	bihadi.ruralmun@gmail.com	9857650871
५२		मोदी गाउँपालिका	info@modimun.gov.np	067-410164
५३		महाशिला गाउँपालिका	mahashilagapa@gmail.com	9857675111
५४		पैयू गाउँपालिका	paiyungapa@gmail.com	067-411101
५५		जलजला गाउँपालिका	jaljalalamunparbat@gmail.com	69522002, 069522000
५६		फलेवास नगरपालिका	phalewashnagarpalika@gmail.com	067-430103,
५७		जैमिनी नगरपालिका	jaiminimun@gmail.com	068-421100
५८		गल्कोट नगरपालिका	info@galkotmun.gov.np	68412111
५९		ढोरपाटन नगरपालिका	info@dhorpatanmun.gov.np	068-410180
६०	बाग्लुङ	मिसीखोला गाउँपालिका	info@nisikholumun.gov.np	9806197511
६१		ताराखोला गाउँपालिका	ito.tarakholumun@gmail.com	9857661129
६२		तमानखोला गाउँपालिका	info@tamankholumun.gov.np	68620014
६३		काठेखोला गाउँपालिका	kathekhologahunpalika123@gmail.com	9857620694
६४		बाग्लुङ नगरपालिका	info@baglungmun.gov.np	068-520306
६५		बडिगाड गाउँपालिका	badigadrumunicipality@gmail.com	9857676444
६६		बरेङ गाउँपालिका	barengm@gmail.com	68620178

क्र.स	जिल्ला	स्थानीय तहको नाम	कार्यालयको ईमेल	सम्पर्क फोन
६७	म्याग्दी	मालिका गाउँपालिका	malikamunmyagdi@gmail.com	69420020
६८		अन्नपूर्ण गाउँपालिका	info@annapurnamunmyagdi.gov.np	9857683810
६९		धवलागिरी गाउँपालिका	dhawalagirigapa@gmail.com	9857675987
७०		बेनी नगरपालिका	benimunicipality@gmail.com	069-521276
७१		रघुगंगा गाउँपालिका	raghugangagapa@gmail.com	9851040280
७२		मंगला गाउँपालिका	info@mangalamun.gov.np	9857642642,
७३		वाराण्ड मुक्तिक्षेत्र गाउँपालिका	info@varangungmuktichhetramun.gov.np	69421001
७४	मुस्ताङ	लोमथ्याङ गाउँपालिका	lomanthanggaupalika@gmail.com	9857630330
७५		लो-धेकर दामोदरकुण्ड गाउँपालिका	loghekardamodarkundamun@gmail.com	9857639999
७६		थासाङ गाउँपालिका	thasangmun@gmail.com	9857650512
७७		घरपञ्चोड गाउँपालिका	info@gharapjhongmun.gov.np	069-440016
७८		हुप्सेकोट गाउँपालिका	info@hupsekotmun.gov.np	078-590702
७९		बिनयी त्रिवेणी गाउँपालिका	info@binayitribenimun.gov.np	078-416182,078416185
८०		बुलिङटार गाउँपालिका	info@bulingtarmun.gov.np	9857070107
८१	नवलपरासी (बर्दघाट सुस्ता पूर्व)	बादिकालिमुन गाउँपालिका	baudikalimun@gmail.com	9857046264
८२	सुस्ता पूर्व	मध्यविन्दु नगरपालिका	info@madhyabindumun.gov.np	078-410127,078-410123,
८३		देवचुली नगरपालिका	info@devchulimun.gov.np	078-575010
८४		मैडाकोट नगरपालिका	info@gaimdakotmun.gov.np	078-501119
८५		कावासोती नगरपालिका	info@kawasotimun.gov.np	078-540170

कृषिसँग सम्बन्धित नीति तथा ऐन-नियम

कृषि विकासको गतिलाई सहज बनाउन कृषि सम्बन्धी नीति, नियमहरूको महत्त्वपूर्ण स्थान रहेको हुन्छ। सरकारको प्राथमिकता, प्रतिबद्धता र नियमन गर्ने कार्यलाई व्यवस्थित गर्न कृषिका विभिन्न नीति, ऐन र नियमहरूले समेटेका हुन्छन्। हालसम्म तर्जुमा भएका यस्ता नीति, ऐन र नियमहरू निम्न छन्। यी सामग्रीहरू कृषि विकास मन्त्रालय र अन्तर्गतका सम्बन्धित निकायहरूको प्रकाशन वेबसाइटहरूमा उपलब्ध छन्।

नीतिहरू

१. राष्ट्रिय बीउ बिजन नीति, २०५६	१७. आपूर्ति नीति, २०६९
२. राष्ट्रिय चिया नीति, २०५७	१८. राष्ट्रिय सिमसार नीति, २०६९
३. राष्ट्रिय मल नीति, २०५८	१९. सिँचाई नीति, २०७०
४. राष्ट्रिय कफी नीति, २०६०	२०. कृषि यान्त्रीकरण प्रवर्द्धन नीति, २०७१
५. राष्ट्रिय कृषि नीति, २०६१	२१. वन नीति, २०७१
६. विज्ञान तथा प्रविधि नीति, २०६१	२२. विकास सहायता नीति, २०७१
७. कृषि व्यवसाय प्रवर्द्धन नीति, २०६३	२३. राष्ट्रिय भू-उपयोग नीति, २०७२
८. कृषि जैविक विविधता नीति, २०६३ (संशोधन सहित २०७१)	२४. सार्वजनिक निजी साझेदारी नीति, २०७२
९. जैविक प्रविधि नीति, २०६३	२५. वाणिज्य नीति, २०७२
१०. दुग्ध विकास नीति, २०६४	२६. मौरी प्रवर्द्धन नीति, २०७३
११. जलवायु परिवर्तन नीति, २०६७	२७. राष्ट्रिय खाद्य स्वच्छता नीति, २०७६
१२. औद्योगिक नीति, २०६७	२८. राष्ट्रिय कृषि-वन नीति, २०७६
१३. पन्छीपालन नीति, २०६८	२९. एक स्वास्थ्य रणनीति, २०७६
१४. खर्क नीति, २०६८	३०. राष्ट्रिय दुग्ध विकास नीति, २०७८
१५. पुष्प प्रवर्द्धन नीति, २०६९	३१. राष्ट्रिय पशु प्रजनन नीति, २०७८
१६. राष्ट्रिय सहकारी नीति, २०६९	३२. राष्ट्रिय पशु स्वास्थ्य नीति, २०७८
	३३. राष्ट्रिय मत्स्य विकास नीति, २०७९

ऐनहरू

१. जलचर संरक्षण ऐन, २०१७	९. राष्ट्रिय चिया तथा कफी विकास बोर्ड ऐन, २०४९
२. पेटेन्ट डिजायन र ट्रेडमार्क ऐन, २०२२	१०. राष्ट्रिय सहकारी विकास बोर्ड ऐन, २०४९
३. खाद्य ऐन, २०२३	११. आयोडिनयुक्त नुन (उत्पादन तथा बिक्री वितरण) ऐन, २०५५
४. दाना पदार्थ ऐन, २०३३	१२. पशु स्वास्थ्य तथा पशुसेवा ऐन, २०५५
५. बीउ बिजन ऐन, २०४५	१३. पशु वधशाला र मासु जाँच ऐन, २०५५
६. नेपाल कृषि अनुसन्धान परिषद् ऐन, २०४८	१४. नेपाल पशु चिकित्सा परिषद् ऐन, २०५५
७. राष्ट्रिय दुग्ध विकास बोर्ड ऐन, २०४८	१५. बिरुवा संरक्षण ऐन, २०६४
८. आमामाको दूधलाई प्रतिस्थापन गर्ने वस्तु (बिक्री वितरण नियन्त्रण) ऐन, २०४९	

१६. सहकारी ऐन, २०७४	१९. पशु स्वास्थ्य तथा पशु सेवा व्यवसायी परिषद् ऐन, २०७९
१७. खाद्य अधिकार तथा खाद्य सम्प्रभुता सम्बन्धी ऐन, २०७५	
१८. जीवनाशक विषादी व्यवस्थापन ऐन, २०७६	

नियमावलीहरू

१. खाद्य नियमावली, २०२७	७. बीउ बिजन नियमावली, २०६९
२. दाना पदार्थ नियमावली, २०४१	८. सहकारी नियमावली, २०७५
३. जीवनाशक विषादी नियमावली, २०५०	९. नेपाल पशु चिकित्सा परिषद् नियमावली, २०५७
४. सिँचाई नियमावली, २०५६	१०. बर्ड फ्लू नियन्त्रण नियमावली, २०७८
५. पशु स्वास्थ्य तथा पशुसेवा नियमावली, २०५६	
६. पशु वधशाला र मासु जाँच नियमावली, २०५७	

आदेश/निर्देशन

१. कपास विकास समिति (गठन) आदेश, २०३७
२. पशु आहारा उत्पादन विकास समिति (गठन) आदेश, २०४१
३. रासायनिक मल नियन्त्रण आदेश, २०५५ कालीमाटी फलफूल तथा तरकारी बजार विकास समिति (गठन) (तेस्रो संशोधन) आदेश, २०६३
४. बर्डफ्लू रोग नियन्त्रण आदेश, २०६४
५. बाली तथा पशुपन्छी बीमा निर्देशन, २०६९

कृषि पशुपन्छी तथा जडीबुटी बीमा

बीमा ऐन, २०७९ ले दिएको अधिकार प्रयोग गरी नेपाल बीमा प्राधिकरणले तत्कालीन कृषि विकास मन्त्रालयको सहयोग र समन्वयमा बाली तथा पशुपन्छी बीमा निर्देशन, २०६९ जारी गरी नेपालमा औपचारिक र कानूनी रूपमा कृषि बीमाको सुरुवात गरिएको हो। कृषकहरूले लगाएका कृषि जन्तु बाली तथा पालेका पशुपन्छीहरू यस बीमाको दायरामा पर्दछन्। कानूनले निषेध गरिएका बालीहरू (जस्तै सुर्ती) यस बीमाभित्र पर्दैनन्। बाली तथा पशुहरूको बीमा गराउँदा लामे बीमा शुल्क (Premium) को ८० प्रतिशत अनुदान नेपाल सरकारबाट उपलब्ध गराउने व्यवस्था रहेको छ। शुरूको अवस्थामा बाली बीमा लागतको (खेती खर्च) आधारमा भएता पनि विगतका वर्षहरूमा नेपाल बीमा प्राधिकरणद्वारा विभिन्न बालीहरूको बीमालेख उत्पादनका आधारमा जारी गरिएको र सोको निरन्तरता रही आएको छ। २०७५ साल वैशाख १ गते देखि नेपाल बीमा प्राधिकरणद्वारा हरेक बाली तथा पशुपन्छी बीमा गर्ने बीमितको रु. २ लाखको दुर्घटना बीमा (मृत्यु सुरक्षण मात्र) अनिवार्य रूपमा गर्ने गरी समावेश गरेको छ। जसमा बीमित ले रु. ५०० तिर्नुपर्ने छ। दुर्घटना बीमाबापत तिर्नुपर्ने बीमा शुल्कमा अनुदान रहेको छैन। २०७७ मंसिर १५ गते देखि "बाली तथा पशुपन्छी निर्देशन २०६९" लाई संशोधन गरी "कृषि तथा पशुपन्छी बीमा निर्देशिका, २०७७ लागू गरिएको थियो। २०७७ मंसिर १५ देखि जडिबुटी तथा अन्न भण्डारण समेतलाई यस बीमामा समावेश गरिएको छ। पुनः नेपाल बीमा प्राधिकरणद्वारा २०७९ श्रावण १ गते कृषि तथा पशुपन्छी बीमा निर्देशिका, २०७७ लाई परिमार्जित गरी "कृषि, पशुपन्छी तथा जडीबुटी बीमा निर्देशिका, २०७९" कार्यान्वयनमा ल्याएको छ।

कृषि, पशुपन्छी तथा जडीबुटी बीमा, नेपाल बीमा प्राधिकरणमा दर्ता भएका १६ वटा निर्जीवन बीमा कम्पनीहरू (बीमक) ले नेपालका सबै जिल्लाहरूमा कार्य गर्न सक्ने भए तापनि नेपाल बीमा प्राधिकरणद्वारा बीमा कार्यमा सहजता पुगोस् भन्ने उद्देश्य राखी ती कम्पनीहरूलाई तीन देखि चार वटा जिल्ला विभाजन गरी कार्यक्षेत्र तोकिएको छ। कार्यक्षेत्र तोकिएको जिल्लाहरूमा ती कम्पनीहरूले अनिवार्य रूपमा बीमा कार्य गर्नुपर्नेछ। यदि कार्यक्षेत्र तोकिएका बीमा कम्पनीहरूले बीमा गर्न नमानेमा नेपाल बीमा प्राधिकरणमा उजुरी गर्न सकिन्छ।

बाली पशुपन्छी तथा जडीबुटी बीमा गर्ने प्रक्रिया:

कृषकद्वारा प्रस्ताव फाराम भर्ने: कृषकद्वारा सर्वप्रथम आफ्नो बाली तथा पशुपन्छी केको बीमा गराउने हो ? सोको बीमा कम्पनीद्वारा उपलब्ध गराइएको प्रस्ताव फाराम भरी सोधिएका प्रश्नहरूको सही उत्तर दिई सो फाराम सम्बन्धित बीमा कम्पनी वा सो कम्पनीको बीमा अधिकर्तालाई बुझाउनुपर्ने छ।

प्राविधिको जाँच सिफारिस पत्र: कृषकद्वारा पेश गरिएको प्रस्ताव उपर मूल्याङ्कन गर्न सम्बन्धित कृषि वा पशु सेवाका प्राविधिकलाई सो प्रस्ताव फाराम बीमा कम्पनीले उपलब्ध गराई बीमाङ्कन रकम कायम गर्नुपर्ने छ। प्राविधिकले मूल्याङ्कन गर्ने कार्य सहित सो बाली वा पशुपन्छीको ५ वटा स्थिर फोटो र १ मिनेटको भिडियो क्लिप राख्नु पर्ने हुन्छ।

बीमालेख जारी गर्ने: कृषकद्वारा पेश गरी सम्बन्धित प्राविधिकद्वारा सो प्रस्ताव उपर मूल्याङ्कन गरी दिइएको प्राविधिक जाँच सिफारिस पत्र अनुसार कायम भई आएको बीमाङ्क रकमको बीमा लेखमा व्यवस्था भए बमोजिमको बीमा शुल्कको २०% बीमा शुल्क कृषक (बीमित) ले बीमा कम्पनीलाई बुझाए पश्चात् बीमालेख जारी हुनेछ।

कृषि, पशुपन्छी तथा जडीबुटी बीमाका प्रकार र बीमा शुल्क :

नेपाल बीमा प्राधिकरणद्वारा हालसम्म जारी भएका बाली बीमाका बीमा लेख यसप्रकार रहेका छन् । यसबाहेक अन्य बालीहरूको बीमालेखहरू नेपाल बीमा प्राधिकरणद्वारा क्रमशः तयार गरी कार्यान्वयनमा ल्याउने क्रम जारी छ ।

क्र.सं.	वर्गीकरण	बीमालेख	प्रकार	बीमा शुल्क
१	बाली बीमा	तरकारी बीमालेख	उत्पादनमा आधारित	बीमाङ्कको ७% (प्रति बाली)
२	बाली बीमा	तरकारी बीमालेख	लागतमा आधारित	बीमाङ्कको ५% (प्रति बाली)
३	बाली बीमा	अन्नबाली बीमालेख	उत्पादनमा आधारित (बीजवृद्धि, चैतेधान)	बीमाङ्कको ५% (प्रति बाली)
४	बाली बीमा	अन्नबाली बीमालेख	लागतमा आधारित (खायन अन्नबाली)	बीमाङ्कको ५% (प्रति बाली)
५	बाली बीमा	मसलाबाली बीमालेख	उत्पादनमा आधारित(अदुवा)	बीमाङ्कको ७% (प्रति बाली)
६	बाली बीमा	मसलाबाली बीमालेख	उत्पादनमा आधारित(बेसार)	बीमाङ्कको ५% (प्रति बाली)
७	बाली बीमा	फलफूल बीमालेख	लागतमा आधारित (केरा)	बीमाङ्कको ५% (प्रति बाली)
८	बाली बीमा	फलफूल बीमालेख	उत्पादनमा आधारित (सुन्तला, जुनार, कागती, कीबी, ड्रयागन फल)	बीमाङ्कको ५% (प्रति बाली)
९	बाली बीमा	फलफूल बीमालेख	उत्पादनमा आधारित मौसम सुचाकाङ्क (स्याउ)	बीमाङ्कको ८% (प्रति बाली)
१०	बाली बीमा	फलफूल बीमालेख	लागतमा आधारित	बीमाङ्कको ५% (प्रति बाली)
११	बाली बीमा	उखु बीमालेख	लागतमा आधारित	बीमाङ्कको ५% (प्रति बाली)
१२	बाली बीमा	चिया तथा कफी बीमालेख	उत्पादनमा आधारित	बीमाङ्कको ५% (प्रति बाली)
१३	बाली बीमा	अलैंची बीमालेख	लागतमा आधारित	बीमाङ्कको ५% (प्रति बाली)
१४	बाली बीमा	च्याउ बीमालेख	लागतमा आधारित	बीमाङ्कको ५% (प्रति बाली)
१५	पशु बीमा	विभिन्न पशुहरु बीमालेख	लागतमा आधारित	बीमाङ्कको ५%(प्रति बाली)
१६	पन्छी बीमा	ब्रोइलर कुखुरा बीमालेख	लागतमा आधारित	बीमाङ्कको १.२५% (प्रति ब्याच)
१७	पन्छी बीमा	लेयर्स,प्यारेन्ट,हाँस बीमालेख	लागतमा आधारित	बीमाङ्कको ५% (प्रति ब्याच)
१८	पन्छी बीमा	अष्ट्रिच बीमालेख	लागतमा आधारित	बीमाङ्कको २% (प्रति ब्याच)
१९	अन्य	माछा बीमालेख	लागतमा आधारित	बीमाङ्कको २%
२०	अन्य	मौरी बीमालेख	लागतमा आधारित	बीमाङ्कको ५% (प्रति घर)
२१	अन्य	कालिज बीमालेख	लागतमा आधारित	बीमाङ्कको २ देखि ५% (प्रति)

प्रादेशिक कृषि डायरी-२०८१

*अभिकर्ता मार्फत बीमा गराएमा कुल बीमा शुल्कको १०% कमिशन अभिकर्ताले प्राप्त गर्दछन् भने सदस्य संस्था मार्फत बीमा भएमा कुल बीमा शुल्कको १०% छुट दिइने व्यवस्था रहेको छ ।

सुरक्षण हुने बालीहरूको क्षेत्रफल

न्यूनतम क्षेत्रफल : लागतका आधारमा बालीहरूको बीमा गर्दा न्यूनतम क्षेत्रफल पहाडमा चार आना तथा तराईमा आधा कठ्ठा हुनुपर्नेछ । उत्पादनका आधारमा हुने बाली बीमाको हकमा सम्बन्धित बालीको बीमा लेखमा व्यवस्था भए अनुसारको न्यूनतम क्षेत्रफल बमोजिम बीमा कार्य हुनेछ ।

सुरक्षण हुने बाली तथा पशुपन्छीहरूको लागत/बीमाङ्क रकम

- बीमाङ्क कायम गर्दा बीमा लेखमा उल्लेख भएको हकमा बीमा लेख बमोजिम र अन्यको हकमा बजार मूल्य, बीजक मूल्य र स्थानीय चलन चल्तीको मूल्यलाई आधार लिई आपसी सहमतिको आधारमा कायम गर्नु पर्ने छ ।
- लागतको आधारमा हुने बालीहरूको बीमा कृषि तथा पशुपन्छी विकास मन्त्रालयले उपलब्ध गराएको लागतको अधीनमा रही स्थानीय तहको कृषि हेर्ने इकाईबाट उपलब्ध गराएको लागतअनुसार बीमाङ्क रकम कायम हुनेछ । यसका अतिरिक्त "बाली तथा पशुधन बीमा कोष व्यवस्थापन समितिले गरेको निर्णयलाई बीमाङ्क रकम कायम गर्ने आधारका रूपमा लिनुपर्छ ।
- पन्छीहरूको बीमाङ्क रकम तपसिल अनुसार हुनेछ ।
- प्रति पन्छीको बीमाङ्क रकम = दाना खर्च X निर्धारित गुणाङ्क + चल्लाको मूल्य
- पशुहरूको बीमा योग्य उमेरको सन्दर्भमा बीमालेखमा उल्लेख भएको उमेरलाई आधार लिनुपर्ने छ ।

उमेर: पशुधनको बीमायोग्य उमेर (न्यूनतम र अधिकतम) देहाय बमोजिम हुनेछ:-

- स्थानीय तथा उन्नत जातको गाई २ वर्ष (अथवा पहिलो बेत भएको) देखि १० वर्षसम्म
- भैंसी ३ वर्ष (अथवा पहिलो बेत भएको) देखि १२ वर्षसम्म
- स्थानीय तथा उन्नत नश्लको बाच्छी-कोरेली वा पाडीको ६ महिनादेखि २ वर्षसम्म
- प्रजननका लागि उन्नत नश्लको साँढे वा राँगाको ३ वर्षदेखि ७ वर्षसम्म
- दुवानी वा जोत्नका लागि गोरु वा राँगा ३ वर्षदेखि १२ वर्षसम्म
- भेडा, बाख्रा र बंगुर ३ महिनादेखि बिक्रीका लागि तयार हुन्जेलसम्म ।

माछा पालनका लागि न्यूनतम २०० वर्ग मिटरको पोखरी र कम्तीमा चार (४) फिट पानीको गहिराइ भएको पोखरी हुनुपर्दछ तर ट्राउट माछाको हकमा प्राविधिकको सिफारिस अनुसारको संरचना भएको हुनुपर्नेछ ।

बाली तथा पशुपन्छी बीमा क्षतिको दाबी भुक्तानी व्यवस्था:

१. बीमा अवधि भित्र वीमालेखमा रक्षावरण गर्ने कारणले क्षति भएमा बीमाङ्कन रकमको ९० प्रतिशतसम्म भुक्तानी उपलब्ध हुने ।
२. आंशिक क्षति भएमा कृषि प्राविधिक तथा बीमा लेखमा व्यवस्था भए अनुरूप दाबी भुक्तानी उपलब्ध हुने ।
३. शंशोधित बीमालेखमा उल्लेख भए अनुसारको (कुल बीमाङ्कको ५% वा रु १०,००० मध्ये जुन रकम कम हुन्छ सो घटाएर) दाबी भुक्तानी हुनेछ ।

बीमालेखले रक्षावरण गर्ने जोखिमहरू

देहायका कुनै कारणबाट धानबाली, तरकारी, फलफूल, आलु, पशुपन्छी र माछा बीमा अवधिभित्र हानि नोक्सानी भएमा बीमकले बीमाङ्क रकमको ९० प्रतिशत रकम बीमितलाई भुक्तानी गर्नेछः

- (क) आगलागी, चट्याङ्ग,
- (ख) भूकम्प,
- (ग) बाढी/डुवान/खडेरी,
- (घ) पहिरो/भूस्खलन,
- (ङ) आँधीबेहरी, असिना, हिउँ वा तुसारो,
- (च) आकस्मिक/दुर्घटनाजन्य बाह्य कारणहरू, (जंगली जनावरहरूले नोक्सान गरेको समेत)
- (छ) कीरा तथा रोगबाट हुने हानि-नोक्सानी
- (ज) बीमालेखमा व्यवस्था भए बमोजिमका अन्य जोखिमहरू

दाबी सम्बन्धी प्रकृया

बीमा गरेको बाली, पशुपन्छी, माछा लगायतका बस्तुहरूमा बीमालेखले रक्षावरण गरेका जोखिमहरूले क्षति पुर्याएमा तत्काल टेलिफोन मार्फत बीमा कम्पनीलाई जानकारी दिनुपर्ने छ। साथै बीमा कम्पनीको सम्बन्धीत नम्बरमा SMS समेत अनिवार्य रूपमा पठाउनु पर्ने छ। बीमालेखकले रक्षावरण गरेको जोखिमहरूका कारणबाट बीमित माछा र पशुपन्छीको हानि नोक्सानी भएमा सात (७) दिनभित्र र धान, तरकारी, फलफूल, आलु (बालीहरूको) हकमा १५ दिनभित्र वा सो अवधिभित्र सम्भव नभएमा सोको कारणसहित सम्भव हुनासाथ बैङ्क/सदस्य संस्था मार्फत देहायका कागजातहरू बीमक समक्ष पेश गर्नुपर्नेछ।

- क) सक्कल बीमालेख (आंशिक क्षतिको अवस्थामा बीमालेखको फोटोकपी)
- ख) पूर्ण रूपले भरिएको दाबी फाराम,
- ग) सम्बन्धित प्राविधिकको प्रतिवेदन (प्रतिवेदन साथ क्षति भएको ५ वटा स्थिर फोटो र १ मिनेटको भिडियो क्लिप)
- घ) सम्बन्धित वडा कार्यालयको सिफारिस र कम्तीमा सबभन्दा नजिकको पाँच (५) जना छिमेकीको सर्जिमिन मुचुल्का।
- ङ) मरेको पशुको संकेतपट्टा (tag) देखिने फोटो
- च) माथि उल्लेख गरिएका बाहेक बीमालेख मा उल्लेख भए बमोजिमका अन्य आवश्यक कागजातहरू
- छ) बीमितले दाबी सम्बन्धी सम्पूर्ण कागजातहरू पेश गरेको मितिले बढीमा ५७ दिन भित्र बीमा कम्पनीले दाबी भुक्तानी उपलब्ध गराउनु पर्नेछ।

दाबी सम्बन्धी विवाद

बाली तथा पशुपन्छी दाबी सम्बन्धी विवाद उत्पन्न भएमा नेपाल बीमा प्राधिकरणमा उजुरी गर्न सकिने व्यवस्था रहेको छ।

कृषि, पशुपन्थी तथा जडिबुटी बीमा गर्ने कम्पनी तथा तोकिएका जिल्लाहरू

क्र. सं.	बीमा कम्पनी	केन्द्रिय कार्यालय		तोकिएको जिल्ला	सम्पर्क नं.
		सम्पर्क अधिकारी	सम्पर्क नं.		
१	नेपाल इ.कं. लि	श्री अनल राउत	९८६९८६२८२३	दार्चुला	९८६५९८३३४२
		श्री विष्णु प्रसाद दुङ्गाना	९८४७३२८७८८	वैतडी	९८४८७७३१८२
				डडेलधुरा	९८४९६७२४५२
				कञ्चनपुर	९८६८४०४२८९
२	ओरिएण्टल इ. कं. लि	श्री वीरेन्द्र कुमार यादव	९८०१०५२६३१	तेहथुम	९८५२०५३२००
		श्री केवल भण्डारी	९८५१२३५०६३	धनकुटा	९८५२०५३२००
				सुनसरी	९८५२०२९९०३
				सप्तरी	९८५२०२७८८१
३	नेशनल इ.कं. लि	श्री आलोक जयसवाल	९८५५०२१४२६	प्युठान	९८५८०४०१६८, ९८५८०४३८३९
		श्री उदय कुमार कर्ण	९८४९२२५६५६	रोल्पा	९८५८०४०१६८, ९८५८०४३८३९
		श्री भीखा महर्जन	९८५११८९८१५	दाङ्ग	९८५८०२६५५३
				अर्घाखाची	९८६७७६३८०५, ९८११९४७२०४, ९८५५०२१४३७
४	हिमालयन जनरल इ.कं. लि	श्री निरज मान सिंह प्रधान	९८५११११६९१	सिन्धुपाल्चोक	९८४१९८९०५०
		श्री मनोहर अधिकारी	९८५१२१०७८९	काभ्रेपलान्चोक	९८५११८५८११
				ललितपुर	९८४१३७८१७२
				बारा	९८६५०४७६९१
५	प्रिमियर इ.कं. लि	श्री राजन लाल श्रेष्ठ	९८४१२०७२३२	दोलखा	९८४१८४२००४
		श्री सन्तोष पन्त	९८५१२२२७००	सर्लाही	९८४४०३२७८१
				सिन्धुली	९८४२६४७०५९
				रामेछाप	९८५५०३५३४०
६	नेको इ.कं. लि	श्री विष्णु प्रसाद धिताल	९८०१८२१०३४	ताप्लेजुङ्गा	९८०१८२१०८६
		श्री निवेदिता बस्नेत	९८०१९१८७१४	पाँचथर	९८६२१६०४८०
				इलाम	९८०१८२१०३२
				झापा -बिर्तामोड	९८०१८२१०५३
झापा कमद-	९८०१८२१०५६				

क्र. सं.	बीमा कम्पनी	केन्द्रिय कार्यालय		तोकिएको जिल्ला	सम्पर्क नं.		
		सम्पर्क अधिकारी	सम्पर्क नं.				
७	सगरमाथाइं .कं. लि	श्री दिवस तिमल्सिना	९८५१००२२७५	जाजरकोट	९८४८२०९८९५		
		श्री रीता पौडेल	९८४१९७४०९५	मुगु	९८४८३२२४५३		
				जुम्ला	९८५८०३१९२०		
८	प्रभुइं .कं. लि	श्री लक्ष्मी नगरकोटी	९८४१३३३७८८	मुस्ताङ्ग	९८४७६४०९२३		
		श्रीमती रेणु दिक्षित	९८४१२०८२८४	म्याग्दी	९८४९७४१८४२		
				वालुङ्ग	९८४७६५५०८१		
				स्याङ्जा	९८४९४१८४९४		
९	शिखरइं .कं. लि	श्री उदित काफ्ले	९८०११८५९२५	चितवन	९८०१०६४११७		
		श्री सार्थक राज पाण्डे	९८०१२३५१०२	चितवन	९८४५११३१८३		
				मकवानपुर	९८०१०६७९६९		
				मकवानपुर	९८०१२३५११२		
						नुवाकोट	९८६५७१३९०३
						नुवाकोट	९८४९८५३८१७
						धादिङ्ग	९८५१०६७२७६
धादिङ्ग	९८४६७५६७०९						
१०	लुम्बिनी जनरल इं .कं. लि	श्री संग्राम अर्याल	९८४११६११२७	संखुवासभा	९८४२२१५५२०		
		श्री कुशब बराल	९८४३३२७३००	उदयपुर	९८५१२०६२७६		
				भोजपुर	९८५२०६२०७५		
				खोटाङ्ग	९८५२८४६०६२		
११	पुडेन्सियलइं .कं. लि	श्रीमती गीता प्याकुरेल	९८४१५९१८४८	तनहु	९८५६००८७७०		
				गोर्खा	९८१४१४०७२०		
				लमजुङ्ग	९८५६०४६३१८		
				नवलपरासी	९८५७०२४८९०		
१२	एन एल जी इं .कं. लि	श्री समिर कुमार श्रेष्ठ	९८४२०४५९०५	सल्यान	९८५१११५७०६		
		श्री सवेरा कार्की	९८४१५६३३०६	डोल्पा	९७४८०९९११६		
				पश्चिम रुकुम	९८४७९३४६६१, ९८०६२४८३१०		
				बाँके	०८१४१५१६३		
१३	सिद्धार्थइं .कं. लि	श्री सुबोध कर्मचार्य	९८५११२७८७३	रुपन्देही	९८५७०५६३००		
				बुटवल	९८५७०७३५२२		
				पाल्पा	९८५७०६५४३२		
		श्री नविन सुवेदी	९८५११३९६५०	कास्की	९८५६०८२१३८		
				मनाङ्ग	९८५६०४६६८९		

प्रादेशिक कृषि डायरी-२०८९

क्र. सं.	बीमा कम्पनी	केन्द्रिय कार्यालय		तोकिएको जिल्ला	सम्पर्क नं.
		सम्पर्क अधिकारी	सम्पर्क नं.		
१४	युनाइटेड इं.कं. लि	श्री दीपक खत्री	९८४१८१०४३५	हुम्ला	९८६९५०६१२९
		श्री तपेन्द्र कट्टेल	९८५६०६०३७४	बाजुरा	९८६९५०६१२९
				अछाम	९८५८४८५९६०, ९८६८४४७६१९
१५	एभरेष्ट इं.कं. लि	श्री बच्चुराम खडका	९८५११२९८९६	कालिकोट	९८४८०६३९२३
				बर्दिया	९८६०००५१८४
		श्रीमती पूर्ण कुमारी श्रेष्ठ	९८२४०८९३०४	सुर्खेत	९८४८०१४९५८
			दैलेख	९८१८५०८६२७	
१६	राष्ट्रिय बीमा कं. लि	श्री दीपक खनाल	९८४१४५१४७३	कैलाली	९८५७०२४८९०
		श्री हरि भट्ट	९८४८७२६८७३	बझाङ्ग	९८४८४२१७७०
		श्रीमती सुसिला राई	९८६२३०५९८७	डोटी	९८६८३१९१४१(
१७	आईएमईई इं.कं. लि	श्रीमती प्रतिभा मिश्र	९८५१२७३७३९	धनुषा	९८५४०२०९५३
				महोत्तरी	९८४१५२२१२५
		श्री पूर्ण भक्त महर्जन	९८४१३७४४१८	ओखलढुङ्गा	९८४११४१२०९
				सोलुखुम्बु	९८१५७६०२३८, ९८५१२७३७५५
१८	श्री सानिमा जनरल इं.कं. लि	श्री हाडमा सुब्बा	९८५१००८३४१	मोरङ	९८०७००८३१२। ९८४४४६६५४३
				नवलपुर	९८४५४२२९१८
		श्री विवेक सेढाई	९८०२३१५९३४	कपिबस्तु	९८४७०८२११२, ९८२१३२८४२३
१९	श्री जनरल इं.कं. लि	श्री प्रदीप कुमार यादव	९८४१६१९६९२	रसुवा	९८५१२४०५२१
		श्री सविता सुवेदी	९८४९७२५०९७	सिरहा	९८६२९६७६३५
				पर्सा	९८४५२५४५०८
२०	श्री अजोड इं.कं. लि	श्री दिपक पोखरेल	९८५११२४८८९	गुल्मी	९८४७५७४१४४
				पर्वत	९८५६०४६७२८
		श्री सुदीप पौडेल	९८५१३३३५५३	पूर्वीरुकुम	९८६४९८८२२५
			रौतहट	९८५५०४१४८४	

नोट: गण्डकी प्रदेशको हकमा कृषि विमामा १००% अनुदानको व्यवस्था छ।

पढ्यौ योजनाको आधारपत्रमा उल्लेखित कृषि क्षेत्रका नीतिहरू

१. पृष्ठभूमि:

कूल ग्राहस्थ उत्पादनमा २७ प्रतिशत योगदान रहेको र ६०.४ प्रतिशत जनसंख्या आवद्ध भएको कृषि क्षेत्र आर्थिक समृद्धि हासिल गर्ने मूल आधार हो। उच्च र समावेशी आर्थिक वृद्धिमा योगदान पुऱ्याउने क्षेत्र भएकोले यसको बैज्ञानिक ढंगले सुधार तथा रुपान्तरण गर्ने बिगतका प्रयासलाई सघन बनाई उत्पादन र उत्पादकत्वमा वृद्धि गर्नुपर्ने हुन्छ। वृद्धि भ नेपालको संबिधान लेखा सम्बन्धी अधिकारलाई मौलिक हकमा प्रत्याभूत गरेकोछ। यसै सन्दर्भमा बिभिन्न कारणले उत्पन्न हुन सक्ने खाद्य तथा पोषण संकटको अवस्थालाई मध्यनजर गर्दै प्रमुख खाद्यान्न, फलफूल, तरकारी र माछा मासु उत्पादनमा आत्मनिर्भरताका लागि कृषिमा नीतिगत, संरचनागत र संस्थागत सुधारकोआवश्यकता छ। देशलाई खाद्य सम्प्रभुतु ल्याउन र स्वाधिन अर्थतन्त्रको बिकास गर्न कृषि क्षेत्रमा उल्लेख मात्रामा लगानी बढाउन आवश्यक छ। नेपालका सविधानका अधिकार सूचि, कृषि क्षेत्रको समग्र विकासका लागि मार्ग चित्रको रुपमा रहेको कृषि विकास रणनीति (सन् २०१५-२०३५० र दिगो विकास क्षेत्रको लागि मार्गदर्शनको रुपमा लिईएको छ। उक्त रणनीतिले कृषि तथा पशुपंक्षी जन्य उत्पादनकोव्यवसायिकरण, यान्त्रिकरण र विविधिकरण गरी यस क्षेत्रलाई प्रतिस्पर्धी बनाउन जोड दिएकोछ। यसरी दिगो विकास लक्ष्यले लिएको भोकमरी अन्त्य गर्ने गरी यस क्षेत्रमा श्रोत र साधनको परिचालन गरिनेछ। विशेषतः कृषि क्षेत्रका औद्योगिकिकरणका माध्यमबाट थप रोजगारी सृजना गरी आयआर्जन, गरीबी निवारण तथा आयत व्यवस्थापनलाई समेत सम्बोधन गरिनेछ। संघ, प्रदेश र स्थानीयतहको लगानीलाई कृषि क्षेत्रको समग्र विकासमा परिचालन गरिनेछ।

२. सोच

खाद्य र पोषण सुरक्षा तथा खाद्य सम्प्रभुता सहितको दिगो, प्रतिस्पर्धी एवम् समृद्ध कृषि अर्थतन्त्र।

३. लक्ष्य

प्रतिस्पर्धी, जलवायु अनुकुल, आत्मनिर्भर एवम् निर्यातमुखी उद्योगको रुपमा कृषिक्षेत्रलाई रुपान्तर गर्दै समावेशी र दिगोआर्थिक वृद्धि हासिल गर्ने।

४. उद्देश्य

१. कृषि क्षेत्रको उत्पादन तथा उत्पादकत्वको वृद्धि गरी खाद्य तथा पोषण सुनिश्चित गर्नु।

२. कृषिमा आधारित उद्योगको विकास गरी रोजगारी र आमदानी वृद्धि गर्नु।

३. व्यवसायिकरण तथा प्रतिस्पर्धात्मक क्षमता विकास गरी कृषिक्षेत्रको व्यापार सन्तुलन गर्नु।

५. रणनीति तथा कार्य नीति

रणनीति	कार्यनीति
<p>१. संघ प्रदेश र स्थानीय तह तथा सम्बन्धित सरोकारवालासँगको समन्वय तथा सह कार्यमा कृषि सम्बन्धि नीति, कानुन तथा योजना निर्माण गरी कृषि को उत्पादन र उत्पादकत्व वृद्धि गर्ने ।</p> <p>२. कृषि क्षेत्रको उत्पादकत्व वृद्धि गर्ने शिक्षा, अनुसन्धान र प्रसार पद्धतिलाई एकिकृत गर्दै प्रभावकारी बनाउने र गुणस्तरीय उत्पादन सामग्री तथा सेवाको उपलब्धताको सुनिश्चिता गर्ने ।</p>	<p>१. संघीय प्रादेशिक र स्थानीय तहको कृषि अनुसन्धान र विकासमा क्षमता वृद्धि गरिनेछ ।</p> <p>२. संघीय, प्रादेशिक र स्थानीय प्राथमिकता तथा नीति, कानुनयोजना निर्माणमा दोहोरोपना नहुने गरी समन्वय र सहजीकरण गर्नेसंयन्त्र विकास गरिनेछ ।</p> <p>३. संघीय संरचना कृषि तथा पशु सेवा प्रसारको तीनै तहका लागि उपयुक्त मोडेल तयार गर्न नीतिगत, संरचनागत तथा मानव सशोधन व्यवस्थापनमा सुधार गरिनेछ ।</p> <p>१. समस्या समाधानमा केन्द्रित र प्रविधि उत्पादन गर्ने प्रमुख थलोको रुपमा बिकास गर्न कृषि अनुसन्धानलाई साधन र श्रोत सम्पन्न बनाईनेछ । अनुसन्धानको संरचनालाई प्रभावकारी बनाउन समसायिक नीति एवम् कानुन संशोधन गर्नुका साथै तत्सम्बन्धी अध्ययन र अनुसन्धान गर्न कृषि नीति अनुसन्धान प्रतिष्ठानको स्थापना गरिनेछ ।</p> <p>२. कृषि शिक्षा अनुसन्धान रप्रसारलाई प्रभावकारी बनाउन नेपाल कृषि अनुसन्धान परिषद्को अगुवाईमा मानित विश्व विद्यालयको स्थापना गरिनेछ ।</p> <p>३. प्रमुख स्थानहरूमा आवश्यकताका आधारमा रासायनिक मलको ब्लेण्डिङ कारखाना स्थापना गर्न प्रोत्साहन गर्ने ।</p> <p>४. कृषिलाई जीवन पद्धतिको रुपमा स्थापित गर्न कृषि शिक्षालाई विद्यालयस्तरदेखि नै समाहित गरी कृषि पेशालाई आकर्षित र मर्यादित बनाईनेछ । कृषकहरूलाई उत्पादन सामग्री र प्राविधिक सेवा स्थानीयस्तरमा नै आपूर्ति गर्न मौजुदा कृषि ज्ञान केन्द्र र भेटेरिनरी अस्पताल तथा पशु सेवा विज्ञ केन्द्रलाई एकिकृत कृषि पशुपक्षि ज्ञान केन्द्रको रुपान्तर गरी स्थानीयतहका जनशक्तिको क्षमता अभिवृद्धि गर्दै कृषकहरूलाई सेवा र सुविधा उपलब्ध गराईनेछ । साथै कृषि सामग्री आपूर्ति, कृषि अनुसन्धान, कृषि प्रसार, कृषि शिक्षा, कृषि ऋण, कृषि बिमा जस्ता उत्पादनका अपरिहार्य तत्वहरू एकैथलोबाट उपलब्ध गराईनेछ ।</p>

रणनीति	कार्यनीति
	<p>५. वीउ विजन क्षेत्रको दिर्घकालिन सोचले परि लक्षित गरे अनुरूप अनुसन्धान, निजीक्षेत्र तथा कृषकहरूको क्षमता अभिवृद्धिको माध्यमबाट उन्नत तथा बर्णशंकर जातको विकास गरी बालीहरूको बीउ प्रतिस्थापनदममा उल्लेख्य वृद्धि गर्दै आत्मनिर्भर उन्मुख बनाईनेछ । साथै दुध, अण्डा, तथा मासुको उपलब्धता बढाउन नश्ल सुधारकार्यक्रमलाई श्रम प्रभावकारी बनाईनेछ । सरकारी कृषि फार्म तथा केन्द्रहरूमा उपयोगमा ल्याउन नसकिएकोजमिन बीउ, बेर्ना, भूरा उत्पादन तथा नश्ल सुधार कार्यमा उपयोग गरिनेछ ।</p> <p>६. कृषि पारिस्थितिक क्षेत्रहरूमा सम्भाव्यता र आवश्यकताको आधारमा कृषि यान्त्रिकरणलाई निजीक्षेत्र तथा सहकारीसंगको सहकार्यमा उत्पादन, सुधार तथा बिस्तार गरिनेछ ।</p> <p>७. निजी तथा सहकारी क्षेत्रसंगको सहकार्यमा स्वदेशमा नै उत्पादनहुने प्राथमिकतासहित गुणस्तरीय कृषि सामग्रीको उपलब्धता सुनिश्चितता गरिनेछ ।</p> <p>८. कृषिको व्यवसायिकरणका भूमिको उपलब्धताको सुनिश्चितता गरिनुका साथै करार, समुह वा सहकारी खेतिका लागि एकिकृत भूमि ब्यवस्थापन प्रणालीलाई प्रोत्साहित गरिनेछ ।</p> <p>९. देशभित्र उत्पादन भएका खाद्यानहरूको उपलब्ध सुनिश्चितता गर्न तथा प्रति ईकाइ प्रतिफल अभिवृद्धि गर्न उत्पादनोपरान्त भण्डारण, प्रशोधन तथा मुल्य अभिवृद्धिका कार्यक्रम सञ्चालनगरिनेछ ।</p> <p>१०. समग्र कृषि क्षेत्रको तथ्याङ्क संकलन, विश्लेषण तथा प्रकाशनलाई भरपर्दो एवम् विश्वशनीय बनाईनेछ ।</p>

रणनीति	कार्यनीति
<p>३. कृषिमा निजी क्षेत्रको लगानी वृद्धिको उचित वातावरण सिर्जना गर्न नीति तथा संरचनागत सुधार र कार्यक्रमगत सहयोग तथा सहजीकरण गर्ने ।</p>	<p>१. बजार सुचनाको एकिकृत केन्द्र र बजार सूचना प्रणाली स्थापना तथा सञ्चालनगरी सम्भाव्य क्षेत्रमा निजी र सहकारीलाई बजारीकरणमा सलम गर्ने विषयमा प्राथमिकता दिईनेछ ।</p> <p>२. कृषि उत्पादनको अग्र एवम् पृष्ठ सम्बन्धको आधार तयार गरी सहकारी तथा निजी क्षेत्रको संलग्नतामा कृषि प्रशोधन तथा अन्य कृषि जन्य उद्योग स्थापना तथा विस्तारमा तथा विस्तारमा वित्तीय उत्प्रेरण दिईनेछ ।</p> <p>३. कृषि जन्यवस्तुको उत्पादन र उत्पादित वस्तुको निर्यातलाई प्रोत्साहित गरिनेछ ।</p> <p>४. कृषि क्षेत्रमा लगानी वृद्धि गर्न सहूलियत पूर्णदरमा कर्जा लगानी गरिनेछ ।</p> <p>५. कृषि उत्पादनको उपभोग बढाउनक र प्रणालीबाट राष्ट्रिय उत्पादनको संरक्षण प्रदान गरिनेछ । साथै खास खास वाली र वस्तुमा न्यूनतम समर्थन मूल्य तोकौ कार्यन्वयन गरिनेछ ।</p> <p>६. कृषि उत्पादन, प्रशोधन, भण्डारण तथा वजारिकरण प्रकृत्यामा आवश्यक ऋणको ब्यवस्था र बीमा सेवाकोविस्तार गरिनेछ ।</p>
<p>४. कृषि पूर्वाधारको विकास, वजार सूचना प्रणालीको स्थापना, साना तथा मझौला कृषि उद्यमशीलताको विकास, खाद्य स्वच्छता तथा गुणस्तर अभिवृद्धि गर्दै प्रतिस्पर्धात्मक क्षमता वृद्धि गर्ने ।</p>	<p>१. यन्त्र, उपकरण एवम् प्रविधिहरूलाई मुख्य आधारमानी कृषि उत्पादन एवम् युवा लक्षित मर्यादित रोजगारीको समेत अभिवृद्धि गर्ने गरी मुख्य श्रुखला विकास गरिनेछ ।</p> <p>२. कृषकको परिभाषा गरी परिचयपत्रका आधारमा वित्तिय उत्प्रेरण, उत्पादनमा आधारित प्रोत्साहन तथा सामाजिक संरक्षणका कार्यक्रममा जोड दिईनेछ ।</p> <p>३. सिँचाई, कृषि सडक तथा वजार पूर्वाधारहरूको विकास तथा विस्तार गरिनेछ ।</p> <p>४. प्रत्येक संघीय निर्वाचन क्षेत्रमा संभाव्यताका आधारमा निजी क्षेत्र र सहकारीको सहकार्यमा कृषि उपज भण्डारण र शीत घर स्थापना गरिनेछ ।</p> <p>५. कृषि उद्यम विकासलाई टेवा पुर्‍याउन त्यस्ता उद्योगको लागि चाहिने कच्चापदार्थको स्वदेशमै उत्पादन गर्न प्रोत्साहन गरिनेछ । साथै, देशभित्र आवश्यक पशुपक्षी रोग विरुद्धका खोपहरु स्वदेशमै उत्पादन गर्न प्राथमिकता दिईनेछ ।</p> <p>६. एक प्रदेश, एक नमुना पशुपक्षी वधशालाको अवधारणालाई निजी क्षेत्र र सहकारीको सहकार्यमा कार्यान्वयन गरिनेछ ।</p>

रणनीति	कार्यनीति
<p>४. कृषि पूर्वाधारको विकास, वजार सूचना प्रणालीको स्थापना, साना तथा मझौला कृषि उद्यमशीलताको विकास, खाद्य स्वच्छता तथा गुणस्तर अभिवृद्धि गर्दै प्रतिस्पर्धात्मक क्षमता वृद्धि गर्ने ।</p> <p>५. स्थानिय सम्भाव्यताको आधारमा उत्पादनशील कृषकहरूको प्राविधिक, व्यावसायिक तथा संस्थागत क्षमता अभिवृद्धि साथै उनीहरूको अधिकार सुनिश्चित गर्दै उत्पादन र वजारीकरणलाई नाफा मूलक बनाउने ।</p>	<p>७. बजार प्रणालीमा सहकारीको संलग्नता प्रोत्साहन गर्नुका साथै मध्यस्थकर्तालाई स्थानीय तहमा दर्ता गर्ने व्यवस्था गरी उनीहरूको कार्य र अतिरिक्त नाफालाई नियमन र व्यवस्थित गरिनेछ ।</p> <p>८. खाद्य स्वच्छता तथा गुणस्तरको अभिवृद्धि गर्ने कार्यलाई विकेन्द्रित संरचनामा विस्तार गर्दै क्षमता अभिवृद्धि गरिनेछ ।</p> <p>९. कृषि प्रविधिको अधिकतम प्रयोग गरिनेछ ।</p> <p>१. स्थानीय तह कावडालाई एक विकास एकाइ मानी सम्भाव्यताको आधारमावाली, पशुपंक्षी तथा मत्स्यपकेट क्षेत्रको पहिचान गरी कृषकलाई आवश्यक पर्ने उत्पादन सामग्री र सेवा एकद्वार प्रणालीबाट स्थानीय तह मार्फत उपलब्ध गराउने व्यवस्था गरिनेछ ।</p> <p>२. प्रत्येक प्रदेशमा कम्तीमा दुईवटाको दरले निजी र सहकारी क्षेत्रको सह कार्यमा नमुना एकीकृत अर्गानीक फर्म स्थापना गरिनेछ ।</p> <p>३. एकीकृत कृषि खेती, सामूहिक तथा सहकारी खेती प्रणाली र पर्यटकीय तथा वातावरण मैत्री कृषि प्रणालीलाई प्रोत्साहन गरिनेछ ।</p> <p>४. मूल्य शृंखलाका उत्पादन एवम् कृषि भण्डारणको लागि संघ, प्रदेश र स्थानीय तहबाट थप लगानी गरिनेछ ।</p> <p>५. उत्पादन क्षेत्रलाई स्थानीय, प्रादेशिक र राष्ट्रियस्तरको वजारमा जोड्न सम्बन्धित तहले आपसमा समन्वय तथा सहकार्य गरी उपयुक्त स्तरको मुल्य शृंखला विकास गरिनेछ ।</p> <p>६. कृषि उत्पादन क्षेत्रको अतिरिक्त श्रमशक्तिलाई कृषि तथा गैर कृषि जन्य उद्योगमा परिचालन गरी उच्च आय सहित रोजगारीको सिर्जना गरिनेछ ।</p> <p>७. बाँझो तथा सीमान्त जमिन विशेषतः पहाडी तथा भिरालो धरातलको संरक्षण तथा उत्पादकत्व वृद्धिका लागि सदुपयोगको सिद्धान्त अनुसार बहुउपयोगी एवम् उच्च मूल्य वाली सहितको कृषि वन प्रणालीको प्रवर्द्धन गरिनेछ ।</p>

रणनीति	कार्यनीति
	<p>८. सहकारी मार्फत कृषकहरूले सेवाको माग गर्ने, योजना तयार गर्ने, उत्पादन क्षमता वृद्धि गर्ने र बजारीकरण गर्न सक्ने गरी संस्थागत क्षमता अभिवृद्धि गरिनेछ ।</p> <p>९. समुचित सदुपयोगको सिद्धान्त वमोजिम स्थानीय तहको समन्वयमा राजमार्ग किनारका क्षेत्रहरूमा फलफूल तथा अन्य उपयुक्त वालीको खेती प्रवर्द्धन गरिनेछ ।</p>
<p>६. तुलनात्मक लाभ एवम् उच्च मूल्य वाली तथा वस्तुको वजारीकरण गरी निर्यात प्रवर्द्धन गर्ने</p>	<p>१. नेपालको विशिष्ट पहिचान भएका विद्यमान निर्यात जन्य उत्पादनको पहिचान तथा प्रवर्द्धन गर्ने एवम् त्यस्ता उत्पादनलाई आवश्यक प्रोत्साहन सहित ब्राण्ड र वजार सुदृढ गरिनेछ ।</p> <p>२. विशिष्टकृत उत्पादन क्षेत्र, वाली र पशु वस्तु आधारित प्रविधिको सुनिश्चितता गरिनेछ ।</p> <p>३. कृषिजन्य उद्योगको स्थापना तथा विस्तारका लागि क्षेत्र र स्थान विशेष औद्योगिक वाली, वस्तु, फलफूल तथा पुष्प व्यवसायको उत्पादन, प्रशोधन र बजारीकरणको प्रवर्द्धन गरिनेछ ।</p> <p>४. कृषि जन्य उपजहरूको व्यापार प्रवर्द्धन एवम् विषादी जन्य पदार्थको प्रयोगको नियमन र व्यवस्थापन गर्नका लागि प्रदेश स्तरमा मानक प्रयोगशाला स्थापना गरिनेछ ।</p>
<p>७. जलवायु परिवर्तन र प्रकोपबाट पर्ने नकारात्मक असरन्यूनीकरण गर्दै जलवायु अनुकुलन तथा उनशील प्राञ्जरीक लगायतका कृषि प्रविधिको विकास र विस्तार गर्ने ।</p>	<p>१. प्राञ्जरीक खेतीका सम्भावित वस्तु र क्षेत्रहरूको पहिचान एवम् उत्पादन वृद्धि गरी उत्पादित प्राञ्जरीक वस्तुको प्रमाणीकरण तथा ब्राण्ड प्रवर्द्धन गर्दै राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय स्तरमा बजारीकरण गरिनेछ ।</p> <p>२. लोपोन्मुख बीउ बिजन, नश्लर कृषि तथा पशुपन्छी जन्य जैविक विविधता संरक्षणमा स्थानीय तह तथा समुदायको अप्रसस्तालाई प्रोत्साहन गरिनेछ ।</p> <p>३. कृषिमा जलवायु परिवर्तन अनुकुलन तथा उनशील प्रविधिको प्रयोग गर्दै कृषकको जलवायु परिवर्तनसँग जुध्ने क्षमता वढाउन जलवायु परिवर्तनलाई कार्यक्रम र बजेटमा यकीन गरी कृषि जैविक विविधताको संरक्षण, संवर्द्धन तथा दिगो उपयोग गरिनेछ ।</p> <p>४. प्राञ्जरीक खेतीको प्रवर्द्धन को लागि प्राञ्जरीक कृषि क्षेत्रको घोषणा, वायोग्यास तथा अन्य श्रोतहरूबाट उत्पादन भएका प्राञ्जरीक मलको प्रयोगलाई सहकारी तथा निजी क्षेत्रको सह कार्यमा विस्तार गरिनेछ ।</p>

अपेक्षित उपलब्धी

योजनाको अन्त्य सम्ममा कुल गार्हस्थ्य उत्पादनमा कृषि क्षेत्रको योगदान २७ प्रतिशतबाट २२.३ प्रतिशत पुगेको हुनेछ। कृषि क्षेत्रको उत्पादकत्व ३.१ बाट ४ मे.ट. प्रतिहेक्टर पुगेको हुनेछ। योजना अवधिको अन्तिममा प्रमुख बालीहरूको बीउ प्रतिस्थापन दर २५ प्रतिशत पुगेको हुनेछ। आ.व. २०७५/७६ मा प्रमुख बालीहरूको प्रतिहेक्टर उत्पादकत्व धान ३.७६ मे.ट., मकै २.८ मे.ट., गहुँ ३.० मे.ट., कोदो १.२ मे.ट., फापर १.१ मे.ट., तरकारी १४.१ मे.ट., आलु १६.४ मे.ट., दलहन १.२ मे.ट., तेलहन १.१ मे.ट., फलफूल ९.८ मे.ट., माछा ४.९ मे.ट. प्रति हेक्टर, दूध १,०५० लिटर प्रति दुधालु पशु प्रति वेत, मासु ७५ केजी प्रतिबध गरिएको पशु, तथा अण्डा २४५ वटा प्रति पन्छी रहेकोमा योजना अवधिको अन्तिम वर्ष २०८०/८१ मा धान ४.५ मे.ट., मकै ४.० मे.ट., गहुँ ३.५ मे.ट.,

कोदो १.३ मे.ट., फापर १.२ मे.ट., तरकारी २० मे.ट., आलु २२ मे.ट., दलहन १.३ मे.ट., तेलहन १.३ मे.ट., फलफूल १२ मे.ट., माछा ६ मे.ट. प्रति हेक्टर, दूध १,४८७ लिटर प्रति दुधालु पशु प्रतिवेत, मासु ८५ केजी प्रति बध गरिएको पशु, अण्डा २६० वटा प्रतिपन्छी पुगेको हुनेछ। जमिनको उत्पादकत्व अमेरिकी डलर ४,३४८ प्रति हेक्टर, कृषि श्रमको उत्पादकत्व अमेरिकी डलर १,५८७ प्रतिव्यक्ति प्रति हेक्टर पुगेको हुनेछ। योजना अवधिमा प्रमुख कृषि उत्पादनमा आत्मनिर्भर भई कृषि क्षेत्रको व्यापार सन्तुलन कायम भएको हुनेछ।

५. पन्ध्रौ आवधिक योजना (२०७५/२०७६ देखि २०८०/२०८१) (कृषिसँग सम्बन्धित) को प्रगति

५.१ पन्ध्रौ योजनाको हालसम्मको प्रगति अवस्था

नतिजा सूचक	एकाइ	आधार वर्ष २०७५/७६	आ.व. को २०७८/७९ लक्ष्य	हालसम्मको प्रगति	योजना अवधिको लक्ष्य २०८०/८१
प्रमुख कृषि बाली तथा उपजको उत्पादकत्व					
धान	मेट्रिक टन प्रति हेक्टर	३.७६	४.३	३.४७	४.५
मकै	मेट्रिक टन प्रति हेक्टर	२.८४	३.८	३.१५	४
गहुँ	मेट्रिक टन प्रति हेक्टर	२.८५	३.४	२.९९	३.५
तरकारी	मेट्रिक टन प्रति हेक्टर	१४.३७	१९.१	१४.७४	२०
आलु	मेट्रिक टन प्रति हेक्टर	१६.०५	२०.६	१७.६०	२२
फलफूल	मेट्रिक टन प्रति हेक्टर	९.८१	११.२७	१०.९४	१२
माछा	मेट्रिक टन प्रति हेक्टर	४.९३	५	५.४	६
दूध	दूधालु पशु वेत लिटर	११८८	१३००	१३९३	१४८७
मासु	केजी प्रति वध गरिएको पशु	७५	८१	८४.५	८५
अन्डा	गोटा प्रति पन्धी	२४५	२५५	२५८	२६०
प्रमुख बालीहरूको बीउ प्रतिस्थापन दर	प्रतिशत	१६	२२	२१.९१	२५
पशु चौपायाहरूमा खोप सेवा	संख्या (लाखमा)	९४	११०	११८.१३	१२४
पन्धीमा खोप सेवा	संख्या (लाखमा)	३००	३६२	२६२.८	४५०
पन्धीहरूका लागि खोप उत्पादन	संख्या (लाखमा)	३००	३६२	३९४.३	४५०
पशु चौपायाहरूका लागि खोप उत्पादन	संख्या (लाखमा)	९४	११०	११०	१२४
कृत्रिम गर्भाधान (नश्रु सुधारका लागी)	संख्या (हजारमा)	६२२	७२४	७४०	७९५

गण्डकी प्रदेशको प्रथम पन्चबर्षिय योजना (२०७६/७७-०८०/८१)

सोच:

सम्बृद्ध प्रदेश र सुखी नागरीक

लक्ष्य:

उच्च उत्पादन, मर्यादित जीवन, समावेशी, सभ्य, न्यायपूर्ण र सुशासनयुक्त आधुनिक समाज भएको सम्बृद्ध प्रदेश ।

उद्देश्य:

१. उत्पादन र उत्पादकत्व बृद्धि गर्दै समाजबाद उन्मुख आत्मनिर्भर अर्थतन्त्र निर्माण गर्नु ।
२. पर्यटन, कृषि, उर्जा, उद्द्योग, पूर्वाधार र मानव संसाधन विकासको माध्यमबाट समतामूलक तथा फराकिलो उच्च आर्थिक वृद्धि हासिल गरी सम्बृद्ध प्रदेशको आधारशिला निर्माण गर्नु ।
३. गुणस्तरीय शिक्षा, स्वास्थ्य, खानेपानी, सरसफाई तथा स्वच्छ वातावरण पहुँच पुर्याई सबै नागरीकलाई सामाजिक सुरक्षा र सुशासन अनुभूति गराउनु ।

गण्डकी प्रदेशको प्रथम पन्चबर्षिय योजना (२०७६/७७- ०८०/८१) को कृषि क्षेत्रमा उपलब्धि

सूचक	२०७५/७६	२०७६/७७	२०७७/७८	२०७८/७९	३ बर्षको योजनाको औषत लक्ष्य	
१. कूल ग्रहस्थ उत्पादनमा हिस्सा (प्रतिशत)	२७.४ ^१	२७.२ ^१	२६.९ ^१	२६.० ^१	२६.७	२३.७
२. कृषि उत्पादनको बृद्धि दर		२.३	२.५	२.५	२.४	५.५
३. प्रमुख खाद्यान्न बालीको उत्पादकत्व (टन/हेक्टर)	२.७	२.८	२.६ ^१	२.५ ^१	२.६	३.८
४. तेलहन बालीको उत्पादकत्व (टन/हेक्टर)	१.० ^१	१.० ^१	०.९५ ^१	०.९१ ^१	०.९५	१.३
५. आलु बालीको उत्पादकत्व (टन/हेक्टर)	१५.४ ^१	१६.२ ^१	१५.५ ^१	१८.१ ^१	१६.६	१९.९
६. कूल ध्यावसायिक प्रतिष्ठानमा कृषि प्रतिष्ठानको हिस्सा (%)	४.०	४.०४	४.४	४.८ ^१	४.४	६.०
७. खेतीयोग्य जमिनमध्ये सिंचित जमिन (%)	२७.४	२८.११	२८.१७	२८.२५ ^१	२८.१८	३०.१
८. बर्षभरि सिंचाइ हुने खेतीयोग्य जमिन (%)	१२.७	१३.१७	१३.२	१३.३८ ^१	१३.२५	१५.३

स्रोत: प्रदेशको प्रथम पन्चबर्षिय योजना (२०७६/७७-०८०/८१) को मध्यावधि समिक्षा प्रतिवेदन २०७९

कृषि विकास रणनीति (ADS) बारे संक्षिप्त जानकारी

सारांश (SUMMARY)

कृषि विकास रणनीति (एडिएस) कृषि विकास मन्त्रालयले राष्ट्रिय किसान सञ्जालसँगको सहकार्यमा एसियाली विकासबैंक लगायतको १३ वटा विकास साभेदारहरु संलग्न प्राविधिक सहायता टोली (TA Team) को सहयोगमा तयार गरेको हो। यस रणनीतिको उद्देश्य १० वर्षे कार्ययोजना र मार्गचित्रसहित कृषि क्षेत्रको विगत तथा वर्तमानका कामहरूको समीक्षामा आधारित कृषि विकासको समष्टिगत २० वर्षे रणनीतिक योजना प्रस्तुत गर्नु हो ।

एडिएस र कृषिको रूपान्तरण प्रक्रिया (ADS AND THE PROCESS OF AGRICULTURAL TRANSFORMATION) एडिएस को तर्जुमा मूलतः कृषिमा आधारित समुदायलाई सेवा र उद्योग क्षेत्रबाट बढी आय आर्जन गर्न सक्ने गरी कृषि क्षेत्रको रूपान्तरण गर्ने अवधारणामा आधारित छ । नेपालीको लागि खाद्य उत्पादन तथा वितरण, गैर कृषि क्षेत्रसहितको ग्रामीण विकास, श्रमिक र जमिनको उत्पादकत्व वृद्धि, व्यापार सन्तुलन, रोजगारी र युवा पलायन, कृषि क्षेत्रमा महिलाको भूमिका र जलवायु परिवर्तनको सन्दर्भमा प्राकृतिक स्रोत-साधनको व्यवस्थापन आदिका लागि रूपान्तरण प्रक्रियाको उपादेयता स्थापित हुने छ । एडिएसले कृषि क्षेत्रको रूपान्तरण प्रक्रियालाई गति दिने र नेपाली समाजको आकाङ्क्षा तथा समस्याहरूबिचसही तालमेल सुनिश्चित गर्ने छ ।

एडिएसको परिकल्पना (VISION OF THE ADS)

आर्थिक वृद्धिलाई गति दिने, जीवनस्तरलाई माथि उकास्ने, खाद्य तथा पोषण सुरक्षामा योगदान दिने, खाद्य सम्प्रभुता उन्मुख आत्मनिर्भर, दिगो, प्रतिस्पर्धी तथा समावेशी कृषि क्षेत्र

तालिका १: एडिएस परिकल्पनाका लागि सूचकहरू र लक्ष्यहरू (Indicators and Targets for ADS Vision)

परिकल्पनाका सम्भाग	सूचकहरू	२०१५ को अवस्था	अल्प कालिन लक्ष्य (५ वर्ष)	मध्य कालिन लक्ष्य (१० वर्ष)	दीर्घकालिन लक्ष्य (२० वर्ष)
आत्मनिर्भरता (Self-reliant)	खाद्यान्ममा आत्मनिर्भरता	खाद्यान्ममा १६ प्रतिशत व्यापार घाटा	० प्रतिशत व्यापार घाटा	०-५ प्रतिशत अतिरिक्त निर्यात व्यापार	०-५ प्रतिशत अतिरिक्त निर्यात व्यापार
	वर्षभरि सिंचाइ	२५.२ प्रतिशत	३५ प्रतिशत	६० प्रतिशत	८० प्रतिशत
	माटोमा प्राकारिक पदार्थ (%)	१.९६	३	३.९२	४
	हैशियत विधिणको जमिन (degraded land) मिलियन हेक्टर	३.७२	२.८८	२.५६	१.६
	जंगलले ढाकेको क्षेत्र (%)	४४.७	४४.७	४४.७	४४.७
दिगोपना (Sustainability)	जमिनको उत्पादकत्व (कृषिक्षेत्रको कुलग्राह्य उत्पादन प्रति हेक्टर अमेरिकी डलर)	३,२७८	४,१८४	५,३३९	८,६९७
	कुल ग्राह्य उत्पादनमा कृषि ब्यवसायको प्रतिशत (%)	८	९	११	१६
	कृषि व्यापारसन्तुलन (मिलियन अमेरिकी डलर)	व्यापार घाटा १,१२३	व्यापार घाटा १,०७३	व्यापार घाटा ८८२	व्यापार बचत ५०८
प्रतिस्पर्धी (Competitive)	कृषिजन्य निर्यात (मिलियन अमेरिकी डलर)	२५५	४५६	८१४	२,५९८
	महिलाको वा संयुक्त स्वामित्वमा रहेको कृषियोग्य जग्गा (%)	१६	२०	३०	५०
समावेशी (Inclusive)	कृषि कार्यक्रमको पहुँचिभित्रका कृषक (%)	१८.२	२२	२६	३२

परिकल्पनाका सम्भाग	सूचकहरू	२०१५ को अवस्था	अल्प कालिन लक्ष्य (५ वर्ष)	मध्य कालिन लक्ष्य (१० वर्ष)	दीर्घकालिन लक्ष्य (२० वर्ष)	
वृद्धि (Growth)	कृषि क्षेत्रको कुल गार्हस्थ्य उत्पादनको औसत वृद्धिदर (%)	२.२३८	४	५	६	
	कृषि क्षेत्रको कुल गार्हस्थ्य उत्पादनकृषि श्रमिक (अमेरिकी डलर)	८३५	१,०२९	१,२६८	१,९२६	
जीविकोपार्जन (Livelihood)	ग्रामीण क्षेत्रहरूमा गरीबी (%)	२४.३	१९	१५	९	
खाद्य तथा पोषण सुरक्षा (Food and Nutrition Security)	खाद्य जनित गरीबी (अमेरिकी डलर)	२७.६	१९	१३	६	
	स्तर	पुङ्कोपन (stunting%)	३७	२९	२०	८
		कमतौल (underweight%)	३०.१	२०	१३	५
		सुकैनास (wasting) जनसङ्ख्या %	११.३	५	२	१
		बिणमआई (Body Mass Index) कम भएका महिलाको %	१८.१	१५		५

ADS एक जीवन्त रणनीति हो (ADS is a living strategy) । ADS पाँच वर्षमा बाह्य समिक्षा गरी त्यसमा सरकार र नागरीक समाजले व्यापक छलफल गर्ने छन् र निरन्तर संशोधन कल्पना गरीएको छ ।

स्रोत: कृषि तथा पशुपन्छी डायरी, २०८०

राष्ट्रिय किसान आयोग

परिचय

मुलुकको अर्थतन्त्रको मेरुदण्डको रूपमा रहेको कृषि क्षेत्रलाई आधुनिकीकरण, व्यवसायीकरण र विविधिकरण गरी किसानको हकहितको संरक्षण एवम् प्रवर्द्धन गर्न तथा कृषि सम्बन्धी नीति, ऐन, कानून तथा योजना तर्जुमाको साथै कृषि अनुसन्धान र प्रसारलाई किसानमैत्री बनाई किसानहरूको हक हित र अधिकारको रक्षा गर्दै कृषि उत्पादनमा नेपाललाई आत्मनिर्भर बनाउनु वान्छनीय भएको तथ्यलाई आत्मसाथ गर्दै कृषि विकास रणनीति सन् (२०१५-३५) ले परिलक्षित गरेबमोजिमकाउद्देश्य हासिल गर्न नेपाल सरकारबाट मिति २०७३/१०/६ मा जारी राष्ट्रिय किसान आयोग गठन कार्यकारी आदेश, २०७३ अनुसार राष्ट्रिय किसान आयोग गठन भएको हो । यस आयोगको कार्यालय हरिहरभवन, ललितपुरमा अवस्थित छ ।

दुरदृष्टि : आम किसानको हक हित र अधिकारको संरक्षण र प्रवर्द्धन गर्ने मूल मर्मलाई आत्मसात गर्दै कृषि नै विकास र समृद्धिको आधार हो भन्ने मान्यताका साथ किसान अधिकार संस्कृतिको विकास गर्ने ।

लक्ष्य : किसान अधिकारमैत्री वातावरण निर्माण मार्फत सबै किसानले आफूलाई प्राप्त अधिकारको निर्वाध उपभोग गर्न पाउने स्थिति निर्माण गर्ने ।

ध्येय : विश्वव्यापीरूपमा आत्मसात गरीएका किसान अधिकारका सिद्धान्त, मूल्य मान्यतालाई अवलम्बन गर्दै स्वतन्त्र, निष्पक्ष, विश्वसनीय तथा नेतृत्वदायी राष्ट्रिय किसान अधिकार सम्बर्द्धन र प्रवर्द्धन गर्ने संस्थाको रूपमा आयोग रहनेछ ।

काम, कर्तव्य र अधिकार

राष्ट्रिय किसान आयोग गठन कार्यकारी आदेश, २०७२ मा उल्लेख भए बमोजिम आयोगलाई देहायका काम कर्तव्य र अधिकारहरू तोकिएको छ ।

- क) कृषि विकास रणनीतिको सफल कार्यान्वयन गर्नको लागि कृषि विकास मन्त्रालय लगायत कृषि क्षेत्रसँग सम्बन्धित निकायहरू समक्ष समय सापेक्ष सुधारका सम्बन्धमा नेपाल सरकारलाई राय सुझाव दिने ।
- ख) किसानहरूको हकहितलाई प्रवर्द्धन गर्न किसान कल्याणकारी योजना Farmer welfare scheme तर्जुमा गरी नेपाल सरकारलाई सिफारिस गर्ने ।
- ग) नेपाल सरकारले जारी गरेका विद्यमान नीति ऐननियममा किसान अधिकारमा रहेको नीतिगत भिन्नता (policy gap) को सम्बन्धमा अध्ययनतथा विश्लेषण गरी सुधारकोलागि नेपाल सरकारलाई सुझाव दिने ।
- घ) किसान हकहित अधिकार एवम किसानहरूको राज्यप्रतिको कर्तव्य र दायित्वका लागि नयाँ नीति ऐन वा नियमावली बनाउन नेपाल सरकारलाई सहयोग गर्ने ।
- ङ) किसान अधिकारको अनुगमन, सुपरिवेक्षण गर्ने र सुधारको लागि नेपाल सरकार समक्ष सिफारिस

प्रादेशिक कृषि डायरी-२०८१

गर्ने ।

- च) कृषि कार्यमा प्रयोगहुने प्राकृतिक स्रोत साधनमा किसानहरूको पहुँच बढाउने र अधिकार स्थापना गर्ने ठोस कार्ययोजना नेपाल सरकार समक्ष सिफारिस गर्ने ।
- छ) विभिन्न बाली वस्तुहरूको बजार सरलीकरण गुणस्तर तथा लागत प्रतिस्पर्धात्मकता अभिवृद्धि र मुल्य अभिवृद्धिको आधारमा किसानले उचित मुल्य पाउने उपायको बारेमा नेपाल सरकारलाई सुझाव दिने ।
- ज) वस्तुगत संघ, उत्पादक सहकारी संघ तथा किसान संजाल एवम् संगठनहरूको क्षमता अभिवृद्धि गरी किसानहरूको हक अधिकारको संरक्षण र प्रवर्द्धन गर्ने उपायहरू सम्वन्धमा नेपाल सरकारलाई सुझाव दिने ।
- झ) किसानहरूको परम्परागत ज्ञान सिप प्रविधि रैथानेजात बिउनश्ल तथा किसानहरूले विकास गरेका बाली र पशुनश्लमा उनीहरूको पहुँच र प्रयोग बढाउन तथा त्यसमा किसानहरूको अधिकार स्थापना गर्न नेपाल सरकारलाई आवश्यक सुझाव दिने ।
- ञ) कृषि पेशालाई आकर्षित बनाउन अवलम्बन गर्नुपर्ने किसान अधिकार सम्वन्धी नीति तथा कार्यक्रमका सम्वन्धमा अध्ययन अनुसन्धान गर्ने गराउने ।
- ट) संविधानले व्यवस्था गरेका किसानहरूका हकहित र अधिकारहरू कार्यान्वयन भए नभएको सम्वन्धमा अध्ययन गरी नेपाल सरकारलाई आवश्यक सिफारिस गर्ने ।
- ठ) किसानसंघ संगठनहरू (समूह, सहकारी, गै.स.स. बाहेक) लाई दर्ता गरी नियमन गर्ने ।
- ड) सरकारी तथा गैरसरकारी एवं निजी क्षेत्रबाट संचालित नीतितथा कार्यक्रम र आयोजनाहरूबाट किसानहरूको अधिकारहनन्भएमा सम्वन्धित निकाय र नेपाल सरकारलाई जानकारी गराइ आवश्यक सिफारिस गर्ने ।
- ढ) नेपाल सरकारले समयसमयमा तोकेका अन्यकाम गर्ने ।

स्रोत: राष्ट्रिय किसान आयोग, कीर्तिपुर, काठमाडौं

प्रधानमन्त्री कृषि आधुनिकिकरण परियोजना

(स्वदेशी सोच, स्वदेशी लगानी र आन्तरिक संस्थागत जनशक्तिबाट तयार भएको कृषि विकास रणनीति कार्यान्वयको सहयोगी परियोजना)

परिचय:

नाम: प्रधानमन्त्री कृषि आधुनिकिकरण परियोजना

परियोजनाको अवधि: २०७३ श्रावण - २०८३ असार (१० वर्ष)

परियोजना अवधिभरको कूल अनुमानित लागत: रु. १ खर्ब ३० अर्ब ७४ करोड २० लाख

पकेट, ब्लक, जोन र सुपरजोनको संख्यामा संभाव्यता र आवश्यकताको आधारमा क्रमश वृद्धि गर्दै कम्तिमा १५ हजार पकेटहरू, १५०० ब्लकहरू, ३०० जोनहरू र २१ वटा सुपरजोनहरू स्थापना गरी आगामी ३ वर्षभित्र प्रमुख खाद्यान्न वालीहरूमा, आगामी २ वर्षभित्र तरकारी वाली तथा माछामा र ७ वर्षभित्र प्रमुख फलफुल वालीमा आत्मनिर्भर रहने लक्ष्य लिएको छ।

सम्भागहरू:

१. साना व्यवसायिक कृषि उत्पादन केन्द्र (पकेट) विकास कार्यक्रम
२. व्यवसायिक कृषि उत्पादन केन्द्र (ब्लक) विकास कार्यक्रम
३. व्यवसायिक कृषि उत्पादन तथा प्रशोधनकेन्द्र (जोन) विकास कार्यक्रम
४. बृहत व्यवसायिक कृषिउत्पादन तथा औद्योगिक केन्द्र (सुपरजोन) विकास कार्यक्रम

सञ्चालनको अवधारणा:

- ३.१ कृषि योग्य जमिनको चक्काबन्दी
- ३.२ विशिष्ट कृतव्यवसायीकरण
- ३.३ उन्नत प्रविधि र गुणस्तरीय पूर्वाधारविकास
- ३.४ अन्तराष्ट्रिय रुपमा बजारमा प्रतिस्पर्धि कृषि र औद्योगिकरण
- ३.५ उपलब्धमा आधारित सहजीकरण (Smart Output Based Facilitation)

सञ्चालनगर्ने निकाय: नेपालसरकार, कृषितथा पशुपन्छी विकास मन्त्रालय सहयोगी निकायहरू

- » अर्थ मन्त्रालय
- » सिंचाई मन्त्रालय
- » वन तथा भू-संरक्षण मन्त्रालय
- » उद्योग मन्त्रालय
- » वाणिज्य मन्त्रालय
- » संघीयमामिला तथा स्थानीय विकास मन्त्रालय

प्रादेशिक कृषि डायरी-२०८१

- » उर्जा मन्त्रालय
- » शहरी विकास मन्त्रालय
- » भौतिक पूर्वाधार तथा यातायात मन्त्रालय
- » शिक्षा मन्त्रालय

सोच, लक्ष्य एवम् उद्देश्य

सोच : कृषिमा आधारित अर्थतन्त्रबाट कृषिजन्य उद्योगमा रुपान्तरित आधुनिक, व्यवसायिक, दिगो एवम् आत्मनिर्भर कृषि क्षेत्रको विकास गर्ने ।

लक्ष्य : समग्र कृषि मूल्य श्रृंखलाका अवयवहरूको एकिकृत संयोजन र परिचालन मार्फत खाद्य पोषण सुरक्षा सुनिश्चित गर्दै कृषि औद्योगिकरण उन्मुख दिगो आर्थिक अवसरहरू सृजना गरी राष्ट्रको समग्र विकासमा टेवा पुऱ्याउने ।

उद्देश्यहरू

१. प्रमुख कृषि उपजहरूको विशिष्टकृत क्षेत्रहरू निर्माण गर्ने
२. निर्यातयोग्य कृषि वस्तुहरूको मूल्य अभिवृद्धि गर्दै प्रतिस्पर्धात्मक क्षमता अभिवृद्धि गर्ने
३. कृषिलाई सम्मानजनक नाफामुखी व्यवसायका रुपमा विकास गर्दै रोजगारीका अवसरहरू सृजना गर्ने ।
४. बहुसरोकारवाला निकायहरू बीचको कार्यमूलक समन्वय मार्फत प्रभावकारी सेवा प्रवाहको सुनिश्चितता गर्ने ।

सञ्चालनगरिने मुख्य मुख्य क्रियाकलापहरू

६.१ कृषि सामाग्री आपूर्ति व्यवस्थापन

यस अन्तर्गत अनुदानमा रासायनिक तथा प्रांगारिक मल उपलब्ध गराउने, तरकारी तथा फलफुल नर्सरी/ग्रिन हाउस/सेड हाउस निर्माण लगायतका क्रियाकलापहरू सञ्चालनगरिने छन् ।

६.२ यान्त्रिकरण सहयोग

परियोजना ब्लक, जोन र सुपर-जोन सम्भागमा यान्त्रीकरण प्रवर्द्धन का लागि कष्टम हायरिङ्ग सेन्टर स्थापना सहयोगको कार्यक्रम सञ्चालनगरिनेछन् ।

६.३ भौतिक पूर्वाधार विकास सहयोग

यस अन्तर्गत मुख्यतया पोष्ट हार्भेष्ट सेन्टर स्थापना, प्रांगारिक मल कारखाना सबलीकरण वा स्थापना, एकिकृत सेवा केन्द्र तथा रिफरेन्स प्रयोगशाला निर्माण, एग्रिमार्ट स्थापना सहयोग, सिंचाई प्रणाली पूर्वाधार विकास लगायतका क्रियाकलापहरू सञ्चालनगरिने छन् ।

६.४ अनुसन्धान-शिक्षा-प्रसार सुदृढिकरण सहयोग

यस अन्तर्गत कृषि अध्ययन संस्थान स्थापना सहयोग, कृषि अनुसन्धान केन्द्र स्थापना सहयोग, कृषि

तालिम केन्द्र स्थापना, फार्म केन्द्र सुदृढिकरण सहयोग लगायतका क्रियाकलापहरू सञ्चालनगरिने छन् ।

६.५ कृषि आधुनिकिकरणका लागि विज्ञहरु सेवा करार

यस अन्तर्गत परियोजनाका ब्लक, जोन र सुपरजोन सम्भागमा कृषि विज्ञ, कृषि वैज्ञानिक लगायत अन्य आवश्यक कर्मचारीहरू सेवा करार सम्बन्धि क्रियाकलापहरू सञ्चालनगरिने छन् ।

६.६ कृषिजन्य उद्योगहरू स्थापना

यस अन्तर्गत परियोजनाको सुपरजोन सम्भागमा कृषिजन्य उद्योगहरू स्थापना गर्ने क्रियाकलापहरू सञ्चालनगरिने छन् ।

६.७ प्रतिफलमा आधारित प्रोत्साहन

अनुदान परियोजनाका ब्लक, जोन र सुपर-जोन सम्भागमा तोकिएको सूचकहरूका आधारमा कृषकहरूलाई प्रतिफलका आधारमा प्रोत्साहन अनुदान उपलब्ध गराउने क्रियाकलाप निश्चित कार्यविधि बनाई सञ्चालनगरिनेछ ।

६.८ कार्यसम्पादनमा आधारित प्रोत्साहन

भत्ता परियोजनामा खटिने प्राविधिकहरूको मनोबल उच्च कायम गर्न ब्लक, जोन र सुपर-जोन सम्भागमा तोकिएको सूचकहरूको आधारमा प्राविधिकहरूलाई कार्यसम्पादनमा आधारित प्रोत्साहन भत्ता उपलब्ध गराउने क्रियाकलाप सञ्चालनगरिनेछ ।

६.९ परियोजना संरचना

स्थापना, अनुगमन तथा मूल्यांकनपरियोजना व्यवस्थापन इकाई, सम्भागहरूमा कार्यान्वयन इकाई स्थापना र ती इकाईहरूका लागि आवश्यक पूर्वाधारहरू विकास एवम् कार्यक्रम अनुगमन तथा मूल्यांकन सम्बन्धीक्रियाकलापहरू सञ्चालनगरिनेछन् ।

अपेक्षित प्रतिफल:

७.१ परियोजना सञ्चालनको प्रथम वर्षमा प्रत्येक जिल्लामा भौगोलिक सम्भाव्यता तथा स्थानीय आवश्यकताका आधारमा छानिएका कम्तिमा १० हेक्टर क्षेत्रफलका तोकिएका जिल्ला तोकिएका संख्या गरी कम्तिमा २१०० साना व्यवसायिक कृषि उत्पादन केन्द्र (पकेटहरू), प्रत्येक जिल्लामा १०० हेक्टरका २ वटा गरी कम्तिमा १५० व्यवसायिक कृषि उत्पादन केन्द्र (ब्लक) हरु स्थापना भएको हुनेछ । त्यसैगरी, तोकिएका ३० जिल्लामा ५०० हे. क्षेत्रफलका कम्तिमा ३० कृषि उत्पादन तथा प्रशोधन केन्द्र (जोन) हरु स्थापना गरिनेछ।प्रत्येक प्रदेशमा एक हजार क्षेत्रफलका कम्तिमा ७ वटा बृहत् कृषि उत्पादन तथा औद्योगिक क्षेत्र (सुपर-जोन) स्थापना भएको हुनेछ । परियोजना अवाधिभरमा यस्ता पकेट, ब्लक, जोन र सुपरजोनको संख्यामा संभाव्यता र औचित्यका आधारमा क्रमशः वृद्धि गर्दै कम्तिमा १५ हजार पकेटहरू, १५०० ब्लकहरू, ३०० जोनहरू र २१ सुपर-जोनहरू स्थापना भएको हुनेछ । प्रथम वर्षमा छानिएका १८ वटा वाली वस्तुहरू ४२ हजार ३०० हे. मा

प्रादेशिक कृषि डायरी-२०८१

खेती भई करीब ४ लाख ७७ हजार मे.ट. उत्पादन हुने अनुमान गरीएको छ ।

७.२ परियोजना सञ्चालनको ३ वर्ष भित्र प्रमुख खाद्यान्न वालीहरू (धान, गहुँ, मकै) मा २ वर्ष भित्र तरकारी वाली र माछामा र ७ वर्ष भित्र प्रमुख फलफूल वालीमा आत्मनिर्भर भएको हुनेछ ।

सहजीकरण सेवा र सुविधा

सि.नं	विवरण	सहजिकरण (Facilitation)
१	कृषि उत्पादन सामग्रीहरू स्रोत (बीउ, वेर्ना, विरुवा, माछा भुरा लगायत)	५० प्रतिशत
२	प्राविधिक सहयोग	१०० प्रतिशत
३	प्रयोगशाला सेवाहरू	५० प्रतिशत
४	कृषि औजार तथा उपकरणहरू	५० प्रतिशत
५	साना सिंचाइ पूर्वाधारहरू	५० प्रतिशत
६	उत्पादनोपरान्त तथा कृषि व्यवसाय सेवा पूर्वाधारहरू	५० प्रतिशत
केही अत्यावश्यक उत्पादन सामग्रीहरूको व्यवस्थापनका लागि निर्देशक समितिको निर्णयानुसार थप सहजिकरणका विषयहरू निर्णय हुन सक्ने छन् ।		

गण्डकी प्रदेश फलफूल नर्सरी निर्देशिका (जारी मिति २०८०/०८/०४) अनुसार

नर्सरी बिरुवाको गुणस्तर मापदण्ड

१. विभिन्न फलफूलका कलमी बिरुवाहरूको न्यूनतम मापदण्ड:

क्र.सं.	फलफूलको नाम	कलमी गरेपछिको उमेर (वर्ष)	उचाई (फिट)
१.	दाँते ओखर, पिकान (चुच्चे ओखर), कागजी बदाम, कटुस, मेकाडेमिया नट, किवी	१-२	१.५-२
२.	स्याउ, नासपाती, आरु, आरुबखडा	१-२	२-३
३.	चेरी	१-२	१.५-३
४.	खुर्पानी	१-२	१.५-२.५
५.	हलुवावेद	१-२	१.५-३
६.	लप्सी	१-२	२-३
७.	सुन्तला, जुनार	१-२	१.५-२.५
८.	कागती, मुन्तला	१-२	१-१.५
९.	निबुवा, भोगटे, चाक्सी, बिमिरो	१-२	१-२

क्र.सं.	फलफूलको नाम	कलमी गरेपछिको उमेर (वर्ष)	उचाई (फिट)
१०.	आँप, एभोकाडो, रुखकटहर	१-२	१.५-३
११.	सपोटा	१-२	१.५-२
१२.	लौकाट	१-२	१-२
१३.	अंगुर, जैतुन	१-२	१.४-३

२. विभिन्न फलफूलको बिजु बिरुवाको न्यूनतम मापदण्ड:

क्र.सं.	फलफूलको नाम	उमेर (वर्ष)	उचाई (फिट)
१.	दाँते ओखर	१-२	१-२
२.	कागजी बदाम, पिकान (चुच्चे ओखर), निबुवा, रुखकटहर, नरिवल, मेकाडेमियानट, एभोकाडो, सुपारी, अमला, सरीफा, अम्बा, बयर, बेल, जैतुन, लौकाट	१-२	१-२
३.	कटुस	२	१-२
४.	सुन्तला, जुनार	१-२	१.५-२.५
५.	कागती, चाक्सी	१-२	१-१.५
६.	मेवा	४५ दिन	१-१.५
७.	कफी	१-१.५	१-१.५
८.	चिया		

३. विभिन्न फलफूलको कटिड बिरुवा

क्र.सं.	फलफूलको नाम	उमेर (वर्ष)	उचाई (फिट)
१.	अनार, अंगुर, अंजिर, हेजलनट	१-२	१.५-२.५
२.	जैतुन	१-२	१-२
३.	स्ट्रबेरी	३-६ महिना	१-१.५
४.	सिउँडी फल (ड्रगन फ्रुट)	६-१२ महिना	१-१.५

४. कटिड र कलमी बाहेक अन्य वानस्पतिक तरिकाबाट उत्पादन गरीएका फलफूलका बिरुवा

क्र.सं.	फलफूलको नाम	उमेर (वर्ष)	उचाई (फिट)
१.	लिची	१-२	१-२
२.	अम्बा	१-२	१.५-२.५

प्रादेशिक कृषि डायरी-२०८१

क्र.सं.	फलफूलको नाम	उमेर (वर्ष)	उचाई (फिट)
३.	भुईकटहर	६ महिना	१
४.	केरा (सकर्स)	१-३ महिना	१-२
५.	केरा (टिस्युकल्चर)	१-१.५ महिना	०.५-१

५. स्क्रनधर भित्र उत्पादित प्रमाणीकरण गरेको सुन्तलाजात फलफूलको कलमी बिरुवा:

क्र.सं.	फलफूलको नाम	उमेर (वर्ष)	उचाई (फिट)
१.	सुन्तला, जुनार	१-२	१.५-२.५
२.	कागती, निबुवा	१-२	१-१.५

६. फलफूलको रुटस्टक बिरुवा

क्र.सं.	फलफूलको नाम	उमेर (वर्ष)	उचाई (फिट)
१.	स्याउ, लप्सी	१-२	१.५-२.५
२.	इडीमयल, हाडे ओखर, हलुवावेद, क्रेब एप्पल, तिनपाते सुन्तला, सिट्रेन्ज, ज्यामिर, आरु (स्थानीय), किवी, जैतुन, कागजी बदाम, स्थानीय खुर्पानी	१-२	१-२
३.	आँप	८-१० महिना	१-२
४.	चेरी	१-२	१.५-३

७. विभिन्न फलफूलका कलमी बिरुवा उत्पादनको लागि प्रयोग गरिने हाँगा (सायन) को मापदण्ड:

क्र.सं.	फलफूलको नाम	सायन लिने हाँगाको उमेर (महिना)	कै.
१.	स्याउ, नासपाती, आरु, आरुबखडा, किवी, ओखर, चुच्चेओखर, लप्सी, हलुवावेद, कागजी बदाम, चेरी	८-१२	
२.	सुन्तला, जुनार, कागती, भोगटे, मुन्तला, एभोकाडो, जैतुन, आँप, अनार, अंगुर	६-१२	

नोट:

१. उन्नत जातको बिरुवालाई प्राथमिकता दिनुपर्ने र जातीय शुद्धता भएको बिरुवा हुनुपर्नेछ।
२. कलमी प्रविधि उपयुक्त हुने फलफूलको हकमा कलमी गरीएको बिरुवालाई प्राथमिकता दिनुपर्नेछ।
३. कलमी गरेको भाग जमिनको सतहबाट कम्तीमा १० सेमी माथि हुनुपर्नेछ।

४. सुन्तलाजात फलफूलको हकमा सिट्रस ग्रिनिड र सिट्रस ट्रिष्टेजा भाइरस मुक्त छ भन्ने प्रमाणित भएको बिरुवा हुनुपर्नेछ भने अन्य फलफूलको हकमा समेत संक्रामक रोग/किरा मुक्त छ भन्ने प्रमाणित भएको बिरुवा हुनुपर्नेछ ।
५. स्याउको बिरुवाको हकमा क्राउन गल र डडुवा रोग (Fire Blight) नलागेको हुनुपर्नेछ ।
६. केराको हकमा Panama Wilt रोग नलागेको हुनुपर्नेछ ।
७. कफीमा Coffee Rust तथा कफीको सेतो गबारो नलागेको हुनुपर्नेछ ।
८. अलैंचीमा छिर्के/फुर्के र गानोको सडन नलागेको हुनुपर्नेछ ।
९. लिचीमा Litchi Rust रोग नलागेको हुनुपर्नेछ ।
१०. अम्बामा Guava Wilt रोग नलागेको हुनुपर्नेछ ।

गण्डकी प्रदेश सरकार मन्त्रिपरिषदको मिति २०८०/०३/१९ को बैठक अनुसार बिभिन्न बाली बस्तुका लागि निर्धारण गरीएको सेवा शुल्क तथा दस्तुर

१) माटो तथा मलखाद परीक्षण सेवा शुल्क:

विवरण	एकाइ	दर (रु)
क) माटो नमुना विश्लेषण		
प्राञ्चारिक पदार्थ विश्लेषण	प्रति नमुना	१३०
माटोको पि. एच. विश्लेषण	प्रति नमुना	२०
टेक्सचर विश्लेषण	प्रति नमुना	४०
नाइट्रोजन विश्लेषण	प्रति नमुना	१००
बिरुवाले प्राप्त गर्ने फस्फोरस विश्लेषण	प्रति नमुना	१३०
बिरुवाले प्राप्त गर्ने पोटासियम विश्लेषण	प्रति नमुना	१००
सुक्ष्म तत्व विश्लेषण (बोरोन)	प्रति नमुना	५००
जिङ्क/कपर/आइरन विश्लेषण	प्रति नमुना	३००
क्याल्सियम विश्लेषण	प्रति नमुना	१३०
मग्नेसियम विश्लेषण	प्रति नमुना	१३०
ख) रासायनिक मल विश्लेषण		
कुल नाइट्रोजन विश्लेषण	प्रति नमुना	४००
कुल फस्फोरस विश्लेषण	प्रति नमुना	६००
पोटास (फ्लेम फोटोमिटर तरिका)	प्रति नमुना	५००
ग) प्राञ्चारिक मल विश्लेषण		

प्रादेशिक कृषि डायरी-२०८१

विवरण	एकाइ	दर (रु)
पि.एच.	प्रति नमुना	२०
कुल नाइट्रोजन विश्लेषण	प्रति नमुना	६००
कुल फस्फोरस विश्लेषण	प्रति नमुना	६००
पोटास (फ्लेम फोटोमिटर तरिका)	प्रति नमुना	५००
चिस्थान विश्लेषण	प्रति नमुना	३०
प्राञ्चारिक कार्बन विश्लेषण	प्रति नमुना	१२०
आर्सेनिक {Arsenic -As ₂ O ₃ _}	प्रति नमुना	८००
क्याडिमियम {Cadmium -Cd_}	प्रति नमुना	५००
क्रोमियम {Chromium -Cr_}	प्रति नमुना	५००
शिशु {Lead -Pb_}	प्रति नमुना	५००
पारो {Mercury -Hg_}	प्रति नमुना	

द्रष्टव्यः

- क) कृषकहरूले आफैँ ल्याएका वा कृषि ज्ञान केन्द्रहरू वा अन्य सरकारी कार्यालय वा सरकारी स्वामित्वमा रहेका संस्थानहरूबाट आएका नमूना विश्लेषण शुल्कमा ७५% छुट दिने ।
- ख) अध्ययन अनुसन्धान कार्यका लागि विद्यार्थी वा विश्वविद्यालयका सम्बन्धित अध्येताले अध्ययन केन्द्र वा विश्वविद्यालयको सम्बन्धित विभागको सिफारिस पत्र पेश गरेमा नमूना विश्लेषण शुल्कमा ५०% छुट दिने ।

२) बीउ बिजन परीक्षण तथा सेवा शुल्कः

विवरण	एकाइ	दर (रु)
उमारशक्ति परीक्षण	प्रति नमुना	२३०
चिस्थान परीक्षण	प्रति नमुना	१५५
भौतिक शुद्धता परीक्षण	प्रति नमुना	१८०
भिगर परीक्षण	प्रति नमुना	२५०
टेट्राजोलीयम टेस्ट	प्रति नमुना	२९०
बीउ स्वास्थ्य परीक्षण	प्रति नमुना	३५०
बीउ नमूना लिए बापत शुल्क	प्रति नमुना	२१५
खेत निरीक्षण	प्रति हेक्टर	३२०

विवरण	एकाइ	दर (रु)
बीउ प्रमाणीकरण	प्रति नमुना	१००
धान बीउ प्रशोधन (बिषादी उपचार सहित)	प्रति मे.ट.	६१००
मकै बीउ प्रशोधन (बिषादी उपचार सहित)	प्रति मे.ट.	६१००
गहुँ बीउ प्रशोधन (बिषादी उपचार सहित)	प्रति मे.ट.	९१००

३) फलफूल बिरुवाको मूल्य:

फलफूलको नाम	एकाइ	उमेर	उचाई	दर रु
क) विभिन्न फलफूल बालीका कलमी बिरुवाको मूल्य				
कागती	प्रति बिरुवा	१-२ वर्ष	१.५-२.५ फिट	१५०
सुन्तला	प्रति बिरुवा	१.५-२.५ वर्ष	१.५-२.५ फिट	१५०
मुन्तला	प्रति बिरुवा	१-२ वर्ष	१-२ फिट	१५०
एभोकाडो	प्रति बिरुवा	१-२ वर्ष	१.५-३ फिट	२००
किवी	प्रति बिरुवा	१-२ वर्ष	१-२ फिट	१५०
मेकाडेमिया नट	प्रति बिरुवा	१ वर्ष	१-२ फिट	२००
ख) विभिन्न फलफूल बालीका बिजु बिरुवाको मूल्य				
कागती	प्रति बिरुवा	१-२ वर्ष	१.५-२.५ फिट	५०
सुन्तला	प्रति बिरुवा	१-२ वर्ष	१.५-२.५ फिट	५०
एभोकाडो	प्रति बिरुवा	१-२ वर्ष	१-२ फिट	१००
मेकाडेमिया नट	प्रति बिरुवा	१-२ वर्ष	१-२ फिट	१००
ग) विभिन्न फलफूलको कटिङ्ग बिरुवाको मूल्य				
डूगन फ्रुट	प्रति बिरुवा	६ महिना-१ वर्ष	१-२ फिट	१००
घ) स्क्रिन घर भित्र उत्पादित प्रमाणीकरण गरेको सुन्तलाजात फलफूलको कलमी बिरुवा				
सुन्तला (नर्सरी ब्याड)	ग्राफिटिङ्ग वा बडिङ्ग	१-२ वर्ष	१.५-२.५ फिट	२००
सुन्तला (७८१० पोलि ब्यागमा भएको)	ग्राफिटिङ्ग वा बडिङ्ग	१-२ वर्ष	१.५-२.५ फिट	२५०
कागती (नर्सरी ब्याड)	ग्राफिटिङ्ग वा बडिङ्ग	१-२ वर्ष	१.५-२.५ फिट	२००

प्रादेशिक कृषि डायरी-२०८१

फलफूलको नाम	एकाइ	उमेर	उचाई	दर रु
कागती (७८१० पोलि ब्यागमा भएको)	ग्राफिटङ्ग वा बडिङ्ग	१-२ वर्ष	१.५-२.५ फिट	२५०

४) विभिन्न तरकारी बालीको बिरुवाको मूल्य:

विवरण	एकाइ	दर (रु)
बन्दा, काउली, ब्रोकाउली (ओ.पि)	प्रति बिरुवा	१
बन्दा, काउली, ब्रोकाउली (हाईब्रिड)	प्रति बिरुवा	२
लहरे तरकारी लोकल (पोलीपटमा भएको)	प्रति बिरुवा	१०
लहरे तरकारी हाईब्रिड (पोलीपटमा भएको)	प्रति बिरुवा	१५
भेडे खुर्सानी (क्यापसिकम)	प्रति बिरुवा	५
गोलभेडा (ओ.पि.)	प्रति बिरुवा	२
गोलभेडा हाईब्रिड	प्रति बिरुवा	४
प्याज	प्रति बिरुवा	०.५
भन्टा (ओ.पि.)	प्रति बिरुवा	१
भन्टा हाईब्रिड	प्रति बिरुवा	३
अकबरे खुर्सानी	प्रति बिरुवा	५
अकबरे खुर्सानी (पोलीपटमा भएको)	प्रति बिरुवा	१५
अन्य खुर्सानी	प्रति बिरुवा	२
अन्य खुर्सानी (पोलीपटमा भएको)	प्रति बिरुवा	१०
रायो साग	प्रति बिरुवा	१

५) विभिन्न तरकारी बालीको बीउको मूल्य:

विवरण	एकाइ	दर (रु)
गोलभेडा हाईब्रिड	प्रति ग्राम	१००
चौमासे सिमी	प्रति के.जी.	५००

६) विभिन्न फूलका बिरुवाको मूल्य:

विवरण	एकाइ	दर (रु)
सयपत्री (५×७" पोलीब्यागमा भएको)	प्रति बिरुवा	२०
गोदावरी (५×७" पोलीब्यागमा भएको)	प्रति बिरुवा	२०

७) बाली संरक्षण सेवा:

विवरण	एकाइ	दर (₹)
पि.सि.आर परीक्षण	प्रति नमूना	२०००
ट्राईकोडर्मा	३०० ग्राम	५०

८) पशु स्वास्थ्य सेवा शुल्क:

विवरण	पशु वा रोगको प्रकार	दर (₹)
क) पशु दर्ता शुल्क		
पशु दर्ता शुल्क	गाई, भैंसी, भेडा, बाख्रा, बंगुर, खरायो, कुखुरा, हाँस तथा अन्य पन्छी र माछा	१०
	कुकुर, बिरालो	२५
	हात्ती, घोडा, बाँदर र अन्य बन्यजन्तु	१००
ख) परीक्षण सेवा		
पिसाब परीक्षण	सबै पशु	१०
गोबर परीक्षण	सबै पशु	२०
थुनेलो परीक्षण	सबै पशु	२०
स्किन स्कर्पापिड	सबै पशुपन्छी	१००
शव परीक्षण	पन्छी, माछा	१०
शव परीक्षण	भेडा, बाख्रा, बंगुर	५०
	गाई, भैंसी	१००
	कुकुर, बिरालो	२००
	हात्ती, घोडा र अन्य बन्यजन्तु	५००
रगत परीक्षण	हेमाटोलोजिकल परीक्षण	१००
	बायोकेमिकल परीक्षण	१५०
एन्टीबायोटिक सेन्सिटिभिटी टेस्ट	रगत, दूध, पिसाब	१००
ग) जीवाणु कल्चर	रगत, दूध, पिसाब	१००
घ) बन्ध्याकरण	बोका, थुमा	१०
	राँगो, साँढे, बिर	२०

प्रादेशिक कृषि डायरी-२०८१

विवरण	पशु वा रोगको प्रकार	दर (रु)
ड) माइनर सर्जरी	एबसेस, सिस्ट आदि	२०
च) मेजर सर्जरी	भाले कुकुर/बिरालो बन्ध्याकरण	२००
	पोथी कुकुर/बिरालो बन्ध्याकरण, सिजेरियन लगायत अन्य मेजर सर्जरी	५००
छ) एक्स-रे	सबै पशु	१५०
ज) भिडियो एक्स-रे	सबै पशु	२००
झ) पशु प्रजनन सेवा		
कृत्रिम गर्भाधान सेवा	गाई, भैंसी, बाखा	२५
गर्भ परीक्षण	गाई, भैंसी	२५
ञ) डुसिड, डिस्टोक्रिया, रिटेन्सन अफ प्लासेन्टा आदि	गाई, भैंसी, बाखा	५०

९) तालिम तथा प्रसारका भौतिक सामग्रीको सेवा शुल्क:

विवरण	एकाइ	दर (रु)
क) तालिम कक्ष		
प्रदेशको कृषि हेर्ने मन्त्रालय अन्तर्गत बाहेकका अन्य सरकारी निकाय	प्रति दिन	५००
गैरसरकारी संस्था र अन्य	प्रति दिन	१०००
ख) सभा कक्ष		
प्रदेशको कृषि हेर्ने मन्त्रालय अन्तर्गत बाहेकका अन्य सरकारी निकाय	प्रति दिन	१०००
गैरसरकारी संस्था र अन्य	प्रति दिन	२०००

१०) अन्य:

विवरण	एकाइ	दर (रु)
मह	प्रति के.जी.	८००
च्याउ (कन्ये)	प्रति के.जी.	१८०
च्याउ (गोब्रे)	प्रति के.जी.	३५०
किम्बु कटिड	प्रति गोटा	०.५

१५.२ नेपालमा पञ्जीकृत र प्रतिबन्धित विषादीहरू:

१५.२.१ नेपालमा पञ्जीकृत विषादीहरू (२०७८/०३/३० सम्म)

क्र.स.	विषादीको प्रकार	साधारण नाम	व्यापारिक नाम
१	कीटनाशक	५६	१७८७
२	दुसीनाशक	४२	११४१
३	ब्याक्टेरियानाशक	१	२४
४	झारनाशक	३०	६२०
५	सुलसुलेनाशक	५	३२
६	शंखेकीरानाशक	१	४
७	मुसानाशक	२	४१
८	जैविक विषादी	१४	१७१
९	हर्बल	१३	१७
१०	निमाटीसाइड	१	१
	जम्मा	१६५	३८३८

१५.२.२ प्रतिबन्धित विषादीहरू:

क्र.सं.	विषादीको नाम	प्रतिबन्धित वर्ष
१	क्लोरोडेन	२०५७।१।२७
२	डी.डी.टी.	२०५७।१।२७
३	डाइएल्ड्रिन	२०५७।१।२७
४	इन्ड्रिन	२०५७।१।२७
५	अल्ड्रिन	२०५७।१।२७
६	हेप्टाक्लोर	२०५७।१।२७
७	माइरेक्स	२०५७।१।२७
८	टोक्साफेन	२०५७।१।२७
९	वी.एच.सी.	२०५७।१।२७
१०	लिनडेन	२०५७।१।२७
११	फस्फामिडन	२०५७।१।२७
१२	अर्गानो मर्करी कम्पाउन्ड	२०५७।१।२७
१३	मिथाइल पाराथियन	२०६४।१।१६
१४	मोनोक्रोटोफस	२०६४।१।१६
१५	इन्डोसल्फान	२०६९।७।२०
१६	फोरेट	२०७२/३/२० को विषादी समितिबाट निर्णय भएको। राजपत्रमा प्रकाशित हुन बाँकी।
१७	कावोफ्युरान	२०७५।१।१६

क्र.सं.	विषादीको नाम	प्रतिबन्धित वर्ष
१८	कार्बारिल	२०७५।९।१६
१९	डाइक्लोरोभस	२०७५।९।१६
२०	ट्राइजोफस	२०७५।९।१६
२१	बेनोमिल	२०७५।९।१६
२२	कार्बोसिलफान	२०७६।४।१९
२३	डाइकोफल	२०७६।४।१९
२४	एल्मोनियम फस्फाइड ३ ग्राम टेबलेट	२०७६।४।१९

१५.३ पञ्जीकृत विषादीहरूको सामान्य नाम तथा विषादी बालीमा प्रयोग गरिसकेपछि बाली टिप्न वा कटानी गर्नका लागि पर्खनुपर्ने प्रतीक्षा अवधि

क्र.सं.	सामान्य नाम	पर्खनुपर्नेसमय (दिन)	क्र.सं.	सामान्य नाम	पर्खनुपर्ने समय (दिन)
१.कीटनाशक					
१	एबोमेक्टिन	१४	२२	इथियन	१४
२	एसिफेट	१५	२३	फेनभेलेरेट	७
३	एसिटामिप्रिड	१५	२४	फेनपाइरोक्सिमेट	३-७
४	अल्फसाइपरमेथ्रिन	१४	२५	फिप्रोनिल	३२
५	अल्फामेथ्रिन	७	२६	फ्लुबेन्डियामाइड	३०
६	एल्मुनियम फोस्फाइड (सञ्चित अनाजमा प्रयोज गरिने)		२७	इमिडाक्लोप्रिड	४०
७	बेटासाइफ्लुरन	४	२८	इण्डोअक्जाकाव	१४
८	बाइफेन्थ्रिन	६	२९	इटेफेनप्रोक्स	१५
९	बुप्रोफेन्थ्रिन	५	३०	ल्याम्डासाइहालोथ्रिन	१४
१०	कार्ताप हाइगोक्लोराइड	२१	३१	लुफेनुरोन	१४
११	क्लोरोफ्लुजुरान	७	३२	मालाथियन	१४
१२	क्लोरोनट्राअलिपोर	७	३३	निटेनपाइराम	१६
१३	क्लोरोपाइरिफोस	२८-३५	३४	नोभालुगोन	५
१४	साइफ्लुथ्रिन	७	३५	फेनथोयट	५
१५	साइपरमेथ्रिन	७	३६	प्रोफेनफोस	१४
१६	साइरोमेथ्रिन	७	३७	प्रोप्रोक्जर	३०

क्र.स.	सामान्य नाम	परखनुपनेसमय (दिन)	क्र.स.	सामान्य नाम	परखनुपने समय (दिन)
१७	डल्टामेथ्रिन	७	३८	क्वनालफस	४०
१८	डाइफ्लुबेन्जुरोन	७	३९	स्पाइरोमेसिफेन	७
१९	डाइमथोएट	१५	४०	टेमेफस	३०
२०	डाइनोटफुरन	३८	४१	थायोमैथोक्साज	१४-२१
२१	इमामेक्विटन बेन्जोएट	१०	४२	थायोडिकार्व	७
२ सुलसुले नाशक					
१	फेनपाइरोक्विजमेट	२	३	प्रोपरजाइट	१४
२	हेक्जिथियाजोक्स	२०			
३ दुसीनाशक					
१	क्याप्टान	३०	१६	कासुगामाइसिन	३०
२	कार्बेन्डाजिम	१४	१७	किरोक्सिमिथाइल	१४
३	कार्बोक्सिन	२१	१८	मेन्कोजेब	१४-२८
४	क्लोरोथालोनिल	१४	१९	मेटालाक्सिल	४९
५	कपर हाइड्रोक्लोराइड	१४	२०	मेटिराम	६
६	कपर हाइड्रोक्साइड	१४	२१	पेन्सिक्रोन	७९
७	कपर अक्सिक्लोराइड	२१	२२	प्रोविकोनाजोल	१५-३०
८	साइमोक्सानिल	१४	२३	प्रोपिनेव	३०
९	डाइफिनाकोजाजोल	३४	२४	सल्फर	१४
१०	डाइमिथोमोर्फ	१४	२५	थाइफोनेट मिथाइल	१४
११	डिनोक्याप	२१	२६	थिराम	१४-३०
१२	फ्लुसल्फामिड	२८	२७	ट्राइसाइक्लाजोल	३०
१३	हेक्जाकोनाजोल	४०	२८	भेलिडामाइसिन	२१
१४	इप्रोभेल्कार्व	३०-९०	२९	जिनेव	१०
१५	इप्रोवेनफस	१४			
४. मुसानाशक			५. मोलुसिसाइड		
१	ब्रोमाडियोलोन		१	मेटलडिहाइड	
६. जैविक विषादी			७. ब्याक्टेरियानाशक		
१	एजाडिरेक्टिन	३	१.	स्ट्रेप्टोमाइसिन सल्फेट + टेट्रासाइक्लिन	२४ घन्टा
२	ब्युभेरिया बेसिआना	७			

क्र.स.	सामान्य नाम	पर्खनुपर्नेसमय (दिन)	क्र.स.	सामान्य नाम	पर्खनुपर्ने समय (दिन)
३	मेटाराइजम एनिसेपाली	३			
४	स्युडोमोनास फ्लुरेन्सेस	३			
५	ट्राइकाडर्मा भिरिडि	७			
६	भर्टिसिलियम लेकानी	७			
८. झारपातनाशक					
१	२,४ डि सोडियम साल्ट	७	१०	मेटसल्फुरोन मिथाइल	१४
२	२,४ डि इथाइल इस्टर	२१	११	अक्सिडार्जिल	१७
३	एमोनियम साल्ट अफ ग्लाइफोसेट	५६	१२	अक्सिफ्लोरफेन	१५
४	एट्राजिन	६०	१३	पाराक्वाट डाइक्लोराइड	१०
५	बिसपर्विक सोडियम		१४	पेन्डिमिथालिन	७५
६	ब्युटाक्लोर	१०	१५	प्रेटिलाक्लोर	७५
७	क्यालडिनाफोप प्रोपार्जिल		१६	प्रोपाक्विजाफोप	२१
८	ग्लाइफोसेट	१०	१७	पाइराजोसल्फुरान इथाइल	७
९	मेट्रिब्युजिम	७	१८	सल्फोसल्फुरोन मिथाइल	६०

नोट: विषादीको प्रतीक्षा अवधिलाई निम्न कुराहरूले असर गर्ने हुँदा पर्खनुपर्ने अवधिमा केही फेरबदल हुन सक्दछ।

१. बालीको प्रकार र यसको फिजियोलोजी।
२. बाली लगाउने स्थानको मोहडा, उचाइ, हावाको गति।
३. विषादीको प्रयोग मात्रा।
४. विषादी प्रयोग गर्दाको मौसम तथा ऋतु आदि।
५. विषादीलाई माटोमा प्रयोग गर्दा प्रतीक्षा अवधि केही लामो हुने।

१५.४ एकीकृत शत्रु जीव व्यवस्थापन कार्यक्रम (आइ.पि.एम.)

एकीकृत शत्रु जीव व्यवस्थापन (Integrated Pest Management)

एकीकृत शत्रु जीव व्यवस्थापन बाली बिरुवाका शत्रुहरू (रोग, कीरा, झारपात, चरा, मुसा आदि) लाई आर्थिक रूपले न्यायोचित, पर्यावरणीय दृष्टिकोणले दिगो तथा सामाजिक रूपमा स्वीकार्य बाली संरक्षण गर्ने एक विधि हो। यसमा एकभन्दा बढी व्यवस्थापनका विधिहरूको एकीकृत रूपमा प्रयोग गरिन्छ जसले गर्दा रासायनिक विषादीहरूको प्रयोगमा कमी हुन आउँछ।

एकीकृत व्यवस्थापनका मुख्य सिद्धान्तहरू: (१) स्वस्थ बाली उत्पादन, (२) खेतबारीको नियमित अवलोकन, (३) मित्र जीवहरूको संरक्षण (४) कृषकहरूलाई स्वयं दक्ष बनाऔं।

एकीकृत बाली शत्रुजीव व्यवस्थापनका विधिहरू:

१. रोग कीरा अवरोधक जातको प्रयोग (Resistant Varieties): रोग कीराले नोक्सानी नहुने वा कम हुने जातको प्रयोग गर्ने ।
२. कृषि कर्ममा आधारित तरिका (Cultural Method): बाली चक्र, बिउ छर्ने वा रोपाईं गर्ने समयको हेरफेर, खेतको सरसफाइ, उचित खनजोत, बाली कटानीपछि अवशेष नष्ट गर्ने ।
३. भौतिक तथा यान्त्रिक तरिका (Physical and Mechanical): हातले टिप्ने, अवरोध राख्ने, पासो थाप्ने, अनाज सुकाउने आदि ।
४. जैविक तरिका (Biological Control Method): परजीवी एवं शिकारी कीराका साथै विभिन्न जीवाणुजस्तै ब्याक्टेरिया (विटी.), फंगस, भाइरस (एन.पि.भि.) र निमाटोडको प्रयोग ।
५. आकर्षक रासायनिक पदार्थको प्रयोग (Chemical Attractants): विभिन्न आकर्षक रासायनिक पदार्थ जस्तै: मिथाइल युजिनल, क्युलियर र विभिन्न फेरोमेन जस्तै: हेलील्यूर, स्पेडोलेल्यूर आदिको प्रयोग ।
६. घरेलु व्यवस्थापनका विधिहरू ।
७. हर्मोनको प्रयोग: विभिन्न हर्मोन जस्तै आप्लोरको प्रयोग ।
८. विषादीको प्रयोग (Chemical Control Method): अन्य विधिहरूले नियन्त्रण नभएमा उपयुक्त विषादीको सावधानीपूर्वक प्रयोग गर्ने ।

नेपालमा कृषकहरूले अपनाइसकेका केही आई.पि.एम. प्रविधिहरू:

- नीम, टिमुर, बोझो, तितेपाती, ज्वानु, तोरीको तेल प्रयोग गरी अन्न भण्डारणमा रोग कीरा नियन्त्रण ।
- काठको धुलो, गहुँत, साबुनपानी, सुर्तीको झोल प्रयोग गरी तरकारी बालीको कीरा नियन्त्रण ।
- सुन्तलाजात फलफूल र लहरे तरकारीको औँसा कीरा नियन्त्रणका लागि फेरोमेन ट्याप, खेतबारीको सरसफाइ ।
- स्थानीय वनस्पतिबाट तयार गरिने झोलमल, गाईको गहुँत, मोही आदिको प्रयोग ।
- केही मात्रामा विभिन्न पासोहरूको प्रयोग ।
- केही मात्रामा दुस्रीजन्य, ब्याक्टेरिया, भाइरस तथा निमाटोड जन्य जैविक विषादीको प्रयोग ।
- मित्र जीवहरूको संरक्षण ।

फलफूल तथा तरकारी बालीमा फेरोमेन ट्यापको प्रयोग:

- क) लहरे तरकारी बाली (कुकरविट्स) जस्तै काँक्रो, घिरौँला, लौका, आदि कुकरविट्स समुदायका तरकारी बालीमा लामे कीराहरू र तिनबाट हुने हानि-नोक्सानी नियन्त्रणको लागि क्युलियर नामक फेरोमेनको प्रयोग गरिन्छ । फेरोमेन ट्यापको बट्टाभित्र राखिएको कपासमा ५/५ थोपा क्युलियर र मालाथायन ५० को झोल राखी जमिनबाट ५ फिट उचाइमा राख्नुपर्दछ । फेरोमेनको गन्धले भाले झिंगाहरू आकर्षित भई मालाथायनको प्रभावले मर्दछन् । पोथीले बतासे फुल पार्दछ । प्रतिरोपनी ५ वटा ट्याप राख्नुपर्दछ ।
- ख) फलफूल बाली: फलफूलमा लामे औँसा कीरा नियन्त्रणका लागि मिथायल युजिनल नामक फेरोमेनको प्रयोग गरिन्छ । ट्यापलाई बलियो हाँगामा झुन्ड्याउनुपर्दछ । फेरोमेनको गन्धले भाले झिंगा आकर्षित हुने र मर्ने गर्दछन् । पोथी झिंगाले बतासे फुल पार्दछ । यसबाट कीराको संख्यामा कमी भई नियन्त्रण हुन्छ । प्रति ट्याप ५/५ थोपाका दरले मिथायल युजिनल र मालाथायन झोल राख्नुपर्दछ । नोट: हरेक १/१ महिनामा मालाथायन झोल ५ थोपा प्रति ट्याप थप्ने ।

प्रादेशिक कृषि डायरी-२०८१

कीरा व्यवस्थापनका लागि उपलब्ध हुन सक्ने केही पासोहरू

क्र.सं.	पासोको नाम	प्रयोग हुने
१	लाइट ट्रायाप	रातीमा उडने कीराहरू
२	एलो स्टीकी ट्रायाप	साना उड्ने कीराहरू जस्तै लाही, सेतो झिंगा, लिफमाइनर
३	स्टेनर ट्रायाप	मिथाइल युजिनल, क्युलियर फेरोमन
४	फनेल ट्रायाप	हेलील्यूर, स्पोजो ल्यूर, ल्युसिनोडस ल्यूर, पेक्टिनो ल्यूर, सीप्रो ल्यूर
५	डेल्टा ट्रायाप	डि. वि. एम/प्रोटुला ल्यूर
६	ओटा टी ट्रायाप	डि.वि.एम/प्रोटुला ल्यूर, पि. टि. एम १, २ ल्यूर
७	म्याकफल ट्रायाप	विभिन्न ल्यूरको लागि
८	पिटफल ट्रायाप	माटोको सतहमा हिंड्ने कीराहरू

बजारमा उपलब्ध हुन सक्ने केही फेरोमन/ल्यूर

क्र.सं.	पासोको नाम	कीरा	बाली
१	मिथाइल युजिनल	फल कुहाउने औंसा	सुन्तला जात आप फलफूल
२	क्युलियर	फल कुहाउने औंसा	काक्रो फर्सी समुहका बाली
३	व्याक्टोसेरा कम्पोजिटिड	फल कुहाउने औंसा	माथिका दुवै बाली
४	हेली ल्यूर	गोलभेंडाको फलको गभारो	गोलभेंडा, चना, रहर
५	स्पोजो ल्यूर	सुर्तीको पातखाने लार्भा	सुर्ती, काउली वर्ग, आलु गोलभेंडा
६	डि.वि.एम/प्रोटुला ल्यूर	ईट बुट्टे पुतली	काउली बन्दा समुहका
७	ल्युसिनोडस ल्यूर	फल र डाँठमा लाग्ने गभारो	भाण्टा
८	पि.टि.एम १, २ ल्यूर	जोताहा पुतली	आलु
९	सीप्रो ल्यूर	पहेंलो गभारो	धान
१०	पेक्टिनो ल्यूर	दानामा लाग्ने गुलाबी गभारो	कपास
११	इरमित र इरमिन ल्यूर	दानामा लाग्ने छिके गभारो	कपास
१२	टिएलएम ल्यूर	टमाटरको पात खन्ने टुटा कीरा	टमाटर

केही प्रचलित जैविक तथा वानस्पतिक विषादी

क्र.सं.	नाम	प्रयोग
१	एजाडीरेकटीन (नीममा आधारित)	विभिन्न कीराहरूको लागि
२	व्युभेरिया बेसियाना (दुसीजन्य)	पुतलीका लार्भा, साना चुस्ने कीरा
३	मेटाराइजियम एनीसोप्लेई (दुसीजन्य)	खपटे र पुतलीका लार्भाहरू (माटोमा बस्ने जस्तै खुम्रे)
४	भर्टिसेलियम लोकानी (दुसीजन्य)	सेतो झिंगा, लाही, लिफमाइनर
५	वेसिलस थुरनजेनेसिस कुस्टाकी (ब्याक्टेरियाजन्य)	विभिन्न पुतली समूहका लार्भाहरू

क्र.सं.	नाम	प्रयोग
६	न्युक्विलयर पोलीहेट्रोसिस भाइरस क) हेली ख) स्पोडो	क) गोलभेंडाको फल खाने गभारो (हेलीकोभर्पा आर्मीजेरा) ख) सुतीको पात खाने लार्भा (Spodoptera litura)
७	इन्टोमोप्याथोजेनीक निमाटोड	माटोमा बस्ने विभिन्न कीराहरू जस्तै खुम्रे
८	ट्राइकोडर्मा भिरिडी र हर्जोनियम	दुसीजन्य रोग विशेष गरी माटोमा रहने
९	स्युडोमोनास फ्लुरेसेन्स	केराको पनामा बिल्ट, ड्याम्पिड अफ, धानको सीथ ब्लाइट, उखुकाके रेड रट, चना र गोलभेंडाको ओइलाउने रोग

जीवनाशक विषादीको सुरक्षित प्रयोग तथा व्यवस्थापन

क) जीवनाशक विषादीको विषालुपनाको तुलनात्मक वर्गीकरण (WHO, 2009)

खतराको स्तर	एल.डी. ५० मुसामा (मिलिग्राम प्रति केजी शरीरको तौलमा)	
	मौखिक	छालाबाट
अत्यन्त खतरनाक	५ मिलिग्राम भन्दा कम	५० मिलिग्रामभन्दा कम
अति खतरनाक	५-५० मिलिग्राम	५०-२०० मिलिग्राम
मध्यम रूपले खतरनाक	५१-२००० मिलिग्राम	२००-२००० मिलिग्राम
सामान्य रूपले खतरनाक	२०००-५००० मिलिग्राम	२०००-५००० मिलिग्राम
सुरक्षित	५००० मिलिग्रामभन्दा माथि	५००० मिलिग्रामभन्दा माथि

(एल.डि. ५०: विषादीको मात्रा जसले परीक्षण गरिएको जनावरको ५०% संख्यालाई मर्दछ)

ख) जीवनाशक विषादीको सुरक्षित प्रयोग: विषादीको उचित रूपमा उपयोग नगरिएमा यसले उपयोग कर्ता, अरू मानिस, घरपालुवा पशुहरू, वन्यजन्तुहरू र लाभकारी कीराहरूलाई समेत हानि पु-याउनुका साथै वातावरणलाई पनि नोक्सान गर्दछ।

१) सामान्य सिद्धान्त:

- अनावश्यक रूपमा विषादी प्रयोग नगर्नुहोस्।
- सम्भावित खतराबाट सावधान हुनुहोस्।
- विषादीको लेबल र अन्य पर्चाहरू पढ्नुहोस्।
- केटाकेटीलाई विषादीबाट टाढा राख्नुहोस्।

२) कीटनाशक विषादी उपयोग गर्नु अगाडि:

- विषादी सुरक्षित ठाउँमा तालाबन्दी गरी राख्नुपर्छ।
- स्प्रेयर/डष्टर राम्रो अवस्थामा हुनुपर्छ।
- उपकरणलाई काम गर्नु अघि र काम सकिएपछि जाँच गर्नुपर्छ।
- कम घातक (प्रति किलोग्राम ५०१ मिलीग्राम भन्दा माथि एल.डी. ५० भएको) सुरक्षित विषादी प्रयोग गर्नुपर्छ।

३) मिश्रण बनाउँदा र छर्दा:

- क) सुरक्षात्मक पहिरन लगाउनुपर्छ, जस्तै: पुरा बाहुलाको कमीज, लामो पतलुङ्ग, जुत्ता वा बुट, चौडा किनारा भएको टोपी, हातमा रबरको पन्जा, मास्क, कृत्रिम श्वास उपकरण आदि।
- ख) चुरोट पिउन वा धुम्रपान गर्नु हुँदैन।
- ग) विषादी अन्य ठाउँमा फैलिन नपाओस् भन्नका लागि विषादीको प्याकेटलाई सावधानीपूर्वक खोल्नुपर्दछ।
- घ) हावाको बहाव कम भएको बेलामा छर्ने गर्नुपर्दछ।
- ङ) बन्द भएको नोजललाई मुखले फुक्नुहुँदैन।

४) जीवनाशक विषादी प्रयोग पश्चात्:

- क) विषादीको प्रयोग गरेका कागजी पदार्थलाई सुरक्षित स्थानमा जलाएर वा गाडेर नष्ट गर्नुपर्छ।
- ख) प्रयोग गरिएको भाडा कम्तीमा ३ पटक साबुन पानीले सफा गर्नुपर्दछ।
- ग) हात मुख राम्ररी साबुन पानीले धुनुपर्दछ।
- घ) उपकरणलाई राम्ररी सफा गरेर राख्नुपर्दछ।

५) विष लागेका लक्षणहरू र प्राथमिक उपचार:

ओर्गानोफस्फेट र कार्बामेट यौगिकहरू जस्तै मेटासिड, मेटासिस्टक्स, नुभान आदिले कोलिनेष्टेर रोक्दछन्, जसले गर्दा स्नायु प्रणालीमा विकार उत्पन्न हुन जान्छ। टाउको दुख्ने, रिंगटा लाग्ने र वाकवाकी हुने र त्यसपश्चात् जाडो भई पसिना आउने, झाडा लाग्ने र बान्ता हुने लक्षणहरू देखापर्दछन्। मांसपेशीहरू थर्कनु, भीषण कम्पन हुनु र अचेत हुने अवस्थाहरू समेत हुन सक्छ।

प्राथमिक उपचार:

- क) रोगीलाई आधा झुकेको रूपमा टाउको तल पर्ने गरी राख्नुपर्दछ।
- ख) बान्ता गराउने व्यवस्था गर्नुपर्छ।
- ग) राम्ररी हावा आउने व्यवस्था मिलाउनुपर्दछ।
- घ) छिटो अस्पताल लैजाने व्यवस्था गर्नुपर्छ।
- च) एट्रोफिन सल्फेटको २ मिली ग्राम इन्ट्राभेनस सुई दिनुपर्छ।

पहाडी क्षेत्र काष्ठफल तथा फलफूल विकास आयोजना (Nuts and Fruits in Hilly Areas Project-NAFHA) सम्बन्धी संक्षिप्त जानकारी

आयोजनाको नाम: पहाडी क्षेत्र काष्ठफल तथा फलफूल विकास आयोजना (Nuts and Fruits in Hilly Areas Project- NAFHA)

आयोजनाको कार्यकारी निकाय: कृषि तथा पशुपन्छी विकास मन्त्रालय, सिंहदरबार, काठमाडौं
आयोजना कार्यान्वयन गर्ने केन्द्रीय निकाय: राष्ट्रिय फलफूल विकास केन्द्र, कीर्तिपुर, काठमाडौं
प्रादेशिक आयोजना कार्यान्वयन निकाय: कृषि विकास निर्देशनालय, मालेपाटन, पोखरा

आयोजना सुरु मिति: वि.सं. २०७९/०७/२१

आयोजना अवधि: ७ वर्ष

श्रोत/बजेट: एसियाली विकास बैंक (Asian Development Bank – ADB), विश्व कृषि तथा खाद्य सुरक्षा कार्यक्रम (Global Agriculture and Food Security Program – GAFSP) र नेपाल सरकार/प्रदेश सरकार

आयोजनाको कुल लागत: ९३.४५ मिलियन अमेरिकी डलर

आयोजना लागु हुने क्षेत्र : नेपालका ५ प्रदेशका विभिन्न ३४ जिल्ला अन्तर्गतका १०० स्थानीय तहहरू

आयोजनाका अपेक्षित प्रतिफलहरू :

- क) बागवानी क्षेत्र व्यवस्थापन तथा नर्सरी क्षमताका लागि संस्थागत क्षमता सुधार हुने
- ख) आयोजनामा संलग्न हुने कृषकहरूको फलफूल तथा काष्ठफल बालीको उत्पादन तथा उत्पादकत्व वृद्धि हुने
- ग) पहाडी क्षेत्रका बागवानीजन्य उत्पादनहरूको मूल्य अभिवृद्धि हुने

क्षेत्रफल विस्तार तथा लाभान्वित घरधुरी:

नेपालभर करिब १०,००० हेक्टर फलफूल क्षेत्रफल विस्तार मार्फत ३०,००० घरधुरी कृषक र १००० हेक्टर तरकारी र अन्य पौष्टिक रैथाने बाली उत्पादन र बजारीकरण मार्फत १०,००० घरधुरी साना कृषक गरी कुल ४०,००० घर परिवार लाभान्वित हुने

गण्डकी प्रदेशमा करिब २५०० हेक्टर फलफूल क्षेत्रफल विस्तार मार्फत ७५०० कृषक घरपरिवार र ४ रोपनी भन्दा कम जग्गा हुने २५०० साना कृषक घरपरिवारलाई तरकारी र अन्य पौष्टिक रैथाने बाली उत्पादन र बजारीकरणमा सुधार गर्न सहयोग गर्ने ।

गण्डकी प्रदेश आयोजना कार्यान्वयन हुने जिल्ला तथा स्थानीय तहको विवरण

जिल्ला	स्थानीय तह	जिल्ला	स्थानीय तह
गोरखा	आरुघाट, पालुडटार, सिरानचोक	पर्वत	जलजला, कुश्मा, मोदी, फलेबास

प्रादेशिक कृषि डायरी-२०८१

लमजुङ	बेशीसहर, मध्य नेपाल, मर्सयाङ्दी, राइनास, सुन्दरबजार	म्याग्दी	अन्नपूर्ण, बेनी
तनहुँ	म्याग्दे, रिसिंग	बागलुङ	बडीगाड, गलकोट, जैमिनी, काठेखोला, निसिखोला
कास्की	मादी, पोखरा, अन्नपूर्ण	मुस्ताङ	थासाङ, घरपभोङ, बारागुङ मुक्तिक्षेत्र, लो-धेकर दामोदरकुण्ड
स्याङ्जा	बिरुवा, चापाकोट, गल्याङ	मनाङ	नासोङ, चामे, नेस्याङ

रूपान्तरण तालिका

नाप

१ से.मि.	=	१० मि.मि.	१ फूट	=	१२ इन्च
१ मिटर	=	१०० से.मि.		=	३०.४८ से.मि.
	=	३९.३७ इन्च	१ गज	=	३ फूट
१ कि.मि.	=	१००० मिटर		=	९१.४४ से.मि.
१ इन्च	=	२.४५ से.मि.	१ माइल	=	१७६० गज
				=	१.६ कि.मि.
				=	८ फर्लाङ

तौल

१ ग्राम	=	१००० मि.ग्रा.	१ मे. टन	=	१० क्विन्टल
१ कि.ग्रा.	=	१००० ग्राम	१ मन	=	३७.३२ कि.ग्रा.
	=	२.२ पाउन्ड		=	४० सेर
१ पाउन्ड	=	१६ औंस	१ धानी	=	२.२७ कि.ग्रा.
१ औंस	=	२८.३५ ग्राम		=	५ पाउन्ड
१ क्विन्टल	=	१०० कि.ग्रा.	१ सेर	=	४ पाउ

आयतन

१ लिटर	=	१००० मि.लि.	१ पाथी	=	४५४६ मि.लि.
	=	०.२२ ग्यालन		=	४.५ लिटर
१ मुरी	=	२० ग्यालन		=	८ माना
				=	९०.९ लिटर

क्षेत्रफल

१ हेक्टर	=	१०,००० व.मी.	१ धुर	=	१८२.२५ वर्ग फीट
	=	२.४७ एकड	१ कट्टा	=	२० धुर
	=	१.४८ बिघा	१ बिघा	=	२० कट्टा
	=	१९.६६ रोपनी		=	१३.३१ रोपनी
	=	३० कट्टा	१ एकड	=	०.४ हेक्टर
				=	४३५६० वर्ग फीट
१ रोपनी	=	५४७६ वर्ग फिट		=	८ रोपनी
	=	५०८.५ वर्ग मिटर			
	=	१६ आना			
१ आना	=	४ पैसा	१ पैसा	=	४ दाम

प्रादेशिक कृषि डायरी-२०८१

तापक्रम

$$१ \text{ सेन्टिग्रेड} = (\text{फरेनहाइट} - ३२) \times ०.५५५६$$

$$\text{फरेनहाइट} = (\text{सेन्टिग्रेड} \times १.८) + ३२$$

मलखाद:

१ किलो नाइट्रोजन	= ४.८ किलो चिनी मल	= २.२ किलो युरिया मल
१ किलो फस्फोरस	= ६.३ किलो सिंगल सुपर फस्फेट	= २.२ किलो ट्रिपल सुपर फस्फेट
१ किलो पोट्यास	= १.७ किलो म्युरेट अफ पोट्यास	= २.१ किलो सल्फेट अफ पोट्यास

अन्य:

१ पि. पि.एम	= १ मिलिग्राम प्रति लिटर	१ ग्राम प्रति १००० लिटर	= १ पि. पि.एम
	= १ ग्राम प्रति १००० लिटर		= ०.०००१ प्रतिशत
	= ०.०००१ प्रतिशत	१ चिया चम्चा	= ८० थोपा
१ प्रतिशत	= १००० पि. पि.एम		= ५ मिलिलिटर
	= १० ग्राम प्रति लिटर	१ टेबुल (टूला) चम्चा	= ३ चिया चम्चा
१ ग्राम प्रति लिटर	= १००० पि. पि.एम		= १५ मिलिलिटर
	= ०.१ प्रतिशत	१ कप	= १६ टूलो चम्चा
			= ८ औंस (१/२ पिन्ट)

